Regio Amersfoort

Consultatierapport

Op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort

Januari 2024

BVR ECORYS

Inhoudsopgave

Introductie **4**
Consultatieproces 4
Wie zijn de gebiedspartijen? 4
Analyse **6**
Wat gaat goed samen? 6
Wat schuurt? 9
Wat botst? 11
Gebiedsnarratieven **14**
Foodvalley 14
LTO 15
Ondernemers recreatieve sector 16
Particuliere landgoed-eigenaren en rentmeesters 17
Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug 18
Utrechtse natuurorganisaties 19
Vereniging Eemland 300 en vereniging Vrij Polderland 21
Waterschap Vallei en Veluwe 22
Samenvatting schriftelijke reacties **24**
Wat spreekt aan? 24
Wat spreekt niet aan? 27
Wat ontbreekt? 30
Kritische succesfactoren 34
Bijlage 1: integrale reacties gemeenteraden op Groeidocument **35**
Bijlage 2: integrale reactie collectief Eemland, collectief Utrecht-Oost en LTO **62**
Bijlage 3: reacties stakeholders op het concept Handelingsperspectief **68**

Introductie

Dit consultatierapport hoort als bijlage bij het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort (januari 2024). Het Handelingsperspectief is tot stand gekomen middels een interactief gebiedsproces.

Consultatieproces

In het voorjaar van 2023 zijn er in de deelgebieden (Eemland, Utrechtse Heuvelrug en de Gelderse Vallei) verschillende atelierbijeenkomsten georganiseerd waarvoor alle gebiedspartijen zijn uitgenodigd. Na een integratieatelier, waarin alles samen is gebracht, zijn de resultaten verwoord in het Groeidocument, op weg naar het handelingsperspectief (juli 2023). Op dit groeidocument hebben partijen schriftelijk gereageerd, zijn er verdiepende gesprekken met stakeholders geweest en zijn de raden van de Utrechtse gemeenten en Provinciale Staten in de gelegenheid gesteld hun vragen en inzichten mee te geven. De reacties op het Groeidocument zijn door BVR-adviseurs geanalyseerd en betrokken bij het schrijven van het handelingsperspectief.

Het concept handelingsperspectief is voorgelegd aan de externe stakeholders. Deze reacties zijn in de bijlagen van dit rapport integraal opgenomen.

Wie zijn de gebiedspartijen?

Onderstaande gebiedspartijen werden uitgenodigd voor een gespreksronde:

Regio Foodvalley

LTO Noord

Vereniging Eemland 300 en Vereniging Vrij Polderland

De Utrechtse natuurorganisaties
Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Utrechts Landschap, Natuur en Milieu Federatie Utrecht en Landschap + Erfgoed Utrecht

Particuliere landgoedeigenaren

Ondernemers en vertegenwoordigers recreatieve sector

Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

Het waterschap Vallei en Veluwe

Vitens

Het consultatierapport is een reactie van de stakeholders op het eerder gepubliceerde Groeidocument.
De inhoud werd meegenomen in het Handelingsperspectief.

Verantwoording

In dit consultatierapport zijn alle schriftelijke toezendingen samengevat. Eventuele feitelijke onjuistheden in het Groeidocument zijn in een erratumlijst opgenomen, die als oplegger wordt toegevoegd aan het oorspronkelijke Groeidocument.
Van de verdiepende gesprekken met gebiedspartijen zijn verhalen opgetekend, de narratieven. De reacties van de gemeenteraden zijn door de griffiers op schrift gesteld en integraal in de rapportage opgenomen. Op moment van publiceren is van nog niet alle gemeenteraden een reactie ontvangen.

Op basis van de schriftelijke reacties van raden en gebiedspartijen en de gesprekken is een analyse gemaakt.
Wij hebben ons ingespannen om zoveel mogelijk recht te doen aan alle gemaakte opmerkingen. Het Groeidocument met de erratumlijst, het consultatierapport en het Handelingsperspectief buitengebied regio Amersfoort zijn te vinden op www.bureauregioamersfoort.nl

Graag willen wij alle mensen bedanken die bijgedragen hebben aan de ateliers en gereageerd hebben op het Groeidocument.

Analyse

De resultaten van de gesprekken en de schriftelijke reacties werden door BVR geanalyseerd en opgetekend. Hieruit volgen handvatten om het Groeidocument uit te werken tot een echt Handelingsperspectief. In onderstaand overzicht bekijken we: Wat spreekt aan, wat spreekt niet aan, en wat ontbreekt er in het Groeidocument?

Wat gaat goed samen?

Over een aantal zaken kan het merendeel van de stakeholders overeenstemming vinden. Daarbij komt het voor dat een ambitie weliswaar breed gedragen wordt, maar dat er verschillende ideeën zijn over de invulling. In enkele gevallen worden gedetailleerde voorstellen gedaan, die terug te vinden zijn in de samenvatting en/of de schriftelijke reacties.

Zonering van rust en reuring

In de eerste plaats klinken er positieve geluiden rondom een zonering van het buitengebied. Stakeholders zijn het erover eens dat niet alles overal kan, en dat er op bepaalde plaatsen keuzes moeten worden gemaakt over waar de prioriteit ligt, of welke functies gecombineerd kunnen worden. Onderscheid tussen gebieden van rust en van reuring, overgangs- en bufferzones kunnen op draagvlak rekenen. Met name als het gaat om het clusteren en geleiden van recreatie.

In de kernrandzones kunnen verschillende functies gerealiseerd worden die de relatie tussen stad en land versterken en waar gedeelde opgaven, zoals vergroening en klimaatadaptatie, een uitwerking krijgen.

Kanttekeningen zijn er ook. Agrariërs vragen zich af wat de impact is van meer bufferzones op de beschikbaarheid van landbouwgrond, en welke compensatie hiertegenover staat. Landgoedeigenaren geven aan dat een zoneringsproces zeer complex is en mogelijk onvoldoende rekening houdt met het beheer dat rentmeesters voeren op de gronden.

Systeemherstel

Vanuit verschillende kanten klinkt de roep om systeemherstel van water, bodem en ecologie. Deze vinden hun uitwerking o.a. in het versterken van de groenblauwe structuur en het werken aan waterkwaliteit en waterbalans, waarvan het belang onder de meeste stakeholders geen twijfel lijdt. Het idee over wat de juiste invulling hiervan moet zijn, is weliswaar niet voor iedereen evident. Er zijn bijvoorbeeld verschillende ideeën over peilbeheer en grondwaterwinning, maar ook over de benodigde ruimte voor beekherstel.

Natuurinclusieve (kringloop)landbouw

Over de landbouw als inherente structuur van het buitengebied zijn de stakeholders het eens; veeteelt, weide- en akkerbouw horen bij de regio Amersfoort. Dat de landbouwpraktijk nog meer natuurinclusief wordt, kan ook op draagvlak rekenen. Daarbij worden twee voorwaarden genoemd door de stakeholders; het koppelen van de doelstellingen aan een 0-meting en een structurele compensatie voor natuurinclusief beheer.

Natuurinclusieve landbouw kan op breed draagvlak rekenen, mits voldoende compensatie voor de agrariër.

Agrariërs en landgoedeigenaren geven aan dat zij sterk behoefte hebben om middels een referentiemeting in kaart te brengen wat er sinds jaren aan natuurinclusief beheer plaatsvindt, zodat voor iedereen inzichtelijk wordt wat er reeds gerealiseerd is van de top-down natuurdoelstellingen.

Stakeholders steunen de uitbreiding van (regionale) kringlooplandbouw middels goed te implementeren maatregelen (bijv. ecologisch slootbeheer, gezond bodembeheer, evenwichtsbemesting). Door op regionale schaal kringlopen van nutriënten te sluiten en ter bemesting weer ruige mest en compost te gebruiken kan bijgedragen worden aan de oplossing van de stikstofproblematiek en kan de vraag naar import van nutriënten worden verlaagd. Stakeholders geven aan dat hiervoor wel verandering in wet- en regelgeving en ook meer financiële prikkels nodig zijn.

Stakeholders zien graag betere vergoedingen voor agrarisch natuurbeheer en het leveren van ecosysteemdiensten.

Kosten en baten beheer buitengebied

De partijen zijn het er grotendeels over eens dat de kosten en baten (zowel financieel als in de verdeling van de druk op het gebied) beter aan elkaar gekoppeld moeten worden. In veel gevallen overstijgen de lasten nu de lusten. Agrariërs ontvangen weliswaar een kostendekkende vergoeding voor hun natuurinclusieve landbouwpraktijk of het beheren van een recreatief wandelpad, maar geen compensatie voor gederfde inkomsten als gevolg van het inleveren op productiegrond. Er ligt een expliciete vraag naar een niet te complex beloningssysteem dat in structurele, toereikende compensatie voorziet voor het leveren van ecosysteemdiensten.

Agrarische grond omzetten naar natuur (NNN en Groene Contour opgave) is vanwege te lage vergoedingen voor natuurinrichting en beheer en de beperkingen die dan op de bedrijfsvoering komen liggen momenteel niet aantrekkelijk. Een aantal stakeholders stelt voor om middelen voor natuurontwikkeling aan te wenden voor het beter beheren van bestaande natuur.

Eveneens is de financiering van natuurbeheer en beheer/begeleiding van publieke (recreatieve) voorzieningen is voor particuliere terreinbeheerders vaak niet dekkend. Ook natuurbeheerders (bijv. Staatsbosbeheer) kampen met te weinig middelen voor natuurbeheer. Er zou meer rekening moeten worden gehouden met de beheerskosten en niet alleen de realisatie. Breed gedragen onder stakeholders is de notie dat de financiering hiervoor goed geregeld moet zijn, ongeacht de partij die het beheert en gekoppeld aan de realisatie van de gestelde doelen.

Grondbank

De geconsulteerde stakeholders staan merendeels positief tegenover een grondbank als instrument om tot een betere verkaveling te komen van het buitengebied, ten behoeve van zowel landbouw als natuur en recreatie. Er bestaat echter geen overeenstemming over bij wie het eigendom/beheer van de

vrijkomende gronden moet komen te liggen. Er zijn verschillende voorstellen voor de invulling van een grondbank. Sommige stakeholders stellen voor dat alle gemeenten een deel van de gemeentelijke eigendomsgronden beschikbaar stellen voor deze grondbank. Die gronden kunnen vervolgens verpacht worden op basis van de regionorm aan diverse agrarische bedrijven en zo bijdragen aan extensivering, zonder dat dit veel inzet van kapitaal vergt voor die bedrijven. Andere stakeholders stellen voor dat een dergelijke grondbank in handen zou moeten zijn van de samenwerkende boerenorganisaties en betreffende gemeente, niet in handen van de provincie.

Tenslotte zijn er ook stakeholders die van mening zijn dat een grondbank marktverstorend werkt en daarmee nadelig is voor de ontwikkelingsmogelijkheden. Duidelijk wordt dat de verkenning naar een mogelijke grondbank een zorgvuldig proces vraagt.

Clusteren van recreatie

Een meerderheid van de stakeholders geeft aan dat er in sommige gebieden sprake is van overbelasting door recreanten. Het gebied langs de Eem, Lage Vuursche en de Utrechtse Heuvelrug worden daarin specifiek genoemd. Voor het in goede banen leiden van recreatie moeten de aard en intensiteit ervan worden afgestemd op de draagkracht van het gebied. Daarbij moet niet alleen worden gedacht aan het voorzien van gepaste infrastructuur en beleving in gebieden waar recreanten welkom zijn, maar ook aan gebieden waar natuur voorrang krijgt. Partijen geven aan dat het belangrijk de recreatiedruk in de kwetsbare en stille gebieden niet verder te intensiveren.

Rondom recreatie zijn meerdere suggesties gedaan door stakeholders. Zo zou dit het beste geclusterd kunnen worden rond centrale overstaplocaties, om (auto)verkeer in het buitengebied te ontmoedigen. Deze plekken bieden gelijk ook een kans om hier routes te laten starten en eindigen en functies toe te voegen die aanvullende inkomsten voor het gebied (landeigenaren) genereren. Vanuit deze gebiedsinkomsten kan worden bijgedragen aan beheer en onderhoud van delen van het buitengebied. Daarnaast moeten (seizoens) afsluitingen bijdragen aan rust en veiligheid in het leefgebied van dieren.

Het strategisch clusteren van recreatie is essentieel om overbelaste gebieden te ontzien.

Wat schuurt?

Als het gaat om schurende elementen in het Groeidocument, ligt de nadruk op gebrek aan concrete uitwerking van opgaven die de belangen van stakeholders raken. Het gaat dan bijvoorbeeld om aanvullende ruimteclaims of de invulling van bepaalde transitieopgaven. Ook onduidelijkheid over de uiteindelijke status van het document houdt veel partijen bezig.

Status van het Handelingsperspectief en aansluiting op lopende processen

Vanuit meerdere stakeholders komt het verzoek om meer duidelijkheid te geven over de juridische status die het document krijgt, evenals hoe het document zich verhoudt tot de nieuwe Omgevingswet en het UPLG. Ook willen stakeholders weten hoe het Handelingsperspectief zich gaat vertalen naar bijv. de POVI en GOVI.

Daarnaast worden meerdere programma's genoemd waarmee het Handelsperspectief afgestemd zou kunnen worden; het Actieprogramma Gooicorridors, U-NED voor Regiohubs, Ontwikkelperspectief NOVEX Utrecht-Amersfoort, Gebiedsonderzoek Spoorzone Amersfoort, Mobiliteitsagenda Regio Amersfoort en de Heuvelrugzone van U-NED, Uitvoeringsprogramma Blauw Groen.

Volledigheid ruimtelijke analyse

Meerdere stakeholders wijzen erop er voor een aantal ruimteclaims te weinig aandacht is in het Groeidocument. Vanuit verschillende kanten klinkt de vraag naar het inzichtelijk maken van de claim m.b.t. uitleglocaties woningbouw in het buitengebied. Het tekort aan bedrijventerreinen wordt niet benoemd in het Groeidocument, terwijl daar ook een opgave ligt. Daarnaast komt de provinciale opgave voor de uitbreiding van bossen (Bossenstrategie) met bijbehorende ruimtevraag en de te ontwikkelen NNN-gebieden te weinig aan de orde.

Behoud en versterking van de weidevogelpopulatie verdient meer aandacht in een Handelingsperspectief.

Daarnaast stellen stakeholders vragen over de ruimteclaim als gevolg van de transitie naar duurzame energie. De netbeheerder geeft aan dat het voor een enorme opgave staat haar elektriciteitsnetwerk te verzwaren en uit te breiden. Ook binnen de gemeenten Amersfoort, Soest/Baarn, Bunschoten, Nijkerk is de noodzaak voor netversterking groot. Concreet omvat dit diverse 150/21kV stations en -verbindingen. Deze uitbreiding vergt veel ruimte in het buitengebied.

Natuurontwikkeling

Enkele stakeholders geven aan dat er in het Groeidocument te weinig aandacht is voor ontwikkeling van robuuste natuur. Herstel van natuurlijke processen vraagt om het expliciet benoemen van de ruimte en randvoorwaarden die nodig zijn per deelgebied.

Behoud en versterking van de weidevogelpopulatie wordt volgens een aantal stakeholders onvoldoende benadrukt in het Groeidocument. Ook wordt erop gewezen op het feit dat de Leusderheide niet is opgenomen in het Groeidocument, terwijl het een zeer belangrijke ecologische structuur betreft.

Peilbeheer

Er zijn momenteel enkele herzieningen van peilbesluiten in proces in het buitengebied van Amersfoort, waaronder in Eemnes en in Arkemheen. Het waterschap Vallei en Veluwe geeft aan dat een peilbesluit in een dergelijk traject tot stand komt na een uitgebreid traject waarin belangenafweging plaatsvindt tussen de betrokkenen, en dat het niet passend is om in het Handelingsperspectief uitspraken over een (eventueel) hoger peilbesluit te doen.

Exploitatiemogelijkheden

Van meerdere kanten klinkt de roep om exploitatiemogelijkheden en verdienmodellen voor ondernemers in de agrarische sector meer concreet uit te werken in het Handelingsperspectief dan nu het geval is in het Groeidocument. Een aantal stakeholders wijst erop dat natuurinclusieve, circulaire landbouw valt of staat met duidelijke, concrete afspraken over het beloningssysteem voor deze ecosysteemdiensten.

Daarnaast geven ondernemers in de recreatieve sector en landgoedeigenaren aan dat bepalingen binnen het bestemmingsplan hun mogelijkheden tot exploitatie hinderen, waardoor de rendabiliteit en duurzaamheid van een onderneming onder druk kan komen te staan. Zij zien mogelijkheden om vanuit exploitatie bij te dragen aan goed beheer van de omgeving.

Generieke maatregelen

Meerdere stakeholders geven aan weerstand te hebben tegen het moeten voldoen aan generieke maatregelen en modelberekeningen, die soms situaties opleveren waarin de papieren werkelijkheid wringt met de realiteit. De roep om maatwerk klinkt vanuit verschillende partijen en heeft betrekking op diverse thema's: het meten van stikstofuitstoot en waterkwaliteit, bemesting, het berekenen van het areaal natuurinclusieve landbouw.
Daar tegenover staan stakeholders die waarschuwen voor de uitvoerbaarheid van al te veel maatwerk, en waken voor het risico op het ontstaan van een hellend vlak als het gaat om de overkoepelende doelstellingen.

De exploitatiemogelijkheden in het buitengebied zijn volgens sommige stakeholders nu te beperkt.

Wat botst?

Een deel van de zaken die botsen heeft betrekking op het Groeidocument zelf, bijvoorbeeld als het gaat om de volledigheid van het document. Daarnaast komen er ook een aantal dilemma's naar voren, waarvan sommige meer fundamenteel zijn dan andere. Vanuit stakeholders wordt verwacht dat het Handelsperspectief hier op een concreet niveau meer duidelijkheid in geeft.

Onevenwichtig stuk

In de eerste plaats wordt er niet door alle stakeholders gemeend dat het Groeidocument, en in verlengde daarvan het geanticipeerde Handelingsdocument, een stuk is van en voor alle partijen. Een terugkerende opmerking is dat het stuk onevenwichtig geschreven is. Sommige partijen vinden bijvoorbeeld dat de nadruk sterk ligt op het agrarisch perspectief. Enkele agrarische stakeholders hebben juist te kennen gegeven zich niet in het Groeidocument te herkennen. Ze ervaren onder meer een gebrek aan erkenning van - en waardering voor - hun rol in het buitengebied.

Gebrek aan keuzes

Stakeholders geven voorts aan dat er te weinig keuzes worden gemaakt en dat het Groeidocument onvoldoende concreet wordt. Hoewel het merendeel positief staat tegenover een aanpak van 'combineren' en 'prioriteren', moet erkend worden dat niet in alle gevallen een integrale aanpak gevolgd kan worden.

Toekomst van de landbouw

Een van de punten van kritiek is dat het Groeidocument teveel uitgaat van het behoud van landbouw in de huidige vorm, m.n. in termen van productie. Aangegeven wordt dat conventionele landbouw en natuur elkaar regelmatig in de weg zitten, vanwege de verschillende wensen voor de grondwaterstand, mest- en bestrijdingsmiddelengebruik. Waar in het Groeidocument de nadruk ligt op extensivering door terugverkaveling van vrijkomende

De toekomst van de landbouw is een van de meest prangende kwesties onder stakeholders.

landbouwgrond, wijzen enkele stakeholders op de mogelijkheid tot extensivering door het verkleinen van de veestapel. Door meer aandacht voor andere functies, zoals het leveren van ecosysteemdiensten, moet het mogelijk worden om beloningen te stapelen. Gebiedsprocessen en agrarisch natuurbeheer vragen qua financiering en budgettering om langjarige afspraken.

Aan de andere kant klinkt er kritiek op al teveel 'wensdenken' als het gaat om alternatieve verdienmodellen voor agrariërs, zoals 25% biologische landbouw, korte-keten landbouw, recreatie, voedselbossen en agroforestry. De rendabiliteit van deze vormen van landbouw is volgens een aantal stakeholders te weinig onderbouwd. Agrariërs wijzen erop dat voedselproductie de primaire functie van een landbouwbedrijf moet kunnen blijven.

Voedselzekerheid versus eiwittransitie
Agrarische stakeholders geven aan voor hun rol als voedselproducent te weinig erkenning te ervaren. Zij noemen voedselzekerheid voor de grensoverschrijdende regio als argument om de (intensieve) agrarische bedrijfsvoering te behouden.

Andere stakeholders zien graag meer aandacht voor dierenwelzijn en de eiwittransitie in het Handelingsperspectief, die op een andere manier het landgebruik kunnen beïnvloeden.

Waterbeheer
Er heersen verschillende ideeën onder stakeholders over de wateropgave in de Regio Amersfoort, zowel als het gaat om kwaliteit als om kwantiteit, waaronder peilbeheer. Het waterschap Vallei en Veluwe is geconsulteerd over beide onderwerpen.

Waterkwaliteit
Er is geen overeenstemming onder stakeholders over de bronnen van vervuiling, en daarmee de verantwoordelijke partijen m.b.t. de waterkwaliteit. Het waterschap geeft aan dat zij binnen het mogelijke bijdragen aan waterzuivering en modernisering van RWZI's, maar dat vervuiling ook bij de bron aangepakt moet worden. Infiltratie-bevorderlijke ingrepen in de bodem vallen bijvoorbeeld niet onder het Waterschap, omdat zij niet met bodem werken. Er is daarmee geen controle over de kwaliteit van effluent water. De sleutel daarvoor ligt bij de eigenaren/gebruikers van de grond. Een betere afstemming en gezamenlijke doelen kunnen gestimuleerd worden met bijvoorbeeld beheerpakketten via de agrarische collectieven.

Een aantal stakeholders verschillen van mening als het gaat om het vergroten of verkleinen van peilvakken. Het waterschap geeft aan dat, zolang het bodemgebruik bovengronds hetzelfde blijft, deze maatregel in feite geen invloed heeft op het systeem.

Grondwateronttrekking
Een belangrijk punt dat wringt is de grondwaterwinning. Conflicten ontstaan met name op de plaatsen waar nieuwe waterwinputten geslagen worden die gevolgen hebben voor de grondwaterstand. Waterwinning op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug heeft volgens sommige stakeholders een verstorende werking op de 'blauwe motor' van kwelstromen die ook de Gelderse Vallei voeden. In deze consultatie is Vitens niet ingegaan op een uitnodiging tot gesprek.

Invulling Groen Groeit Mee
Het programma Groen Groeit Mee wordt in het Groeidocument genoemd als kader voor het vergroenen van de overgang tussen stad en land. De kernrandzones worden daarom genoemd als kansrijke plekken voor het versterken van groenblauwe verbindingen en klimaatadaptatie. Ook kan GGM een instrument zijn om boeren te belonen voor bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw en agrotoerisme.

Een aantal stakeholders geeft echter aan dat het onduidelijk is op welke manier GGM een invulling krijgt in het Handelingsperspectief en zijn onzeker over de mogelijke ruimtelijke impact ervan. Dat moet concreter benoemd worden.

Energietransitie
Wat betreft de voorgestelde maatregelen in het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) verschillen de meningen onder partijen. Er is sprake van grote weerstand inzake de zoeklocaties voor windenergie op de Leusderheide en in de Eempolder. Enkele stakeholders wijzen op de mogelijkheden voor alternatieve, meer landschapsneutrale vormen van energieopwekking, zoals groen gas en het benutten van daken.

Grondbank

Hoewel de grondbank als instrument voor de (her)verdeling van vrijkomende gronden op instemming van de meeste stakeholders kan rekenen, zijn er fundamenteel verschillende ideeën over welke partijen de zeggenschap krijgen hierover. Er tekent zich een waterscheiding af tussen de agrarische collectieven en de gemeentelijke en provinciale overheden. Geobserveerd wordt dat de onderlinge relaties hierin op scherp komen te staan en dat de organisatie van een grondbank een zeer zorgvuldig proces vraagt.

De waterkwaliteit is een aangelegenheid van zowel stad als buitengebied.

Gebiedsnarratieven

Naar aanleiding van het Groeidocument heeft Regio Amersfoort een aantal gebiedspartijen uitgenodigd voor een gesprek. Tijdens deze gesprekken konden de gebiedspartijen reageren op het Groeidocument en hun zienswijze meegeven voor het Handelingsperspectief. De gesprekken werden opgetekend door BVR adviseurs als 'gebiedsnarratieven'. Deze narratieven beschrijven het perspectief van de betreffende gebiedspartij, en maken zo duidelijk op welke manier de partijen zich tot het buitengebied en tot elkaar verhouden.

Foodvalley

Vanuit de Foodvalley werken we in een vergelijkbaar traject aan een Groeidocument. In grote lijnen sluiten de beide Groeidocumenten goed op elkaar aan. Het kan een meerwaarde hebben om ervoor te zorgen dat beide documenten elkaar inhoudelijk versterken en daarmee als overkoepelende regio een krachtig perspectief neer te zetten. Ook wat betreft de planning kan het goed zijn om met elkaar af te stemmen. Zo kunnen beide regio's elkaar ondersteunen en versterken.

LTO

Het buitengebied van Amersfoort is in de basis een agrarisch gebied. De landbouwstructuur is de drager van het landschap. Met onze landbouwpraktijk voorzien wij niet enkel in de voedselzekerheid van de regio, maar beheren wij tevens het landschap. In hoofdzaak zullen wij altijd een toekomstbestendige agrarische onderneming zijn.

Wat alternatieve landbouwpraktijken betreft, zoals kringlooplandbouw of voedselbossen, staan wij open voor alternatieven, mits deze onderbouwd zijn met een duidelijk rendabel verdienmodel. Aan wensdenken hebben wij niets – we willen concrete afspraken om de continuïteit van onze bedrijfsvoering te bewaken. Dit vraagt ook een bewustzijn onder beleidsmakers m.b.t. een goed economisch en sociaal toekomstperspectief voor agrariërs. Het familiebedrijf moet bestaansrecht hebben. Ook vanuit het UPLG verwachten wij heldere uitspraken waarin wij ons gekend en gewaardeerd voelen als voedselproducenten voor de regio.

De extensiveringsprocessen moeten gewaarborgd worden door voldoende ruimtereserveringen met agrarische bestemming (ruilverkaveling 2.0). In dit proces achten wij een grondbank een kansrijk instrument, mits de zeggenschap bij de boeren blijft. De overheid kan bijdragen door gemeentelijke gronden in te brengen, die tegen een schappelijke prijs verpacht kunnen worden. Waar passend, nemen wij daarin ruimte op voor natuur en kleinschalige recreatie. Voor de verbreding van onze agrarische praktijk, of het nu om padenbeheer of natuurvriendelijke oevers gaat, willen wij een gegarandeerde, langjarige compensatie ontvangen die niet enkel kostendekkend is, maar ook het bijkomende inkomensverlies c.q. de grondafwaardering dekt. Dan wordt het pas aantrekkelijk voor agrariërs.

Gronden opkopen voor natuurontwikkeling is ons inziens duur en omslachtig. Liever wenden wij de beschikbare middelen aan om bestaande natuur beter te onderhouden. Wij dragen zodoende merkbaar bij aan de natuurdoelstellingen d.m.v. natuurinclusieve landbouw. De progressie daarin kan duidelijk inzichtelijk worden gemaakt middels een 0-meting, die als referentiepunt dient. Zo wordt het beleidsmakers direct duidelijk welke inspanningen wij reeds verrichten, en kunnen de top-down doelen helder getoetst worden aan de realiteit.

Maatwerk is steeds essentieel – of het nu om stikstof, extensivering, evenwichtsbemesting, waterkwaliteit of peilbeheer gaat. Elke onderneming moet daarin gekend worden. De verschillen tussen de gebieden worden daarin duidelijk benoemd, zoals tussen Arkemheen en het Eemland en Soest. Om van voldoende watertoevoer verzekerd te zijn, zijn heldere afspraken met het waterschap belangrijk. We zijn voorstander van een flexibel peilbeheer. Wat we niet willen, is een verhoging van het waterpeil. Er moet tevens een duidelijke afstemming plaatsvinden met Vitens als het gaat om waterwingebieden.

Wij zijn trots op ons buitengebied en de bijdrage die we leveren aan het landschap. Daar mag meer vertrouwen in zijn.

Er zijn kansrijke initiatieven en innovatieve processen die we willen uitrollen, zoals kunstmestvervangers. De overheid zou dat mogelijk moeten maken.

Ontwikkelingsopgaven vanuit het Rijk en de provincie dienen met de grootst mogelijke zorgvuldigheid, in een transparant proces en met heldere communicatie naar - en participatie van -stakeholders bekeken te worden. We zien hierin mogelijkheden om ook over de regiogrenzen te kijken om bepaalde doelen te realiseren – zoals het adopteren van windmolens in Flevoland.

Ondernemers recreatieve sector

Om de recreatiedruk te beheersen is het daarom belangrijk om de recreatie goed te clusteren. De belevingswaarde is daarin van groot belang. De meeste mensen beperken zich tot een straal van 5 – 10 km in een gebied. Daarin moeten goede routes voorzien zijn en aantrekkelijke horeca, die ook voor de lokale inwoners van betekenis is. Duidelijke routes voorkomen wild rijden en scheiden de verschillende weggebruikers, zodat bijvoorbeeld mountainbikers en wandelende gezinnen elkaar niet in de weg zitten. Dat voorkomt ongelukken.

Het buitengebied van Amersfoort kent een afwisselend landschap en heeft daarmee een groot recreatief potentieel. De Utrechtse Heuvelrug is een zeer aantrekkelijk recreatiegebied, net als bijvoorbeeld Lage Vuursche en het Eemland. We merken dat er steeds meer vormen van recreatie zijn, met name als het gaat om dagrecreatie die buiten plaatsvindt. Het buitengebied is ook erg aantrekkelijk voor Randstedelingen. Het zou wel goed zijn als zij dichter bij huis blijven om te recreëren.

Het voorstel voor groenblauwe dooradering in het Groeidocument roept vragen op. Is dit een kans of een belemmering voor recreatieve ondernemers? Enerzijds kan het terugbrengen van de beekstructuren in het landschap een kans zijn.

Gemeenten kunnen de meer onbekende Gelderse Vallei promoten als aantrekkelijke groene omgeving voor recreanten en zo de druk verlichten op recreatieve hotspots als de Utrechtse Heuvelrug.

Anderzijds kan willen we graag weten wat het effect is voor vergunningsbeperkingen. Hoe zorgen we ervoor dat er straks nog steeds voldoende ruimte is om te ondernemen? Rendabele en duurzame accommodaties hebben plek nodig om op te waarderen door uitbreiding of intensivering. Dat is in gebieden zoals de Utrechtse Heuvelrug lastig.

De gemeenten zien graag een actieve, vitale recreatiesector, maar tegelijk hebben ondernemers te maken met vergunningsbeperkingen vanuit o.a. N2000. Nu is het soms zo dat een ondernemer op sommige plekken een ontheffing moet aanvragen om een activiteit met 20 mensen te ondernemen, terwijl een familie van 20 mensen vrij rond kan wandelen.

De politiek is niet happig op exploitatielocaties. Maar exploitatie hoeft zeker niet ten koste te gaan van omgevingskwaliteit. Goed beheer vraagt exploitatie. We zien kansen om dit soort locaties, zoals zwemplassen, uit te baten vanuit een coöperatie, met de gemeente als aandeelhouder. Hier zijn keuzes nodig. Er is al steeds meer een tendens richting ‘de gebruiker betaalt’, o.a. in de vorm van betaald parkeren en entreegeld.

Particuliere landgoed-eigenaren en rentmeesters

Kijkend naar de ambities die spreken uit het Groeidocument, kunnen wij stellen dat wij op veel vlakken als koplopers kunnen worden beschouwd. We nemen onze rol en verantwoordelijkheid als rentmeesters van (delen van) het buitengebied zeer serieus. Vanuit een brede kennis beheren wij zorgvuldig diverse unieke landgoederen in het buitengebied. Anders dan de politiek denken wij op een tijdsschaal van eeuwen.

Teneinde de verweving tussen de arealen te versterken, kopen we ontbrekende schakels op, waarmee we bijdragen aan het verstevigen van de landschappelijke structuren in het buitengebied. De natuur floreert zichtbaar. Wij stellen dan ook kritische vraagtekens bij de doelstellingen voor nieuwe natuur, zoals die in het Groeidocument worden beschreven.

De ontwikkeling van beekdalen bijvoorbeeld moet niet ten koste gaan van de uitstekende landbouwgrond die wij bezitten. Landbouw is een inherent onderdeel van sommige landgoederen. Op verschillende landgoederen wordt al decennia gewerkt aan ruilverkaveling ten behoeve van de kwaliteit van het gebied. Dat proces is inmiddels in de afrondingsfase. We zien daarom niks in een opgelegde groenblauwe dooradering. Kijk liever met een goede referentiemeting naar wat er al door ons gerealiseerd is.

De regie moet bij de landgoedeigenaar liggen. Sommige gronden zijn al honderden jaren in bezit, dat is maatwerk. Ook als het gaat om stikstof. Wij zijn niet meegegaan in de schaalvergroting, maar worden voor ons gevoel nu wel gestraft.

In een grondbank zien we geen oplossing, dat werkt marktverstorend. Vrijkomende gronden moeten ons inziens worden terugverkaveld naar de boeren, zodat zij kunnen extensiveren. Om een toekomstbestendig buitengebied te behouden, moet er aandacht uitgaan naar de natuurlijke systemen en processen die plaatsvinden. Het winnen van drinkwater op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug verstoort de aanvoer van kwelwater naar de Gelderse Vallei, die daarvan afhankelijk is. Vitens krijgt nu te gemakkelijk ruimte voor waterwinning. Dat is een bedreiging.

Wij geloven heel sterk in zonering. Onze landgoederen zijn (deels) afgesloten voor recreanten.

Het is bijzonder en beschermenswaardig dat sommige gebieden stil zijn.

Recreatieve stromen moeten daarom bewust gestuurd worden. Leg een mountainbikepad aan, zodat er niet meer zomaar overal gefietst wordt.

Onze rol in het faciliteren van recreatieve routes kan niet zonder meer. We krijgen er nu te weinig voor terug, terwijl ons gebied belast wordt. Zeker ten opzichte van beheerders als Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, het Utrechts Landschap en het Goois Natuurreservaat hebben wij als particulieren veel minder fiscale en financiële voordelen en exploitatiemogelijkheden. Om ons als particuliere landgoedeigenaren mee te krijgen in dit verhaal, zien we dat graag gelijkgetrokken.

Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

We zijn enthousiast over de inhoud van het Groeidocument. Het stuk over de Utrechtse Heuvelrug zit er goed in, met name de begrenzing vanuit de natuurlijke structuur. Het gaat in onze ogen met name om systeemherstel; van water, bodem, ecologie. Dat mag wel nadrukkelijker opgetekend worden in het Handelingsperspectief.

Er is een verschil tussen de geografische begrenzing van de Utrechtse Heuvelrug en ons werkgebied. Stichting NPUH werkt als onafhankelijke verbinder tussen overheden, grondeigenaren en regionale stakeholders in de Utrechtse Heuvelrug en haar flanken. Als stichting dienen we brede belangen en denken na over waar wij op acteren als stichting. Aan welke tafels schuiven we aan, waar brengen we een meerwaarde? We zijn niet binnen één hokje te vangen maar richten ons juist op netwerken en verbinden. We dragen projecten aan en versnellen de gebiedsprocessen.

Op verschillende manieren dragen we bij aan kennisverwerving en projectversnelling van de Utrechtse Heuvelrug.

Samen met de Universiteit Utrecht zijn we een onderzoeks- en onderwijshub gestart. Daarnaast hebben we het gebied voorgedragen als pilot binnen het programma MooiNL, dat een mooi ontwerpend onderzoek heeft opgeleverd. Van het EU ontvingen we onlangs een subsidie om met stakeholders een gezamenlijke visie te ontwikkelen rond duurzame mobiliteit en recreatie in het gebied. Tevens voeren we projecten uit voor de Blauwe Agenda van het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden.
Ook zijn we actief betrokken bij het UPLG, waar we een volwaardige plek aan tafel hebben.

We zijn huiverig voor zonering. Er zijn al een paar serieuze pogingen gedaan om tot zoneringen te komen, maar de belangen van de verschillende terreinbeheerders zijn te divers.

Alternatief is om de draagkracht van het gebied als basis te nemen; wat kan het terrein hier wel aan, en daar niet. Hoe kunnen we de draagkracht vergroten, het systeem versterken? Het vraagt kennis op allerlei schaalniveaus. Er is veel te onderzoeken in de flanken bijvoorbeeld. De bossen staan op omvallen. Goed onderzoek is noodzakelijk om te weten waar de schop in de grond kan, en wat dat teweegbrengt.

Utrechtse natuurorganisaties

De natuurwaarden in Nederland staan onder grote druk. Verschillende onderzoeken, waaronder de recente Natuurdoelanalyses, een set rapportages gemaakt door onafhankelijke partijen en getoetst door de Ecologische Autoriteit, beschrijven de negatieve impact op natuurgebieden door activiteiten die buiten de gebieden plaatsvinden. Het gaat onder meer om verontreiniging van water, verzuring, verdroging, stikstofneerslag en verlies van biodiversiteit.

Er ligt bij de provincie Utrecht een opgave voor de realisatie van ruim 2.165 hectare NNN voor 2027. De ruimtelijke neerslag daarvan, waaronder ook de uitbreiding van bossen, moet een duidelijke plek krijgen in het Handelingsperspectief.

Er is behoefte aan gebieden waar natuur het enige doel en de enige functie is. Dat veronderstelt het maken van keuzes op de plekken waar het schuurt met andere functies, zoals woningbouw, bedrijven, energie-opwekking of landbouw. Op sommige plekken gaan natuur en landbouw prima samen, op andere plekken is het conflicterend. Benoem de moeilijkheden; waterbehoefte, mest- en bestrijdingsmiddelengebruik. Hetzelfde geldt voor de recreatiedruk, die door het toenemende aantal inwoners alleen maar groter zal worden, en leiden tot een afname van rustgebieden voor fauna. Een duidelijke zonering is wat ons betreft een uitgekozen oplossing daarvoor. Waar gaan we de natuur absolute voorrang geven en bewust afsluiten voor andere functies, zoals recreatie? Alles integraal aanpakken kan vaak helemaal niet.

Naast zonering moet ook nagedacht worden over betere verbindingen. We moeten gaan voor systeemherstel. Dat houdt in dat we ons niet moeten beperken tot bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers, maar langs een watergang, waar het kan, een brede bufferzone moeten realiseren, waarin zij buiten haar oever kan treden. Er liggen afspraken voor circa 500 ha nieuwe natuur en 1500 ha groene contour. We zien graag overgangsgebieden gerealiseerd tussen natuur en landbouw. Het zou ook helpen om de bestemmingsplannen aan te passen, zodat er in die gebieden functiemenging natuur en landbouw kan plaatsvinden. Wel moet de te realiseren kwaliteit (doelen) duidelijk en leidend zijn, op gepaste schaal. Maatwerk in doelen klinkt als een hellend vlak.

De wens tot behoud van landbouw in het gebied staat niet ter discussie. Wel gaat het Groeidocument sterk uit van landbouw en veeteelt in de huidige vorm. Extensivering kan bijvoorbeeld niet alleen wanneer er meer grond beschikbaar komt (zelfde aantal dieren op een groter oppervlakte), maar ook door de veestapel op het huidige oppervlak te verlagen, mogelijk gemaakt door bijv. kostenverlaging, functiestapeling en stapeling van beloningen.

Duidelijke en niet te complexe beloningssystemen zijn dan ook een kritische succesfactor om natuurinclusieve verdienmodellen op agrarische grond te faciliteren.

Deze moeten bovendien planningszekerheid bieden. Boeren moeten beloond worden voor het leveren van ecosysteemdiensten. Dat kan eventueel ook vanuit een PPS constructie. In Brabant en Drenthe is men daar al mee bezig.

Ook voor terreinbeherende organisaties liggen de vergoedingen voor natuurbeheer nu te laag. De nadruk ligt nu sterk op boeren, maar ook andere landeigenaars lopen er

tegenaan. Geld voor ontwikkeling is er wel, maar het beheer daarna wordt steeds duurder, ook door de druk op de natuur.

We vinden de grondbank een kansrijk instrument. Het is belangrijk om nu al vast te leggen wat er met de vrijkomende (agrarische) grond gaat gebeuren. Welke systematiek ligt daar aan ten grondslag? Het gaat om lange termijnafspraken, dat moet goed op papier.

We zijn tevreden met het stuk over de Utrechtse Heuvelrug, maar vinden dat de weidevogel te summier wordt benoemd in het Groeidocument. Pas bijvoorbeeld op met het aanleggen van bruggen over de Eem; daarmee kunnen vossen in het weidevogelgebied terecht komen.

Ook missen wij de Leusderheide; een parel van een natuurgebied en het meest waardevolle heideterrein van de provincie Utrecht.

Wat betreft de overige kansen die wij zien m.b.t. natuurbeheer en -ontwikkeling in het buitengebied, verwijzen wij voorts naar de nieuwe Natuurvisie 2050 (september 2023).

Vereniging Eemland 300 en vereniging Vrij Polderland

Wij staan pal voor het behouden en versterken van de kwaliteit van het prachtige polderlandschap en belangrijke weidevogelgebied dat het Eemland is. We onderschrijven natuurontwikkeling, natuurinclusieve landbouw en natuurvriendelijke recreatie in onderlinge samenhang. Het uitbreiden van de groen-blauwe dooradering, het stimuleren van agrarisch natuurbeheer en omzoming van stedelijke gebieden zijn zaken die ons sterk aanspreken. We verwachten wel dat agrariërs redelijk gecompenseerd worden voor het beschikbaar stellen van hun grond aan wandel- en fietspaden. De agrarische bestemming moet immers als hoofdfunctie van het gebied behouden blijven.

Voor sommige zaken moeten we waken. Een grote toeloop van recreanten is ongewenst; dat geeft teveel overlast en drukte in het gebied. Voor een recreatieplas is daarom wat ons betreft geen plek in de Eemlandpolder. Daarvoor moet naar de oostkant van de N199 worden gekeken.

Hetzelfde geldt voor woningbouwontwikkeling en wind- en zonneparken. Dat moet uitsluitend binnenstedelijks gerealiseerd worden. De energiestrategie in het buitengebied moet zich richten op landschapsneutrale alternatieven, zoals aquathermie of groen gas productie. Vrijkomende grond kan worden ingezet voor dit doel, of voor weidevogels.

Een grondbank achten wij daarin een kansrijk middel. Wel is de vraag wie daarvan de eigenaar zou moeten zijn.

Gemeenten moeten een duidelijk grondbeleid hebben. Ze kunnen bijdragen door regie te nemen in dit proces, en door de pacht te verlagen. Daarmee komen er meer mogelijkheden voor extensivering. Daarnaast kunnen we beter investeren in agrarische natuur, in plaats van het opkopen van gebieden om natuur te realiseren.

We zien ook mogelijkheden om slimmer om te gaan met het waterbeheer, door water heen en weer te pompen. Daarmee kunnen we het water beter vasthouden in het systeem. Kleinere peilvakken zijn dan nodig, en slimme pompen op zonne-energie. Het vraagt een sterke betrokkenheid van het waterschap, die daarin haar rol moet pakken.

We hebben nu het gevoel dat de bestuurders niet eerlijk zijn over de ontwikkelingen die mogelijk (kunnen) gaan plaatsvinden in het buitengebied. Er is een gebrek aan transparantie en vertrouwen. Om een kwalitatieve ontwikkeling van het Eemland te bereiken, is het draagvlak onder stakeholders essentieel. Wij zouden graag zien dat de keuzes m.b.t. het buitengebied inzichtelijk worden gemaakt en helder gecommuniceerd. Zorg bijvoorbeeld ook voor een 0-meting, een referentiepunt, als het gaat om de realisatie van natuurdoelen.

Dit zijn onze aanbevelingen voor het behouden en versterken van ons bijzondere, kostbare open polderlandschap, het Eemland.

Waterschap Vallei en Veluwe

Er wordt veel naar elkaar gewezen als het gaat om vervuiling van het water – de stad, de landbouw, de Rijn, de Gelderse Vallei. Iedereen heeft tot op zekere hoogte gelijk. Uiteindelijk gaat het om een watersysteem dat van iedereen een inspanning vraagt om afwenteling te voorkomen. Als waterschap hebben we niet overal invloed op – we gaan bijvoorbeeld niet over landgebruik, en hebben daarmee geen controle over de kwaliteit van effluent water. We ontkomen er soms ook niet aan om gebiedsvreemd water in te laten, bijvoorbeeld om bodemdaling tegen te gaan.

Of de KRW-doelstellingen in 2027 gehaald worden, hangt af van fysisch-chemische waarden van het water. De fysisch-chemische parameters voor de Eem bijvoorbeeld zijn niet allemaal op orde: met name de concentratie nutriënten is te hoog. Deze zijn grotendeels afkomstig uit de Gelderse Vallei. De grootste bronnen zijn de landbouw en rioolwaterzuiveringsinstallaties.

We werken sinds lang aan het verbeteren van de waterkwaliteit in het buitengebied vanuit de doelstellingen voor de zuidelijke randmeren (BEZEM). Daar is de waterkwaliteit heel goed. Maar niet alle vervuiling is te filteren, met name nieuwe stoffen zoals drugs- en medicijnresten en water van industriële processen, dat via effluent water in het systeem terecht komt. De zuiveringsmethoden worden wel steeds beter – we zijn bezig met de modernisering van de RWZI's.

Daarnaast is er ook een kwantitatief verhaal. Grondwateronttrekking vindt voor 75% plaats door Vitens. Industrie en landbouw hebben daarnaast een vergelijkbaar aandeel in de grondwateronttrekking. Nu met de klimaatverandering is de verdamping ook fors. Het groeiseizoen is langer. De grondwaterstand is ook niet zomaar te beïnvloeden. Sommige percelen zijn zo groot dat we het water niet meer hoog op kunnen zetten in het midden van het perceel. Vijf meter vanaf de rand, verder komen we niet. Kleinere peilvakken klinken mooi, maar zolang het bovengronds om hetzelfde gebruik gaat, heeft dat geen invloed op het systeem. We zien wel gebiedsbeheerders heel actief bezig zijn met peilbeheer. Het nieuwe peilbesluit laat ons nu ook toe om hogere peilen op te zetten. Een aandachtspunt is wel de drooglegging in de polders voor agrarisch gebruik, waar het grondwaterpeil 60 tot 80 cm onder het maaiveld ligt. Dat staat ver af van de streefpeilen beschreven in de Kamerbrief 'Bodem en water sturend' uit 2022.

We kijken breed, schuiven ook aan bij het Gelders Ondergrond Overleg (GOO). Water is direct verbonden aan de ondergrond. Resultaat laat vaak lang op zich wachten.

Het diepe grondwater bereiken via een natuurlijk proces, vraagt generaties geduld. Maar hoe je het grondwater nu benut, dat is een maatschappelijk vraagstuk.

Het vraagt veel samenwerking; kunnen we bijvoorbeeld de watervraag van industriële processen aan effluent water koppelen? Kunnen we het hemelwater afkoppelen van de riolering, en op grote schaal infiltreren? Kunnen we dan minder water inlaten vanuit de Rijn, omdat we meer watervoorraad in het gebied hebben?

Er wordt veel regenwater getransporteerd. We hebben een capaciteitsprobleem met de zuiveringsinstallaties. Door hemelwater af te koppelen creëren we meer capaciteit voor de rioolafvoer. Dat gaat met een factor 4: door 1

hectare hemelwater af te koppelen, ontstaat er ruimte voor het aankoppelen van 4 hectare rioolafvoer. Tegelijk moet er dan wel voldoende ruimte zijn voor het hemelwater dat vervolgens het landelijk gebied instroomt. De vraag is hoe je daarmee omgaat; kunnen we grondeigenaren compenseren voor het leveren van blauwe diensten, zoals het bovenstrooms vasthouden van water? We willen graag een structuur van tijdelijke buffers creëren. Het beeksysteem heeft ruimte nodig; op verschillende plaatsen wordt het afgesnoept, waardoor er nood is aan waterbergingsgebieden. We zien echter dat locaties ook bebouwd worden, en hebben nu nog geen middelen om die gebieden open te houden. Maar we moeten absoluut inzetten op een infiltrerend systeem in plaats van een afvoerend systeem. Dat is niet enkel een aangelegenheid voor de gemeente, maar voor de hele regio.

Deze processen om de waterbalans zowel kwalitatief als kwantitatief te verbeteren, vragen wel veel tijd. Het zal nog enkele jaren duren voordat alle stoffen en nutriënten aan de normen voldoen. Als waterschap zetten we daarom nadrukkelijk in op de lange termijn. Onze BOVI loopt tot 2050, en wordt nu geactualiseerd.

Samenvatting schriftelijke reacties

Naar aanleiding van het Groeidocument werden stakeholders en betrokkenen in de gelegenheid gesteld om schriftelijk te reageren. Daarbij werden de volgende inhoudelijke vragen meegegeven:

- **Wat spreekt aan en heeft u nog suggesties om de inhoud verder aan te scherpen?**
- **Wat spreekt niet aan en heeft u suggesties op welke manier het aangepast zou kunnen worden?**
- **Wat ontbreekt en moeten we niet vergeten in Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort?**
- **Zijn er goede voorbeelden uit het gebied (of elders uit Nederland of het buitenland) die we ter inspiratie toe kunnen voegen?**

Daarnaast werden een aantal vragen gesteld omtrent het benodigde proces om tot een Handelingsperspectief te komen.

- **Wat kunt u zelf betekenen voor het buitengebied en waar heeft u hulp bij nodig en van wie?**
- **Hoe zou u betrokken willen worden bij het vervolg en de uitvoering van het Handelingsperspectief?**
- **Wat is volgens u een kritische succesfactor om niet alleen een perspectief te schrijven maar ook echt tot handelen te komen?**

De schriftelijke reacties zijn gerubriceerd per vraag en verwerkt in onderstaande samenvatting.
De reactie vanuit de agrarische partijen is integraal opgenomen in bijlage 2 in dit document.

Wat spreekt aan?

1. Eigenheid en kracht van het gebied

Verschillende stakeholders geven aan dat de landschappelijke karakteristiek van de deelgebieden goed naar voren komt in het Groeidocument. Herkenbaar is de aandacht voor groenblauwe dooradering en landschapselementen, de vervlechting van landbouw en natuur, een robuust bodem- en watersysteem. In aanvulling daarop wordt gewezen op enkele waardevolle gebieden, zoals de Leusderheide, de wespentaille nabij Bunschoten en de weidevogelgebieden, die sterker naar voren mogen komen. In de omgeving van Soest zijn tevens een tiental agrarische bedrijven gesitueerd.

Daarnaast worden de bottom-up benadering en het benutten van de kracht van de regio als gemeente- en sectoroverstijgend gebied gewaardeerd.

2. Combineren en prioriteren - én zoneren

Stakeholders zien voordelen in de aanpak van combineren en prioriteren om verschillende belangen te koppelen en functies te combineren (bijv. groenblauwe dooradering en recreatie). Tegelijk moeten we ons realiseren dat niet overal alles gecombineerd kan worden. Recreatie wordt vaak in deze context genoemd. O.a. de natuurorganisaties geven aan dat voor het in goede banen leiden van recreatie, een afgewogen zonering noodzakelijk is: de aard en intensiteit van recreatie moet worden afgestemd op de draagkracht van het gebied. De huidige beperkte ontsluiting in bepaalde gebieden is vanuit natuuroogpunt een bewuste keuze: gebieden met meer draagkracht worden opengesteld, kwetsbare natuur is (al dan niet tijdelijk, bijvoorbeeld in het broedseizoen) niet toegankelijk voor recreanten.

Het merendeel van de stakeholders meent dat zonering een goede maatregel kan

zijn om verstoring van bepaalde gebieden te voorkomen. Er is onenigheid tussen stakeholders over het al dan niet volledig afsluiten van bepaalde (natuur)gebieden.

De omzoming van de stedelijke gebieden (kernrandzones) en de polder spreekt aan. In deze zoom of overgangsgebied zien stakeholders graag nieuwe natuur en ruimte voor duurzame landbouw zoals de Herenboeren.

3. Waterbeheer

Waterbeheer is één van de cruciale onderwerpen in het Groeidocument. Stakeholders reageren deels positief op voorstellen omtrent de waterkwaliteit, zoals een schone Eem, en waterbalanskwesties, zoals peilbeheer en waterberging.

Enkele stakeholders geven aan een hoger waterpeil een goed idee te vinden. Een aanscherping zou volgens hen kunnen zijn om ook duidelijk te maken op kaart waar dit constant verhoogd wordt (veenweide) en waar dit flexibeler kan (klei). Oppervlaktewaterwinning is bovendien als kans te noemen. Water infiltreren en vasthouden, met name op de hogere gronden, wordt over het algemeen ook goed ontvangen. Het waterschap tekent daarbij aan dat het nemen infiltratie bevorderlijke ingrepen bij landeigenaren en gebruikers van de grond ligt. Aangegeven wordt ook dat waterberging ook nodig kan zijn in het bos om droge tijden op te vangen en niet alleen in de polders. Een enkele stakeholder stelt voor om een grotere zoetwaterbuffer aan te leggen door het Eemmeer uit te breiden.

Wat betreft waterkwaliteit wijzen meerdere partijen erop dat het een gezamenlijke inspanning betreft om in het hele stroomgebied de waterkwaliteit te bewaken. Dit geldt in het bijzonder voor het realiseren van een schone Eem, en vraagt aanpassingen van o.m. beroepsvaart, landbouw en recreatie.

4. Groenblauwe dooradering

Dit Groeidocument geeft een goede invulling aan met de groenblauwe dooradering van het landschap inclusief landschapselementen en natuurlijke oevers. Het kan echter nog duidelijker worden gemaakt dat de groenblauwe dooradering versterkt moet worden om te fungeren als een natuurnetwerk. Zo noemen stakeholders de aandacht voor slootkanten positief, maar mag dit van een aantal partijen wel iets ambitieuzer worden geformuleerd. Een enkeling vindt het daarbij een goed idee om ecologisch slootbeheer de standaard te maken, omdat dit goed aansluit bij agrarische bedrijfsvoering en een goede eerste stap kan zijn voor het verbeteren van de agrarische waterkwaliteit. Hier zijn de komende jaren grote opgaven aan verbonden. Meer ruimte voor beekdalen, hermeandering en brede oevers worden tevens genoemd.

5. Recreatie en beheer

De benodigde groenblauwe dooradering van het landelijk gebied met landschapselementen kan worden gecombineerd met recreatieve paden, hoewel sommige partijen aangeven dat dat niet overal wenselijk is i.v.m. biodiversiteit. Stakeholders tekenen daarbij aan dat het goed is om agrariërs te betalen voor wandel/fietspaden over hun grond en dat recreatieve voorzieningen beperkt blijven om niet te veel recreanten aan te trekken. Dit geldt echter niet alleen voor particulieren: men wil van een fonds voor onderhoud van landgoederen naar structurele financiering van beheer van de gewenste maatschappelijke functies. Als dat niet direct kan dan bv door belasting, zoals de toeristenbelasting, dan bijvoorbeeld gericht door de gebruikers(groepen).

6. Natuurinclusieve kringlooplandbouw en circulariteit

Een aantal partijen steunen de focus op natuur inclusieve kringlooplandbouw. Door op regionale schaal kringlopen van nutriënten te sluiten en ter bemesting weer ruige mest en compost te gebruiken kan bijgedragen worden aan de oplossing van de stikstofproblematiek en kan de vraag naar internationaal import van nutriënten worden verlaagd.

Stakeholder zien daarnaast kansen om ook op blijvende landbouwgrond bij te dragen aan natuurdoelen. Men geeft aan dat hiervoor verandering in wet- en regelgeving en ook meer financiële prikkels nodig zijn. Op dit moment is de vergoeding voor agrarisch natuurbeheer te laag om echt aantrekkelijk te zijn voor boeren. De LTO plaatst kanttekeningen bij verbrede landbouw, en wijst op de wens van boeren om in de eerste plaats voedselproducent te zijn.

7. Grondbank

Stakeholders staan merendeels positief tegenover een grondbank als instrument en wijzen daarbij op eerdere ruilverkavelingsprocessen, die als succesvol zijn ervaren.

Er bestaat echter geen overeenstemming over bij wie het eigendom moet komen te liggen. Sommige stakeholders geven aan dat een dergelijke grondbank in handen zou moeten zijn van de samenwerkende boerenorganisaties en betreffende gemeente, niet in handen van de provincie. Verder wordt voorgesteld dat de gemeenten, bijvoorbeeld, 75% van hun eigendomsgronden beschikbaar zouden kunnen stellen voor deze grondbank. Deze gronden kunnen vervolgens verhuurd worden aan diverse bedrijven en zo bijdragen aan extensivering van deze bedrijven zonder dat dit veel inzet van kapitaal vergt voor die bedrijven.

Ook over de verdeelsleutel bestaan verschillende opvattingen. Sommige stakeholders wijzen erop dat dit maatwerk moet zijn, anderen geven aan dat er een duidelijk afwegingskader met volgordelijkheid als uitgangspunt voor nodig is.
Tenslotte zijn er stakeholders die van mening zijn dat een grondbank marktverstorend werkt.

Wat spreekt niet aan?

1. Onevenwichtigheid perspectieven

Niet alle stakeholders zijn ervan overtuigd dat dit een stuk is van en voor alle partijen. Hoewel meerdere partijen aangeven dat het Groeidocument aandacht heeft voor verschillende belangen van betrokkenen, vinden sommigen dat de nadruk sterk ligt op het agrarisch perspectief. Zij wijzen op de schadelijke effecten van conventionele landbouw, waaronder de belasting op de beekdalen, onttrekking van grondwater, waterkwaliteit en biodiversiteit. Er mag van hen meer aandacht zijn voor natuur (in het bijzonder weidevogelgebieden) en de kansen voor Groen Groeit Mee, bijvoorbeeld m.b.t. de transitie naar een natuurinclusief landgebruik, de recreatiebehoefte van stedelingen, herstel van biodiversiteit etc.

Enkele agrarische stakeholders hebben juist te kennen gegeven zich niet in het Groeidocument te herkennen en zijn zeer kritisch op wat zij als 'wensdenken' van de overheid bestempelen. De genoemde oplossingen voelen voor hen onrealistisch aan.

Meerdere stakeholders zetten vraagtekens bij de ambitie van het Handelingsperspectief om een document vóór en dóór alle partijen te zijn. Gewezen wordt o.a. op het meer betrekken van de inwoners van het buitengebied, defensie en industrievertegenwoordigers.

2. Gebrek aan keuzes versus voorbarigheid

Stakeholders geven aan dat er te weinig keuzes worden gemaakt en dat het Groeidocument onvoldoende concreet wordt. Er moet erkend worden dat niet in alle gevallen een integrale aanpak gevolgd kan worden. Een zoekgebied voor energieopwekking rondom de Leusderheide is ecologisch onwenselijk, bijvoorbeeld. Tegelijk vinden sommige partijen dat het Groeidocument vooruit loopt op lopende processen zoals het RES en het VAB-beleid, waarbij er te verregaande conclusies worden getrokken over bijvoorbeeld financiering en beheer.

3. Natuurontwikkeling en -financiering

Enkele stakeholders geven aan dat er in het Groeidocument te weinig aandacht is voor ontwikkeling van robuuste natuur. Herstel van natuurlijke processen vraagt om het expliciet benoemen van de ruimte en randvoorwaarden die nodig zijn per deelgebied. In de Gelderse Vallei gaat het bijv. om de grote blauwe verbindingen met brede oevers en passend waterbeheer. In de Utrechtse Heuvelrug speelt vermesting, verzuring en verdroging, die om bodemherstelmaatregelen vragen. In het Eemgebied moet er meer aandacht zijn voor het weidevogelgebied. Gewezen wordt er ook op het belang van de realisatie van robuuste ecologische verbindingen met aaneengesloten natuurgebieden en overgangsgebieden. Agrarische grond omzetten naar natuur (NNN en Groene Contour opgave) is vanwege te lage vergoedingen voor natuurinrichting en beheer en de beperkingen die dan op de bedrijfsvoering komen liggen momenteel niet aantrekkelijk. Meerdere partijen zijn het erover eens dat er meer rekening moeten worden gehouden met de beheerskosten en niet alleen de realisatie, zowel in agrarische natuurbeheer als regulier natuurbeheer (waarbij de bestemming van de grond natuur is). Het stapelen van beloningen wordt door een aantal stakeholders genoemd als oplossingsrichting.

4. Recreatieve ontsluiting

In sommige gebieden is er teveel (over) belasting door recreanten, o.a. langs de Eem, in Lage Vuursche en de Utrechtse Heuvelrug. Voor het in goede banen leiden van recreatie is zonering van recreatie en natuur: de aard en intensiteit van recreatie moet worden afgestemd op de draagkracht van het gebied. Daarbij moet niet alleen worden gedacht aan

gebieden waar (veel) recreanten welkom zijn, maar ook aan gebieden waar natuur voorrang krijgt. Het is belangrijk de recreatiedruk in de rustige gebieden niet verder te intensiveren. Concreet is er om die reden vanuit sommige stakeholders weerstand tegen een zwemplas in het Eemland. Ook wordt meer duidelijkheid gevraagd over de consequenties van nieuwe ontsluitende infrastructuur, zoals bijv. de nieuwe brugverbindingen over de Eem. Eveneens roepen stakeholders op om de ruimtelijke inrichting van fietsinfrastructuur mee te nemen, in het bijzonder met betrekking tot snelle e-bikes.

5. Verbrede landbouw

Hoewel landbouw door alle partijen als belangrijke structuur van het buitengebied herkend wordt, gaat het Groeidocument volgens sommige stakeholders teveel uit van het behoud van landbouw in de huidige vorm, m.n. in termen van productie. Ze wijzen erop dat conventionele landbouw en natuur elkaar in de weg zitten vanwege de verschillende wensen voor de grondwaterstand, mest- en bestrijdingsmiddelengebruik. In het voorstel voor een grondbank lijkt de landbouw ook leidend te zijn, terwijl hier juist een kans ligt om meer integraal te kijken naar de vrijkomende grond, vinden sommige partijen. Daarnaast kan extensivering ook plaatsvinden door een kleinere veestapel, niet enkel door het uitbreiden van grondareaal. Er moet volgens deze stakeholders meer aandacht zijn voor verbrede landbouw en het stapelen van beloningen daarvoor, binnen een duurzaam verdienmodel. Daarbij wordt er gewezen op alternatieve mogelijkheden voor natuurinclusieve maatregelen, zoals de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw.

Andere stakeholders vinden dat agrarische familiebedrijven, zonder druk van schaalvergroting, een goed economisch en sociaal toekomstperspectief moeten blijven behouden. Verbrede landbouw is een optie, mits onderbouwd rendabel en mits het primaire doel van de bedrijven de productie van voedsel blijft. Het accent moet volgens hen op het versterken van deze bedrijven liggen. Partijen uiten zorgen over de rendabiliteit van alternatieve vormen van landbouw, zoals agroforestry, en wensen meer onderbouwing van de verdienmodellen. Zorgen zijn er ook over de voedselvoorziening in combinatie met extensivering bij een toenemende bevolking. Kritiek is er ook op de ambitie om tegen 2040 25% biologische landbouw in de Gelderse vallei te realiseren, waarbij agrariërs vinden dat dit onrealistisch is bij het (huidige) beperkte marktaandeel dat biologische voedsel inneemt.
Daarentegen werd er ook gereageerd dat deze 25% juist beperkt is, en dat bijvoorbeeld 35-40% meer gepast zou zijn.

6. Invulling Groen Groeit Mee

Het is voor een aantal stakeholders onduidelijk op welke manier GGM invulling krijgt in het Handelingsperspectief. M.n. in de kernrandzones liggen er kansen voor het versterken van groenblauwe verbindingen tussen stad en land, maar dit wordt te weinig concreet gemaakt in het Groeidocument. Daarnaast wordt aangegeven dat GGM ook een instrument is om boeren te belonen voor natuurinclusieve landbouw, agrotoerisme etc. Er moet meer aandacht zijn om boeren zich anders te laten verhouden tot GGM.

7. Waterpeil

Het Groeidocument stelt onterecht dat het grondwaterpeil ingesteld kan worden. Dat is niet zo; een vast hoger grondwaterpeil instellen kan niet. Peilbesluiten en peilenplannen gaan over oppervlaktewater. Er is ook geen sprake van een vast winter- en zomerpeil. Het waterschap werkt over het algemeen met een bandbreedte van een min/max peil waartussen het peilbeheer gedaan wordt o.b.v. grondwaterstanden, weersomstandigheden etc. De gemeente

Eemnes en het waterschap Vallei en Veluwe wijzen erop dat peilbesluiten altijd het resultaat zijn van een traject waarin verschillende belangen worden afgewogen, en dat het daarom niet gepast is om in het Handelingsperspectief gedetailleerde uitspraken te doen over het peil. Op het moment lopen er peilbesluiten voor Eemland en Arkemheen.
Agrarische partijen geven aan dat een hoger grondwaterpeil, vastgelegd in een peilbesluit, voor hen onbespreekbaar is. Zij geven de voorkeur aan een flexibel peilbeheer binnen kleinere peilvakken, en wijzen op de verschillen binnen de deelgebieden. Zo kent Arkemheen een zeer hoog waterpeil gericht op weidevogels, Eemland kent een wat lager peil, terwijl Woudenberg en Kootwijkerbroek als droogtegevoelig te typeren zijn.

8. Grondwateronttrekking

Grondwateronttrekking is een punt wat wringt bij een aantal stakeholders. Het heeft volgens hen een verstorende werking op de 'blauwe motor' van de Utrechtse Heuvelrug, met name op de flanken, waar nieuwe waterwinputten geslagen worden die volgens de stakeholders grote gevolgen hebben voor de kwelstromen en de grondwaterstand.

9. Waterkwaliteit

Stakeholders wijzen deels naar elkaar als het gaat om de verantwoordelijke partijen m.b.t. de waterkwaliteit. Het Waterschap geeft aan dat zij binnen het mogelijke bijdragen aan waterzuivering en modernisering van RWZI's, maar dat vervuiling ook bij de bron aangepakt moet worden. Infiltratie bevorderlijke ingrepen in de bodem doen vallen bijvoorbeeld niet onder het Waterschap, omdat zij niet met bodem werken. Dat is iets voor de eigenaren/gebruikers van de grond. Wel kunnen betere afstemming en gezamenlijke doelen gestimuleerd worden met bijvoorbeeld beheerpakketten via de collectieven.

10. Energietransitie

Het elektriciteitsnetwerk in de provincie Utrecht piept en kraakt. De netbeheerder Stedin staat voor een enorme opgave haar elektriciteitsnetwerk te verzwaren en uit te breiden. Dit geldt ook voor de regio binnen de gemeenten Amersfoort, Soest/Baarn, Bunschoten, Nijkerk waar de noodzaak voor netversterking groot is. Concreet omvat dit diverse 150/21kV stations en -verbindingen. Deze uitbreiding vergt veel ruimte in het buitengebied. In het Groeidocument is te weinig aandacht voor de ruimteclaim die het gevolg is van de transitie naar duurzame energie.
Er is weerstand omtrent de zoeklocaties voor energieopwekking op de Leusderhei, in de Eempolder en het Eemmeer. Meerdere partijen geven aan geen windmolens of zonnevelden in het buitengebied te willen, ook omdat het op sommige locaties (zoals Natura 2000-gebieden) in strijd is met wetgeving. Er wordt gewezen op alternatieve vormen van energieopwekking, zoals groen gas, en het benutten van daken.

11. Generieke maatregelen

Stakeholders uiten zorgen over het opleggen van generieke maatregelen en wijzen op de noodzaak van maatwerk, bijvoorbeeld als het gaat om natuurinclusieve landbouw en het meten van waterkwaliteit. In het verlengde daarvan is er ook een wens naar een peildatum als het gaat om het berekenen van de voortgang m.b.t. doelstellingen omtrent natuurontwikkeling en natuurinclusief beheer. Het areaal agrarisch natuurbeheer is fors gegroeid in de loop der jaren. Stakeholders geven aan dat er echter geen rekening wordt gehouden met hetgeen in de afgelopen jaren al gerealiseerd door de collectieven en vragen zich af of er geen te grote claim wordt neergelegd.

Wat ontbreekt?

1. Status van het document en aansluiting op lopende processen

Vanuit meerdere stakeholders komt het verzoek om meer duidelijkheid te geven over de juridische status die het document krijgt, evenals hoe het document zich verhoudt tot de nieuwe Omgevingswet en het UPLG. Ook willen stakeholders weten hoe het Handelingsperspectief zich gaat vertalen naar bijv. de POVI en GOVI. Ook mogen de internationale doelen voor natuur, water en klimaat systematischer en scherper in de teksten genoemd worden, zoals de Europese regelgeving 'No Net Land Take'.
Daarnaast worden enkele lopende programma's genoemd waarmee het Handelsperspectief afgestemd zou kunnen worden; het Aanvalsplan Grutto, het Actieprogramma Gooicorridors, U-NED voor Regiohubs, Ontwikkelperspectief NOVEX Utrecht-Amersfoort, Gebiedsonderzoek Spoorzone Amersfoort, Mobiliteitsagenda Regio Amersfoort en de Heuvelrugzone van U-NED, Uitvoeringsprogramma Blauw Groen.

2. Zicht op procesvervolg

Enkele partijen geven aan meer duidelijkheid te wensen m.b.t. samenwerking en participatie bij de vertaling van het Handelingsperspectief naar gebiedsprogramma's en omgevingsprogramma's. Het opnemen van een procesetiquette wordt genoemd om aan te geven op welke wijze participatie en samenwerking tussen stakeholders plaats kan vinden. Zicht hierop is belangrijk voor het vervolg.

3. Inventarisatie bedrijvigheid in het buitengebied

Bij de inventarisatie van het buitengebied wordt een overzicht van het aanwezige type bedrijvigheid gemist; het aantal bedrijven, de aard en omvang ervan. Akkerbouw, veeteelt, gemixt, al dan niet biologisch / regeneratief. Bedrijvigheid die niet of slechts gedeeltelijk landbouw-gerelateerd is, zoals caravanstallingen, groothandels, detailhandel, autobedrijven, loon- en groenbeheerbedrijven, etc. Daarnaast zou het Handelingsperspectief ook een beeld moeten geven van hoe er met deze bedrijven moet worden omgegaan.

4. Natuurwaarden

Een paar partijen geven aan dat behoud en versterking van de weidevogelpopulatie onvoldoende wordt benadrukt in het Groeidocument. Functies als recreatie en groen gaan niet samen met de weidevogels i.v.m. predatoren. Windmolens en vogelpopulaties zijn moeilijk te verenigen. Dit geldt zeker voor de zone rondom de Eem, waar o.a. een sterk weidevogelreservaat (de Slaag) en een weidevogelkerngebied aan grenzen.
Ook de Leusderheide is niet opgenomen in het Groeidocument, terwijl het een zeer belangrijke ecologische structuur betreft. Het is een van de meest waardevolle heideterreinen van de Provincie. De aanwezigheid van het defensieterrein en de mogelijke toekomstplannen daarvoor dienen ook te worden meegenomen in het Handelingsperspectief.

5. Volledigheid ruimteclaims

Stakeholders geven aan dat er voor sommige ruimteclaims te weinig aandacht is in het Groeidocument. Zo komt de provinciale opgave voor de uitbreiding van bossen en de bijbehorende ruimtevraag te weinig aan de orde. Daarnaast moet in de provincie Utrecht voor 2027 nog ruim 2.165 hectare3 NNN worden gerealiseerd. Het Handelingsperspectief moet daarbij rekening houden met de realisatie van robuuste ecologische verbindingen, o.a. tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. De aanwezigheid van het defensieterrein en de mogelijke toekomstplannen daarvoor dienen ook te worden meegenomen in het Handelingsperspectief. Herontwikkeling van defensielocaties biedt kansen op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid en de verbetering van de ontsluiting van Amersfoort per weg en spoor. Tegelijkertijd kan er een bedreiging ontstaan voor het kwetsbare gebied, indien niet alle ontwikkelingen in samenhang worden bekeken.

Verschillende stakeholders wijzen er voorts op dat het tekort aan bedrijventerreinen niet wordt benoemd in het hoofddocument, terwijl daar ook een opgave ligt. Stakeholders missen de ruimteclaims voor uitbreidinglocaties woningbouwopgave. Er is ook meer ruimte nodig voor waterberging, mobiliteit en recreatie. Een toename van recreatiemogelijkheden voor de bestaande en nieuwe bewoners van de regio Amersfoort is van groot belang. Deze zaken zijn volgens sommige stakeholders onderbelicht. Ook mag meer benadrukt worden dat de klimaat- en groenopgave zich ook uitstrekt tot het stedelijk gebied. Andersom kunnen in de kernrandzones ook stedelijke functies landen, zoals een begraafplaats, zwembad en andere sportvoorzieningen waarvoor onvoldoende ruimte is in het stedelijk gebied, vanwege de keuze voornamelijk in te zetten op inbreiding wat betreft de woningbouw.

Een aantal stakeholders tenslotte ziet graag een overzicht van de actuele claims in het buitengebied (uitgedrukt in ha) terugkomen in het Handelingsperspectief.

6. Verzwaring elektriciteitsnet

Stedin staat voor een enorme opgave haar elektriciteitsnetwerk te verzwaren en uit te breiden. Dit geldt ook voor de regio binnen de gemeenten Amersfoort, Soest/Baarn, Bunschoten, Nijkerk waar de noodzaak voor netversterking groot is. Concreet omvat dit diverse 150/21kV stations en -verbindingen. In dat kader voeren TenneT en Stedin momenteel een haalbaarheidsstudie uit om te bezien welke (on)mogelijkheden er zijn om een netversterking te kunnen realiseren waarbij zowel naar de nettechnische als naar de ruimtelijke consequenties wordt gekeken. Met de betrokken gemeenten is een zoekproces gestart om geschikte locaties hiervoor te vinden. Het Groeidocument besteedt aandacht aan energiewinning vanuit zon en wind, maar ook de broodnodige uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk zoals hierboven geschetst

vergt veel ruimte in het (buiten) gebied. In het Handelingsperspectief moet deze ruimteclaim duidelijk als opgave worden meegenomen.

7. Mobiliteit

Vanuit een aantal stakeholders komt de opmerking om ook de huidige verkeersstructuur te belichten, alsmede een wensbeeld voor de toekomst. Daarbij worden voorstellen gedaan omtrent het herstructureren van autoverkeer en stimuleren van fiets- en voertgangersverkeer, bepalen van doorfietsroutes en strategische (deelmobiliteits)hubs en groenpoorten, het sturen van mobiliteit door waar noodzakelijk gebieden af te sluiten voor (auto)verkeer. Daarnaast vragen enkele partijen om aandacht voor OV verschraling in het buitengebied. Er is geen overeenstemming wat betreft de wenselijkheid van versterking van recreatieve tracés langs groenblauwe structuren. Wel zijn de meeste stakeholders het eens over een vergoeding voor landeigenaren voor gebruik van hun land als (fiets)pad.

Enkele stakeholders stellen voor om recreatieve ontsluiting via centrale overstaplocaties (hubs) op plekken rond stations of bij de snelweg te clusteren, zodat de overlast van auto's (parkeren en drukte) bij natuurgebieden wordt beperkt. Deze groene poorten bieden gelijk ook een kans om hier routes te laten starten en eindigen en functies toe te voegen die aanvullende inkomsten voor het gebied (landeigenaren) genereren. Aanvullend zouden dergelijke recreatieve hubs aantrekkelijk moeten worden gemaakt met voorzieningen (sanitair, horeca, oplaadpunten). Daarnaast moeten rustgebieden ontzien worden en (seizoens) afsluitingen bijdragen aan rust en veiligheid in het leefgebied van dieren.

8. Verdienmodellen en financiering

Het is gewenst dat verdienmodellen voor agrariërs meer concreet gemaakt worden dan in het Groeidocument wordt beschreven. Gebiedsprocessen en agrarisch natuurbeheer vragen qua financiering en budgettering om langjarige afspraken die niet onderhevig mogen zijn aan politieke kleur of stembusuitslagen. Natuurinclusieve landbouw en agrarisch natuur- en waterbeheer door de boeren valt of staat met duidelijke concrete afspraak over het beloningssysteem voor deze diensten.

Voorts wordt aangegeven dat de financiering van natuurbeheer en beheer/begeleiding publieke (recreatieve) voorzieningen ook voor terreinbeheerders vaak niet dekkend is. Zowel particuliere landgoedeigenaren als publieke terreinbeheerders geven aan te kampen met te weinig middelen voor natuurbeheer. De financiering moet voor goed geregeld zijn, ongeacht de partij die het doet en gekoppeld aan de realisatie van de gestelde doelen. Particuliere landgoedeigenaren voelen zich daarnaast benadeeld in de financiële ondersteuning en mogelijkheden tot exploitatie in vergelijking met de terreinbeheerders die vanuit de overheid ondersteund worden.

9. Peildatum agrarisch natuurbeheer

Vanuit verschillende hoeken klinkt de roep om een peildatum te hanteren als het gaat om het berekenen van het areaal natuurbeheer dat plaatsvindt op landbouwgronden. Stakeholders geven aan dat er de afgelopen jaren al het e.e.a. is gerealiseerd aan agrarisch natuurbeheer, en dat het belangrijk is om dit mee te nemen in de doelstellingen.

10. Bredere aandacht voor cultuurhistorische structuren

Enkele partijen geven aan dat cultuurhistorische elementen als de Wegh der Weegen en de Grebbelinie een ruimtelijke kwaliteit met zich meebrengen die meer kan worden geïntegreerd in de inrichting van het buitengebied. In het Groeidocument wordt identiteitsbepalend

erfgoed benoemd als drager voor recreatieve structuren. Voorgesteld wordt om dit ook vanuit landschappelijk of landbouwkundig perspectief te benaderen. Inzet in het gebied rondom de Wegh der Weegen dient beter in het Handelingsperspectief geagendeerd te worden, met name als het gaat om natuurversnipperende stedelijke functies.

10. Kans: circulair en biobased materiaalgebruik

De ambitie van Gemeente Amersfoort is om in 2030 50% minder primair materiaal te gebruiken. Deze ambitie keert niet terug in het Groeidocument. Er ligt een kans voor de productie en inzet van lokale materialen met lage CO2 footprint en van emissieloos materieel tijdens de bouw. Ondersteuning van de ontwikkeling tussen industrie en bedrijven (boeren, recreatie faciliteiten) m.b.t. uitwisseling materialen (bijproducten of afval) kan interessant zijn voor het Handelingsperspectief.
Ook wijzen stakeholders op de kans om meer in te zetten op een circulaire maakindustrie en de productie van biobased materials, waaronder natuurlijke isolatiematerialen.

11. Voedselvoorziening, eiwittransitie en dierenwelzijn

Enkele partijen geven aan dat het belang van de landbouw in het buitengebied inzake voedselvoorziening te weinig wordt benadrukt in het Groeidocument.
Andere stakeholders vragen aandacht voor de eiwittransitie, wat ook van invloed is op het ruimtegebruik. Dierenwelzijn wordt gemist in het Groeidocument.

12. Evaluatie

Stakeholders geven aan dat het zinvol kan zijn om een evaluatie moment in te bouwen om na, bijvoorbeeld, 1.5 jaar te kijken wat men met dit groeidocument heeft gedaan en hoe de financiële onderbouwing c.q. budgettering tot stand is gekomen.

Kritische succesfactoren

1. Scherpe keuzes en concrete maatregelen

Stakeholders geven aan behoefte te hebben aan een meer concrete invulling van in het Groeidocument gestelde ambities. Het gaat dat bijvoorbeeld om onderbouwing van verdienmodellen alternatieve landbouwpraktijken of het in kaart brengen van concrete ruimtelijke plannen. Stakeholders verlangen een heldere langetermijnstrategie en een overzicht van de knoppen waaraan gedraaid kan worden.
Voor het afwegen van keuzes is er behoefte aan een kader met heldere uitgangspunten, als het gaat om de vraag welke functie waar (samen) kan, maar ook met betrekking tot de vormgeving van instrumenten als de grondbank. In het Handelingsperspectief mogen de keuzes scherp in beeld worden gebracht, zodat duidelijk is wat de dilemma's zijn en wat een bepaalde keuze vraagt van de verschillende partijen. Knelpunten moeten open en eerlijk op tafel liggen.

2. Draagvlak en lokale aanpak

Draagvlak en gedeeld eigenaarschap worden door meerdere stakeholders een kritische succesfactor genoemd. Er wordt gepleit voor een meer bottom-up gestuurd gebiedsproces, waarin waardering en erkenning zijn voor de door de collectieven gerealiseerde resultaten. Bestaande maatschappelijke initiatieven kunnen daarin benut worden. Boeren moeten als experts worden meegenomen in ontwikkelingen die op hen betrekking hebben.

3. Integrale benadering

Een multidisciplinaire benadering en integrale aanpak door verschillende schaalniveaus heen wordt voorts genoemd als kritische succesfactor. Dit is bijvoorbeeld belangrijk bij het ontwikkelen van een systematiek voor de herbestemming van vrijkomende agrarische grond.

4. Adequaat beloningssysteem

Tenslotte staat een duidelijk en niet te complex beloningssysteem hoog op het wensenlijstje van een aantal stakeholders. Het stapelen van beloningen (voor ecosysteemdiensten) en bieden van planningszekerheid worden als onderdeel van de oplossing gezien om perspectief te kunnen scheppen voor boeren. Ook zijn er meer reële vergoedingen voor natuurbeheer nodig, voor agrariërs, landgoedeigenaren en beheerders.

Bijlage 1: integrale reacties gemeenteraden op Groeidocument

Verantwoording

In juli 2023 is het Groeidocument, op weg naar het handelingsperspectief, vrijgegeven voor de brede consultatie, waaronder voor de raden en staten. Voor Provinciale Staten is er een informerende online bijeenkomst georganiseerd. In de maanden september en oktober zijn de raden van de Utrechtse gemeenten Regio Amersfoort op verschillende manieren geïnformeerd. De wijze waarop is maatwerk geweest, afhankelijk van de wensen van de raadscommissies.

De griffiers van de gemeenten hebben de reacties verwoord. Deze zijn integraal op genomen in dit consultatierapport. Van de gemeente Soest is geen verslag beschikbaar. Van de gemeente Bunschoten een besluitenlijst.

Peiling

Van	Burgemeester en wethouders	Datum	19 september 2023
Aan	Gemeenteraad		
Portefeuille-houder(s)	Dijksterhuis		

Titel
Groeidocument: op weg naar een Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort

Peilpunten
Ter voorbereiding op de inbreng van gemeente Amersfoort op het Groeidocument: op weg naar een Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort, vraagt het college de raadsleden zich uit te spreken over de volgende peilpunten:

1. Het Groeidocument behoeft een nadere duiding op welke wijze de gebiedspartijen inhoud geven aan hun rol en verantwoordelijkheden;
2. Het Groeidocument behoeft voor de verschillende deelgebieden meer aandacht voor:
   a. historische en daarmee identiteitsbepalende structuren;
   b. stedelijke ruimtevragers;
   c. het voornemen van Defensie om eenheden te concentreren op de Heuvelrug.
3. Het participatieproces (op basis van de principes van ontwerpend onderzoek) biedt voldoende comfort om tot besluitvorming te kunnen komen eind van het jaar.

Denkrichtingen voor het gesprek kunt u vinden onder **Argumenten**.

Aanleiding
Het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort is één van de uitwerkingsprogramma's van het Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort. Uw raad heeft het Ontwikkelbeeld vastgesteld op 12 oktober 2021 (raadsinformatie.nl). Met het Ontwikkelbeeld is de koers bepaald om de groei van Regio Amersfoort voor wonen, werken, bereikbaarheid en het buitengebied in goede banen te leiden voor de periode na 2030. Het Ontwikkelbeeld is globaal van karakter en behoeft op onderdelen concretisering door de opgaven en de wijze waarop deze geadresseerd kunnen worden, in beeld te brengen.

Op 24 januari 2023 heeft ons college de startnotitie van het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort vastgesteld en ingestemd met het voorstel voor de concretisering van het Ontwikkelbeeld met betrekking tot het buitengebied. U bent hierover met een collegebericht aan de raad geïnformeerd (raadsinformatie.nl). De vele ruimteclaims in het buitengebied maken dat er is gekozen voor een participatief proces dat ruimte biedt aan verschillende belangen en verschillende toekomstbeelden. Dit proces heeft geresulteerd in voorliggend Groeidocument. Het Groeidocument is een tussenstap om de opbrengsten van de gesprekken en de hierop voorgestelde richting te toetsen bij alle betrokkenen (belanghebbenden en raden). De opbrengsten bestaan uit een schets van de huidige situatie, de ontwikkelingen, de bestaande ruimtelijke ingrepen en de resterende en komende opgaven, de ambities en het ruimtelijk perspectief voor de periode tot 2040. Daarbij brengt het document per deelgebied tegenstellingen en overeenkomsten tussen de gebiedspartijen in beeld.

Opsteller : Marjolein van Steen
Zaaknummer : 1808474

Het Amersfoorts grondgebied mag een beperkt aandeel hebben in het buitengebied van de Regio, de gemeente is binnen Regio Amersfoort een grote belanghebbende bij de inrichting en het beheer van het buitengebied. Niet alleen omdat zij (mede) verantwoordelijkheid draagt voor de inrichting en het beheer van het buitengebied op het eigen grondgebied, maar ook omdat:

- haar inwoners voor onder meer hun gezondheid, recreatie en voedsel- en watervoorziening, afhankelijk zijn van het buitengebied over de gemeentegrenzen heen;
- een bereikbaar, toegankelijk en beleefbaar buitengebied door huidige en toekomstige inwoners wordt gewaardeerd en is een belangrijke vestigingsfactor voor bedrijvigheid.

Met het Groeidocument en het uiteindelijk Handelingsperspectief Buitengebied geven de regiogemeenten zichzelf een kader en hun partners een richting voor uitvoering van ambities in het buitengebied. Het Handelingsperspectief geeft bovendien richting en houvast voor de regiogemeenten in de gesprekken met de provincie over het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG), dat op dit moment geschreven wordt en begin 2024 door Provinciale Staten wordt vastgesteld. Een herkenbaar en bruikbaar Handelingsperspectief voor het Buitengebied van Regio Amersfoort is derhalve van betekenis voor de gemeente Amersfoort.

Beoogd effect
Met voorliggende peiling wordt uw raad gevraagd mee te denken over het Groeidocument. Door het ophalen van uw input kan worden toegewerkt naar een voor uw raad herkenbaar en bruikbaar Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort.

Alternatieven
Met de peiling wordt uw raad in de gelegenheid gesteld om onderling het gesprek aan te gaan over de ambities en het ruimtelijk perspectief voor het buitengebied van de Regio Amersfoort voor de periode tot 2040 en uw zienswijze op het Groeidocument te geven. U kunt deze gelegenheid aan u voorbij laten gaan en van de peiling afzien.

Argumenten
1.1 Door het nader duiden van rol en verantwoordelijkheden ontstaat meer comfort voor de wederzijds afhankelijke gebiedspartijen.
Voor de verschillende kwesties in het buitengebied bestaat er een wederzijdse afhankelijkheid en verantwoordelijkheid. Inhoudelijk lopen de belangen op onderdelen uiteen. Comfort aan partijen kan geboden worden, door het opnemen van een procesetiquette. Zo weten partijen van te voren op welke wijze onderlinge participatie plaatsvindt en hoe er invulling wordt gegeven aan de verschillende verhoudingen tot elkaar.

In het Groeidocument ontbreekt specifiek voor overheden het zicht op hoe de samenwerking en participatie invulling gaan krijgen bij de vertaling van het Handelingsperspectief Buitengebied naar gebiedsprogramma's voor de deelgebieden en gemeentelijke omgevingsprogramma's voor het eigen grondgebied. Dit zicht is belangrijk voor het vervolg. Een goede inrichting en het beheer van het buitengebied is een gedeeld belang van provincie, waterschap en regiogemeenten waarbij verantwoordelijkheden over (gemeente)grenzen heen reiken.

2.1 De cultuurhistorische structuren in het buitengebied kunnen worden benut als dragers voor de ontwikkeling van het buitengebied.
Cultuurhistorische elementen, als de Wegh der Weegen, de Grebbelinie en ander (militair) erfgoed worden enkel als recreatieve dragers voor fiets- en wandelroutes voorgesteld in het Groeidocument. De identiteitsbepalende structuren vanuit erfgoed of landbouwkundig en landschappelijk perspectief bieden echter een mooie kapstok voor de gehele inrichting

van het buitengebied. Op deze wijze kan kwaliteit worden toegevoegd en maakt dat we ons thuis voelen in een herkenbare omgeving.

2.2 In het Groeidocument worden de stedelijke ruimtevragers in het buitengebied onderbelicht.
Er wordt opgeroepen tot het bieden van ruimte voor recreatie voor de stedelingen. Een toename van recreatiemogelijkheden voor de bestaande én nieuwe bewoners van gemeente Amersfoort is van groot belang. Er zijn echter ook andere stedelijke functies die ruimte behoeven. Voor verschillende stedelijke functies, zoals skaeve huse, islamitische begraafplaats, stadsrandparkeren, zwembad Hoogland of andere (sport)voorzieningen, is er onvoldoende plek in het stedelijk gebied, vanwege de keuze voornamelijk in te zetten op inbreiding wat betreft de woningbouw. In de kernrandzones van Amersfoort dienen voor deze stedelijke functies wel degelijk ruimte geboden te worden. Het uitgangspunt daarbij is dat dergelijke ontwikkelingen bij moeten dragen aan het versterken van de kwaliteit van het buitengebied en een bijdrage leveren aan een verbetering van de stad-landverbinding.

Ook de natuurversnipperende werking door de stedelijke functies in het gebied rondom de Wegh der Weegen wordt onderbelicht. Een gezamenlijke inzet op ontwikkelingen in het gebied tussen Amersfoort en Zeist dient beter in het Handelingsperspectief geagendeerd te worden.

2.3 Bestaande defensielocaties op de Utrechtse Heuvelrug worden herontwikkeld of gerevitaliseerd met (grote) impact op de directe omgeving.
Een toename van Defensie-eenheden en aanpak van de verschillende Defensieterreinen biedt kansen voor de gemeente Amersfoort op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid en de verbetering van de ontsluiting van Amersfoort per weg en spoor. Tegelijkertijd kan er een bedreiging ontstaan indien niet alle ontwikkelingen op de Utrechtse Heuvelrug in samenhang worden bekeken, gezien de kwetsbaarheid van het gebied.

3. *Het participatie proces zoals in de Startnotitie omschreven, is zorgvuldig doorlopen.*
Het Groeidocument zoals dat nu voorligt, is een document van alle gebiedspartijen. Met de uitgebreide mogelijkheid om te reageren op het Groeidocument en de verdiepende gesprekken, die nog met de gebiedspartijen plaats gaan vinden, biedt het proces voldoende comfort om te komen tot een Handelingsperspectief Buitengebied van en voor alle gebiedspartijen.

Kanttekeningen
Uw raad is één van de gebiedspartijen die wordt geconsulteerd in de consultatieronden. De besturen van waterschappen, raden van de regio-gemeenten en ander partijen zullen eveneens hun bevindingen geven. Het uiteindelijk Handelingsperspectief zal - evenals het Groeidocument - een voorlopige resultaat zijn van balanceren in een voortdurend veranderende omgeving. Mogelijk worden in het Handelingsperspectief niet alle bevindingen van uw raad gehonoreerd. Ze worden al wel gehoord en kunnen in de vertaling van het Handelingsperspectief in programma's en projecten van betekenis zijn.

Duurzaamheid
Het Groeidocument is een aanzet tot een handelingsperspectief voor de duurzame – in de betekenis van natuur-inclusieve en toekomstbestendige - ontwikkeling van het buitengebied; een ontwikkeling die voorwaardelijk is voor een toekomstbestendige ontwikkeling van de stad.

Financiën
Voorliggend Groeidocument heeft geen directe financiële consequenties voor gemeente Amersfoort. Het brengt de dekkingsmogelijkheden voor de adressering van nieuwe opgaven in beeld, waaronder een businesscase voor het beheer van het buitengebied en bijdragen

van de provinciale, rijks- en Europese overheid. Daarnaast opent het de discussie over een bijdrage van de gebruikers aan de ontwikkeling en het beheer van het buitengebied via gemeentelijke en waterschapsbelasting. Bijdragen van hogere overheden in gebiedsontwikkeling gaan veelal samen met de voorwaarde van cofinanciering van overige gebiedspartijen. Deze cofinanciering zal gebiedsgericht ingezet gaan worden waarbij uitgaven van gemeenten niet altijd in het eigen grondgebied van gemeenten zullen landen.

Vooralsnog wordt er geen generieke bekostigingsstrategie opgesteld, gekoppeld aan het Handelingsperspectief. Het is aan de verschillende gebiedspartijen zelf, om dekking te organiseren. Zo kunnen de afzonderlijke gebiedspartijen zelf bepalen aan welke ambities zij bij willen dragen en aan welke niet.

Risicoparagraaf
In de nabije toekomst staat de gemeente Amersfoort voor de keuze om al of niet tot samenwerking in de ontwikkeling en het beheer van het buitengebied over te gaan. De huidige opgaven – waaronder de opgaven die voortvloeien uit de verstedelijkingsopgave en het Utrechts Programma Landelijk Gebied - kunnen niet meer door een gemeente enkel geadresseerd worden, maar vragen samenwerking. Samenwerking is dan niet vrijblijvend. Het vraagt actieve participatie en investeringen in gebiedsprogramma's. Met een gemeentelijk omgevingsprogramma kunnen middelen van de gemeente Amersfoort in de gebiedsprogramma's zo effectief mogelijk worden ingezet en de risico's van de gebiedsontwikkeling in beeld worden gebracht en zo goed als mogelijk beheerst. Met het oog hierop is het afzien van een peiling een risicovol signaal. De gemeente Amersfoort is voor een toekomstbestendige verstedelijking afhankelijk van een toekomstbestendige ontwikkeling en beheer van het buitengebied van de regio en daarmee van de samenwerking met mede-overheden en andere gebiedspartijen.

Communicatieboodschap
Vernieuwingen in de landbouw, duurzame energieopwekking, natuur, water en recreatie vragen allemaal om ruimte in het buitengebied van Regio Amersfoort. Hoe zorgen we dat iedereen zich er thuis blijft voelen en er een boterham kan blijven verdienen? De gemeenten van de regio Amersfoort werken onderling en met mede-overheden en gebiedspartijen aan een Handelingsperspectief voor het Buitengebied dat de samenwerking inkadert en richting geeft. Het Groeidocument geeft een aanzet tot dit Handelingsperspectief en ligt ter consultatie bij gebiedspartijen voor.

Met het houden van een peiling wordt de raad gevraagd mee te denken over het Groeidocument. Door het ophalen van input van de raad kan worden toegewerkt naar een herkenbaar en bruikbaar Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort.

Communicatie: samenwerking en starten voor de start
Na (het vaststellen van) de Startnotitie (fase 1) is in de volgende fasen (fase 2 en 3) een verdere verdieping toegepast. Om tot het Groeidocument te komen, is gebruik gemaakt van de methode van ontwerpend onderzoek. In de eerste helft van 2023 stond een atelierweek in elk van de drie gebieden, de Utrechtse Heuvelrug, de Gelderse Vallei en Eemland op het programma. In de gebiedsateliers heeft het ontwerpend onderzoek plaats gevonden met de diverse gebiedspartijen en externe expertise. De gebiedsateliers vonden plaats op representatieve locaties, met een open karakter zodat het werk goed zichtbaar was en inwoners en andere geïnteresseerde partijen mee konden doen.

De ateliers waren ook de plek waar raads- en statenleden binnen konden lopen om een indruk te krijgen van wat er in de ateliers besproken en geschetst wordt. Elk gebieds-atelier eindigde in een presentatie aan betrokken bestuurders en gebiedspartijen voor feedback en aanscherping. Na de drie gebiedsateliers is op 5 juni afgesloten met een integratieatelier, waar alle inzichten en kennis samenkwamen tot een samenhangend

verhaal. Uw raad is vervolgens op 7 juni in een digitale informatiebijeenkomst geïnformeerd (terugkijklink: https://www.youtube.com/watch?v=_ojkvHopaQU). Het Groeidocument zoals dat nu voorligt, is van alle gebiedspartijen en levert de bouwstenen voor het Handelingsperspectief. Het document is gedeeld met alle deelnemers aan de gebiedsateliers en is openbaar beschikbaar gesteld via de website van Bureau Regio Amersfoort met de uitnodiging mee te denken.

Vervolgstappen
In september vinden er verdiepende gesprekken plaats met georganiseerde belanghebbenden en belangenvertegenwoordigers van de agrarische sector, natuurorganisaties, landgoedeigenaren, de recreatiesector, waterbeheerorganisaties en de buurregio Foodvalley. Daarnaast worden alle raden van Regio Amersfoort over het Groeidocument geconsulteerd. Met de opbrengst van de schriftelijk ingediende reacties, verdiepende gesprekken en de consultatie (verslag van deze peiling) wordt het Groeidocument aangescherpt en gereed gemaakt tot het uiteindelijke Handelingsperspectief. Het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort wordt naar verwachting eind dit jaar ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd.

Burgemeester en wethouders van Amersfoort,

de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
1. Groeidocument – Op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort

Opsteller : Marjolein van Steen
Zaaknummer : 1808474

gemeente Baarn

Raadsinformatiebrief agenderen voor Debat in de Raad

Datum Debat in de Raad: 13 september 2023

Titel raadsinformatiebrief: Groeidocument: op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort
Geagendeerd door fractie: VoorBaarn
Woordvoerder: Maike Koenders
Toelichting waarom de raadsinformatiebrief geagendeerd wordt: • Wij vinden het zorgwekkend dat tijdens de afrondende bijeenkomst over de gebiedsateliers op 5 juni jl. bleek *dat met name de agrariërs in de Regio zich niet herkenden* in de beelden die waren opgehaald. • Vervolgens lezen we dat er bij de voorbereiding van voorliggend groeidocument contact is geweest met *enkele* van onze eigen agrariërs, terwijl we na een uiterst geslaagd werkbezoek van de raad al onze agrarische ondernemers inmiddels goed kennen. • We lezen dat met het Handelingsperspectief wordt gewerkt aan een gezamenlijk toekomstbeeld voor ons buitengebied en dat ook wordt gekeken naar mogelijkheden van verdienmodellen voor *ondernemers* en het prioriteren en combineren van functies. • Tot slot staat vermeld dat iedereen die dat wil *tot 7 september* suggesties op het Groeidocument kan meegeven.
Specifieke vragen die voorliggen aan de raad: - Als met het Handelingsperspectief wordt gewerkt aan een gezamenlijk toekomstbeeld voor ons buitengebied, waarbij ook wordt gekeken naar mogelijkheden van verdienmodellen voor ondernemers en het prioriteren en combineren van functies, vindt u het dan belangrijk dat: o het in principe gaat om lokale (agrarische) ondernemers en/of lokale (of eventueel regionale, agrarische) organisaties of coöperaties (i.p.v. bijv. een Chinees pensioenfonds)? o zo ja, vindt u het dan belangrijk dat zoveel mogelijk van onze (agrarische) ondernemers worden betrokken bij de totstandkoming van het Groeidocument en/of hun suggesties hierover kunnen meegeven? Specifieke vraag die voorligt aan de wethouder: o zo ja, vraag aan de wethouder: is het mogelijk dat de datum voor het aanleveren van suggesties wordt verruimd?

gemeente Baarn

Raadsinformatiebrief agenderen voor Debat in de Raad

Datum Debat in de Raad: 13 september 2023

Titel raadsinformatiebrief: Groeidocument: op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort
Geagendeerd door fractie: GroenLinks
Woordvoerder: Wim Genuit
Toelichting waarom de raadsinformatiebrief geagendeerd wordt: In de RIB vraagt het college aan de raad om zich uit te spreken over een drietal vragen.
Specifieke vragen die voorliggen: 1. Is het college, samen met de 6 andere gemeenten binnen het Utrechtse deel van de Regio Amersfoort, op de goede weg met dit Groeidocument? Kan uw raad zich vinden in de uitgangspunten voor het toekomstperspectief die in het Groeidocument worden genoemd voor uw regio? (Baarn: Eemland p.22-27). 2. Heeft uw raad suggesties om de inhoud verder aan te scherpen? 3. In de startnotitie is vastgesteld dat het Handelingsperspectief participatief tot stand komt. Biedt het proces tot nu toe voldoende opbrengst voor een goede belangenafweging later dit jaar?

gemeente Baarn

Memo

Aan	:	Gemeenteraad Baarn
Onderwerp	:	Beantwoording technische vragen PvdA over RIB Handelingsperspectief buitengebied
Portefeuillehouder	:	Mark Eijbaard
Datum	:	21-09-2023

Geachte raadsleden en steunfractieleden,

De fractie van de PvdA heeft technische vragen gesteld over de RIB Handelingsgebied buitengebied. Hieronder de vragen en de antwoorden.

Vraag
In de hoofdlijn van het toekomstbeeld 2040 staat bij het landschapstype 'randmeerkust' de mogelijkheid vermeld van een drijvend zonneveld in combinatie met moeras natuurontwikkeling. De raad heeft op 7 juli 2021 een motie aangenomen bij de besluitvorming over de RES 1.0 Regio Amersfoort, waarin staat de raad van mening is, dat het Eemmeer gezien de Natura2000 status uitgesloten dient te worden voor energieopwekking. In de motie wordt aangegeven dat Provinciaal beleid drijvende zonnepanelen ook niet toestaat vanwege de Natura2000 status.

Op welke gronden en om welke reden is een drijvend zonneveld dan nu in het Handelingsperspectief opgenomen?

Antwoord
Het college is uiteraard bekend met de motie, die is aangenomen in het kader van de Energiestrategie RES. De RES heeft een horizon tot 2030.
Het Groeidocument Handelingsperspectief sluit aan op het Ontwikkelbeeld van de Regio Amersfoort, dat een horizon van 2040 heeft.
De verwachte energieopgave na 2030 zal nog steeds heel groot zijn. Natura 2000 betekent niet dat je er per definitie niks mag. Een zonneveld is weliswaar een "aantasting", maar deze moet dan worden gecompenseerd. Dat kan bij het Eemmeer bijvoorbeeld door moerasontwikkeling, die een grote stikstofopname in zich heeft. Het groeidocument zet daarom in op aquathermie, eventueel aangevuld met een (drijvend) zonneveld in combinatie met moerasontwikkeling (p.26).

Ik ga er van uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Mark Eijbaard
Wethouder

16. Raadsinformatiebrief Groeidocument op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio (851876)

Mevrouw KOENDERS vraagt als met het Handelingsperspectief wordt gewerkt aan een gezamenlijk toekomstbeeld voor het buitengebied waarbij ook wordt gekeken naar mogelijkheden van verdienmodellen voor ondernemers en het prioriteren en combineren van functies of de raad het belangrijk vindt dat het in principe gaat om lokale, al dan niet agrarische, ondernemers en/of lokale organisaties of coöperaties in plaats van een Chinees pensioenfonds wat zonnevelden beheert en een exploitatie heeft.
Zo ja, vindt de raad het dan belangrijk dat zoveel mogelijk van de agrarische ondernemers worden betrokken bij de totstandkoming van het Groeidocument en/of hun suggesties hierover kunnen meegeven?

De heer BRUINS vraagt in hoeverre lokale partijen voorrang kan worden gegeven op algemene ontwikkelaars. Hoe sluit je die buiten ten bate van de lokale ondernemers? Waarschijnlijk kan dat niet zomaar.

Mevrouw STRUIJK sluit zich daarbij aan. PGGM woont nergens en zou dan misschien alleen in Zeist mogen investeren waar het hoofdkantoor is. Het is lastig om meteen maar niet-lokale ondernemers uit te sluiten.

De heer GENUIT zegt als wordt gekeken naar de verslagen van de ateliers die zijn geweest kan worden gezien dat een behoorlijk aantal agrariërs en de LTO afdeling Eemland betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van dit Groeidocument. In juni is een concept-document van het Groeidocument gereedgekomen en de termijn waarop reacties konden worden gestuurd is op 7 september afgesloten. De participatie is dus zorgvuldig gebeurd.

De heer VAN DER PADT zegt dat bij vraag 1 het vrijemarktprincipe geldt of dat nu een Chinees pensioenfonds is of PGGM of wie dan ook. Wat betreft het Groeidocument is behoorlijk geparticipeerd met de agrariërs maar het kan altijd beter. Dus in principe ja maar met inachtneming van de kanttekeningen van de heer Bruins en de heer Genuit.

Mevrouw KOENDERS memoreert dat eerder een ondergrens is gesteld voor lokale deelname aan energie-opwekprojecten, namelijk minimaal 50% lokale deelneming. Er kan dus zeker een waarborg worden ingebracht dat ook lokale ondernemers daarin meegenomen worden. Als met ondernemers wordt gesproken over verdienmodellen zou daar een drempel in moeten worden aangebracht.
Met name de agrariërs in de regio herkennen zich niet in de beelden die zijn opgehaald in de gebiedsateliers terwijl het met name gaat om hun gronden en dat is een zorgelijk punt om te constateren. Er wordt gezegd dat met enkele van de lokale agrariërs contact is opgenomen. Met Raad op Pad zijn raadsleden uitermate welkom binnengehaald en dit is een gemiste kans om hen er meer bij te betrekken. Tot 7 september konden suggesties op het Groeidocument worden gegeven maar na de zomer is een iets langere termijn nodig om te kunnen reageren voor de agrariërs in het buitengebied. Kan de wethouder ervoor zorgen dat die termijn wordt verlegd naar een later moment?

Wethouder EIJBAARD zegt dat een zorgvuldig proces is doorlopen waarin alle agrariërs al in een vroeg stadium betrokken zijn. In het proces dat is gelopen is ook afgesproken dat ze iemand naar voren mochten schuiven namens alle agrariërs die ook in het ambtelijk overleg aan tafel zat om mee te praten over het Handelingsperspectief.
Er zijn 3 gebieden in de regio die sterk van elkaar verschillen. De opgaven op De Heuvelrug zijn anders dan die in Eemland of in de Gelderse Vallei. Als je die 3 gebieden bij elkaar brengt zorgt dat voor spanningen, zeker als je kijkt naar de opgaven die er liggen in de Gelderse Vallei die stevig zijn. Dit document is primair bedoeld voor de lokale agrariërs maar ook voor de lokale landgoedbeheerders als de heer Insinger en Staatsbosbeheer om voor die mensen en organisaties perspectief te bieden wat kan zo meteen wel worden gedaan binnen de regels die er zijn en waar doen we dat dan zodat er duidelijkheid is. Dus er is geen noodzaak voor het verlengen van de

termijn van participatie. Dit zou dan ook de enige gemeente zijn die dat wil en dit is een regionaal proces.

Mevrouw KOENDERS vindt dit prettig om te horen maar de fractie zal met de eigen achterban voeling blijven houden of zij inderdaad die mening delen.

De heer GENUIT geeft aan dat de raadsinformatiebrief is geagendeerd omdat het college vraagt om een reactie van de raad op de 3 vragen. Is het college met de andere gemeenten binnen het Utrechtse deel van de regio Amersfoort op de goede weg met dit Groeidocument? Kan de raad zich vinden in de uitgangspunten voor het toekomstperspectief dat in het Groeidocument wordt genoemd? Heeft uw raad suggesties om de inhoud verder aan te scherpen?
De 3e vraag is in de startnotitie is vastgesteld dat het Handelingsperspectief participatief tot stand komt. Biedt het proces tot nu toe voldoende opbrengst voor een goede belangenafweging later dit jaar?
De 3e vraag is eigenlijk al besproken en daarom kan het worden beperkt tot de eerste 2 vragen.
GroenLinks vindt dat het Groeidocument een goede en evenwichtige basis biedt om tot een Handelingsperspectief voor de regio Amersfoort te komen.

Mevrouw BRUIJSTENS kan zich grotendeels vinden in de uitgangspunten voor het toekomstperspectief die in het Groeidocument worden genoemd voor de regio Eemland. In de hoofdlijn van het toekomstbeeld 2040 staat bij het landschapstype randmeerkust de mogelijkheid vermeld voor een drijvend zonneveld in combinatie met moeras en natuurontwikkeling. De raad heeft op 7 juli 2021 een motie aangenomen bij de besluitvorming over de RES 1.0 waarin de raad van mening is dat het Eemmeer gezien de Natura2000 status uitgesloten moet zijn voor energieopwekking. Er is ook provinciaal beleid dat dit niet toestaat.

Wethouder EIJBAARD geeft aan dat de provincie ook aan tafel zit en meeleest en als er dingen in staan die niet zouden passen wordt die zeker op de vingers getikt maar als mevrouw Bruijstens de vraag technisch stelt zal worden gekeken hoe het precies zit.

17. Sluiting

De VOORZITTER sluit de vergadering om 00.12 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare bijeenkomst "Debat in de Raad" van 11 oktober 2023.

De griffier,

De voorzitter, de heer W.J.L. Genuit

GEMEENTE EEMNES

Memo

Onderwerp	:	Reactie College Eemnes nav Groeidocument HPB
Datum	:	4 oktober 2023
Van	:	College Eemnes
Aan	:	Bureau Regio Amersfoort

In reactie op het Groeidocument 'Op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort' versie 15 september 2023, sturen wij u deze memo.

Leeswijzer: in de voetnoten vindt u aanklikbare links naar meer informatie of de bron van het genoemde punt in de tekst.

Aanleiding
Als regiogemeentes hebben wij in 2021 het Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort 2030-2040 vastgesteld, welke richting geeft aan de ontwikkeling van de regio. Het Handelings-perspectief Buitengebied is één van de uitwerkingsprogramma's hiervan.
Op 24 januari 2023 heeft het college van Eemnes de Startnotitie om tot een handelingsperspectief te komen vastgesteld. Ook de colleges van de andere regiogemeenten hebben deze vastgesteld. Wij hebben de raad van Eemnes hier eind januari 2023 over geïnformeerd via een raadsinformatiebrief. Op 2 oktober 2023 werd de tussenstap, het Groeidocument 'Op weg naar het handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort' besproken tijdens de commissie Ruimte van de gemeenteraad Eemnes.
De inbreng van de raadsleden ontvangt u uiterlijk 5 oktober, aangevuld met deze memo.

Aandachtspunten
Als college van Eemnes hebben wij in zowel bestuurlijke als ambtelijke overleggen de nadruk gelegd op de volgende zaken, die voor Eemnes van groot belang zijn bij het formuleren van een handelingsperspectief voor ons buitengebied:

- rechtdoen aan de eigenheid van het gebied, zoals de openheid van het landschap, agrarisch natuurbeheer en ruimte voor de weidevogels,
- inzet op fatsoenlijke en reële vergoedingen voor natuurmaatregelen en -beheer voor agrariërs en andere landeigenaren,
- het waterpeil en maatwerk in waterbeheer, waarvoor net door het waterschap een traject is gestart voor een nieuw peilbesluit
- samenhang met de woonopgave en energietransitie

Eigenheid van het gebied
Landbouw en natuur worden in het Eemland reeds goed vervlochten. We zijn dan ook met recht trots op ons buitengebied, met haar openheid, agrarisch natuurbeheer, de Eem en ons prachtige weidevogelgebied. De waarde van ons nationaal polderlandschap en dito weidevogelgebied is van onschatbare waarde. Dus dat verdient bescherming.
Terecht wordt dat in het Groeidocument uitgebreid benoemd.

GEMEENTE EEMNES

We hebben als college van Eemnes echter een aantal aandachtspunten ten aanzien van het Groeidocument. Die punten geven wij u graag mee.

Betere vergoedingen voor agrariërs en natuurbeheer
Natuurorganisaties en boeren werken in ons weidevogelgebied vaak goed samen.
Het cultuurlandschap is vrij oorspronkelijk gebleven en heeft (voorlopig) ook nog toekomstperspectief, zeker met het natuurinclusieve beheer dat voor veel boeren de norm is. Om onze agrariërs te ondersteunen in hun zoektocht naar nieuwe vormen van bedrijfsvoering, kwamen wij op verzoek van onze gemeenteraad onder andere met de memo's 'Eiwitgewassen'[1] en 'Ruimte voor de boeren'[2].
Er is interesse in regelingen die het mogelijk maken landbouwgrond (en leegkomende stallen) op een andere manier dan voorheen te gebruiken. Er zijn (onder andere vanuit het GLB) subsidies en vergoedingen voor aanleg van onder andere ecologische gewassen, zoals bijvoorbeeld luzerne, klaver of bloeiende slootkanten en bermen.

Voor beheer is echter weinig geld, dit wordt nog (financieel) ondergewaardeerd en zo is het nog steeds lastig voor agrariërs om echt te gaan voor (agrarisch) natuurbeheer.
Beheer van (agrarische) natuur moet een gezonde bedrijfsvoering mogelijk maken. Agrariërs en andere grondeigenaren moeten een nette boterham kunnen verdienen met activiteiten die bijdragen aan natuurherstel en -beheer. Ook bij toeristisch- en recreatief gebruik van (agrarische) gronden dient naar vergoedingen te worden gekeken. Als men de doelen van het NPLG, en in het bijzonder het UPLG, wil halen, is het van cruciaal belang om agrariërs in staat te stellen daarin mee te gaan.

Waterpeil en waterbeheer
Alle eventuele toekomstplannen voor het buitengebied (in Eemland) hangen samen met het beleid en de mogelijkheden rondom waterbeheer. Het waterschap Vallei en Veluwe is onlangs gestart met het traject voor de herziening van het peilbesluit Eemland. De gemeente Eemnes is aangehaakt bij dit proces om met belanghebbenden het goede gesprek aan te gaan over wat nodig en gewenst is in ons gebied.
In ons buitengebied wordt momenteel op verschillende plekken gewerkt met een flexibel waterpeil, en ook kleinere peilvakken en maatwerk zijn bespreekpunten.
Het benoemen van een concreet nieuw waterpeil voor het hele gebied (Groeidocument p22), is dan ook prematuur en niet constructief.

Het (oever)beheer van de Eem is voor ons gebied van groot belang. Momenteel is de waterkwaliteit onvoldoende om in te recreëren (nog afgezien van de binnenvaart), en zelfs om te gebruiken voor bewatering van de gronden aan weerszijden van de rivier. Ook hierin moeten we samen optrekken en zijn er kansen voor betere biodiversiteit, natuurbeheer en recreatie.

1 Document eemnes - 20230322 Memo college motie eiwitgewassen 'we gaan voor goud'.pdf - iBabs RIS (bestuurlijkeinformatie.nl)
2 Document eemnes - 230630 memo nav motie Ruimte voor de boeren Eemnes - iBab

GEMEENTE EEMNES

Woonopgave en energietransitie
De opgaves en wensen in het buitengebied zijn complex. Zo hebben we niet alleen rekening te houden met de natuur, landbouw en waterbeheer, maar is er ook nog een woonopgave en energietransitie.

Als gemeente hebben wij ons verbonden aan de Woondeal Regio Amersfoort[3]. Dit betekent dat de bouw van nieuwe woningen voldoende mogelijk en (financieel) haalbaar moet blijven. Het Groen Groeit Mee Pact[4], waar ook Eemnes onderdeel van is, zorgt dat groen een randvoorwaardelijk onderdeel wordt van de ruimtelijke programmering. Dit betekent dat waar woningen gebouwd worden, groen moet meegroeien.
De manier waarop is echter nog niet helder. Maatwerk is hierbij van groot belang; een simpele rekensom leert dat bij het bouwen van een nieuwe woonwijk als Zuidpolder Zuid (ongeveer 500 woningen) in Eemnes, het toevoegen van 500 m2 groen per woning tot een onwerkbare opgave leidt. Zinniger is het om te kijken hoe er in de omgeving bijgedragen kan worden aan verbetering van het groen, aan natuurlijke oevers, agrarisch natuurbeheer, kleine landschapselementen, recreatieve mogelijkheden en bijvoorbeeld voedselbossen of groenblauwe schoolpleinen en schooltuinen.

Voor wat betreft de energietransitie blijven wij vooralsnog op ons standpunt dat windmolens onverenigbaar zijn met ons open landschap, en natuurlijk vooral met ons weidevogelgebied.

Voor het opwekken van zonne-energie op bijvoorbeeld voormalige stallen van agrariërs is wel interesse, maar dat vraagt inzet van netbeheerders zoals Stedin, omdat de opgewekte energie ook moet kunnen worden afgevoerd. In het Groeidocument wordt dit genoemd als mogelijkheid. Het genereren van zonne-energie als toekomstig verdienmodel kan echter niet gerealiseerd worden zonder inzet van de netbeheerders. Wij zijn dan ook benieuwd naar de plannen van deze stakeholders in relatie tot het Handelingsperspectief.

Tot slot
Het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort is een intensief en complex traject. Negen gemeentes, waterschap Vallei en Veluwe en de Provincie Utrecht sloegen de handen ineen om samen met belanghebbenden in de regio tot een toekomstplan te komen voor de ruimtelijke puzzel waar we voor staan. In korte tijd zijn we tot de tussenstap gekomen die we nu voor ons zien, met enorme inzet van Bureau Regio Amersfoort en BVR, en zeker ook van onze bewoners, partners en ambtenaren.

Hierdoor weten we wat de wensen in het gebied zijn en waar het schuurt. Hiermee is ook ten opzichte van het UPLG waardevolle input opgehaald. We verzoeken de Provincie dan ook met klem de inhoud van het Handelingsperspectief op te nemen in het UPLG en zo recht te doen aan het zorgvuldig gelopen traject en de inbreng van de regio.

[3] Woondeal 2022 t/m 2030 regio Amersfoort (provincie-utrecht.nl)
[4] Handreiking Nieuwe Woongebieden: instrument voor het evenwichtig laten meegroeien van g

GEMEENTE EEMNES

Bureau Regio Amersfoort
T.a.v. Dhr. W. van der Stelt
Postbus 4000
3800 EA Amersfoort

Zuidersingel 1
3755 AZ Eemnes

Postbus 71
3755 ZH Eemnes

Telefoon 14 035
Fax 035 – 751 31 01

info@eemnes.nl
www.eemnes.nl

Uw kenmerk

Ons kenmerk

Doorkiesnummer
14 035

Uw brief van

Behandeld door
A.H. de Graaf-Gerrits

Bijlage(n)
-memo Reactie college Eemnes

Datum
4 oktober 2023

Betreft
Reactie commissie Ruimte Eemnes op ‘Groeidocument handelingsperspectief buitengebied regio Amersfoort’

Geachte heer Van Der Stelt,

Op maandag 2 oktober is in de commissie Ruimte van de gemeenteraad Eemnes het ‘Groeidocument handelingsperspectief buitengebied regio Amersfoort’ behandeld als een opiniërend voorstel. Voorafgaand aan de behandeling hebben mevrouw Blank en u een presentatie gegeven over de totstandkoming van dit document en hoe het proces verder zal gaan.

Nogmaals dank voor de verhelderende presentatie en de beantwoording van de vragen. U heeft een goed beeld kunnen krijgen van de vragen die er in Eemnes leven en de onderwerpen in het buitengebied waar we in het bijzonder aandacht voor vragen.
Middels deze brief geven we onze reactie weer zoals dat ook aan ons gevraagd is via het voorstel.

De commissie kan zich vinden in de uitgangspunten voor het toekomstperspectief van de regio. Het is goed om te lezen dat er rekening wordt gehouden met de lokale situaties.
Wel mag het handelingsperspectief wat scherper en concreter worden. Het is ‘hoog over’ en dat is deels te begrijpen maar maakt het ook lastig om het goed te kunnen beoordelen.

Op het gebied van financiën moet bijvoorbeeld duidelijk worden hoe e.e.a. gefinancierd gaat worden. Gevreesd wordt dat dit enkel bij de grondgebruikers wordt neergelegd terwijl er ook een verantwoordelijkheid ligt bij de maatschappij.
Daarbij is ook het perspectief voor de boeren belangrijk. Aanleg en beheer van natuur is belangrijk, wordt in ons gebied ook al veel gedaan, maar moet ook een gezonde bedrijfsvoering mogelijk maken.
Aangaande het vaste, concreet genoemde waterpeil in het Eemnesser grondgebied is het dringende verzoek om dit weg te halen in het definitieve stuk dat ter besluitvorming wordt voorgelegd.

GEMEENTE EEMNES

Dit is een zwaarwegend punt voor de gemeente Eemnes. Het betreffende waterschap is onlangs gestart met het voorbereidende traject van het herzien van het peilbesluit. In dit traject moeten met alle belanghebbenden afwegingen worden gemaakt, ook over flexibel waterpeil, grootte van peilvlakken en hoogtes van het waterpeil.

In het groeidocument wordt ook gesproken over een grondbank en een schone Eem. Dit zijn aandachtgebieden waar ook vanuit Eemnes reeds lange warme belangstelling voor is. De grondbank kan een positief instrument zijn –mits goed vormgegeven en niet alleen voor natuurrealisatie- en voor een schone Eem moeten scherpe keuzes worden gemaakt. Het opheffen van de beroepsvaart op de Eem is bijvoorbeeld zo'n keuze, die echter niet bij de afzonderlijke gemeentes ligt.

Graag geven wij u nog mee dat waar het gaat om provinciegrenzen het belangrijk is om op inhoud wel de samenwerking te zoeken met buurtgemeenten die in een andere provincie liggen. Op het gebied van afwatering is het voor Eemnes bijvoorbeeld heel belangrijk om daar met Laren en Blaricum (Noord-Holland) in op te trekken. Dit gebeurt ook al bij het formuleren van het gezamenlijk Water- en Rioleringsplan.

Op het gebied van recreatie missen we in het handelingsperspectief een goede verbinding tussen het bos en de heide vanuit Groeneveld naar de Gooyergracht.

Het groeidocument is tot stand gekomen met de inbreng van de belanghebbenden in het buitengebied en dat is het belangrijkste in dit proces. We zien het definitieve, meer concrete voorstel graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,
Namens de commissie Ruimte Gemeente Eemnes,

A.H. de Graaf-Gerrits
griffier

Bespreking Handelingsperspectief Buitengebied in aanwezigheid (centrale planning loopt via Regiobureau Amersfoort).
035/036 parallel, 21.15 – 22.00 uur

Voorzitter: Van der Vegte
Portefeuillehouder: Kramer

griffier: Schutte
ambtenaar: Detlef Stolker. Extern: Willem van der Stelt (Bureau Regio Amersfoort), Bart Bomas BVR Adviseurs

Inleiding voor de voorzitter
De agenda voor de uitwisseling luidt:
1. Presentatie door adviesbureau BVR en Regiobureau Amersfoort van het Groeidocument (over de status, inhoud en het vervolgproces).
2. Uitwisseling aan de hand van onder andere de volgende vragen:
    a. Wat voor beeld roepen de reacties op die overheden, betrokken partijen en de samenleving op het Groeidocument hebben ingediend?
    b. Ten aanzien van het Groeidocument:
        • Wat spreekt aan en wat niet? Suggesties voor verbetering?
        • Wat ontbreekt of moeten we niet vergeten?
        • Wat zijn volgens u prioriteiten?
        • Goede voorbeelden?
    c. Wat is er nog nodig om tegemoet te komen aan inzet en ambities van het startdocument (het maken van soms lastige integrale keuzes en een concreet uitvoeringsprogramma van en voor de betrokken partijen)?
    d. Welke resterende vragen en reacties wil de gemeenteraad meegeven voor het vervolgproces?

Toelichting bij opening

Wethouder Kramer Alles wat raad meegeeft wordt meegenomen. Ruimte om dingen in te brengen.

Vraag raadsleden Is dit het enige moment voor de raad?

Wethouder Kramer Vanavond is belang om neerzetten van wat de raad wil op dit punt. BVR zal de reacties van de raad op hoofdlijnen vastleggen. Wanneer een individueel raadslid de behoefte heeft alsnog schriftelijk te reageren, kan hij/zij dit binnen 1 week bij de griffie aanleveren. Die reacties gaan vervolgens 1:1 door naar Regiobureau/BVR.

Van der Stelt Deze werkwijze wordt voorgesteld omdat in regionale raadsbijeenkomsten bestuurders van de Regio niet mogen consulteren. De reacties worden opgehaald bij de afzonderlijke raden. Bureau Regio Amersfoort haalt de reacties op die van de raad zijn. Reactie van een individueel raadslid, kunnen op persoonlijke titel worden ingediend.

Vraag raadsleden Is er de mogelijkheid om in de besluitvormingsfase nog wijzigingen voort te stellen?
Stelt De provincie Utrecht heeft aangestuurd om handelingsperspectief klaar te hebben voor 31 december anders komt de inbreng van de regio als mosterd na de maaltijd bij UPLG. Regio hoopt dat datum gaat schuiven zodat het proces netjes kan worden afgewikkeld.
Amenderen mag mits het gewijzigde besluit over het eigen grondgebied van de gemeente gaat.

Vraag was UPLG nieuw voor u?
Stelt UPLG moest onder grote druk, omdat het Rijk van provincies UPLG's verwacht. Ronde tafel gesprekken vanuit de provincie gaan dit najaar lopen. Stelt wil voorkomen dat processen niet gelijktijdig lopen. Mensen snappen het anders niet meer.

Vraag raadsleden Hebben we zelf nog te beslissen over Leusden, hoe ziet de provincie dit?
Stelt Provincie is een organisatie aan het optuigen en heeft gebiedscoördinatoren aangenomen die verantwoordelijk zijn voor de gebiedsprocessen. Risico dat provincie het overneemt is er. Daarom druk op dit proces. Als we nu helder beeld neerzetten, zal provincie dit moeten meenemen.

Vraag raadsleden Als het wordt uitgesteld hoeveel tijd hebben we dan?
Stelt Durft het niet te zeggen hoe planning er uit gaat zien voor inbreng gemeenten.
Stolker We kunnen aangeven wanneer concept voorligt dat door BVR en Regio wordt opgesteld. We voorzien dat dit eind oktober zal zijn. Dit biedt weinig ruimte voor een informatieve sessie voor ophalen van wensen en bedenkingen bij raden.

Vraag raadsleden Gaan we 80% halen voor oktober?
Stelt Op 2 oktober zal een eerste bestuurlijk overleg plaatsvinden over het concept Handelingsperspectief. 7 gemeenten provincie en waterschap gaan hier wat van vinden.

Bomas, BVR Neemt raad mee in de producten die tot nu toe langs zijn gekomen.

- Startnotitie 2022 concretisering van de (ruimtelijke) opgave u het buitengebied tot 2040.
- Sinds 2022 aantal nieuwe nationale gebiedsprogramma's gestart: NOVEX, NPLG, Groen groeit mee. Landbouwakkoord.
- In juli 2023 het groeidocument met bouwstenen voor handelingsperspectief. Dit document geeft aan wat er leeft en speelt. Het laat de kansen zien om samen te werken aan de toekomstrichting. Geeft aan wat schuurt er en wat moet veranderen. Twee zaken licht de heer Bomas nader toe.
  Ruimtelijk perspectief algemeen:
  - Bodem en water sturend.
  - Eemland open polder – Opgave voor dit gebied: agrarisch natuurbeheer, scheiding agrarisch en recreatief verkeer. is Eem,
  - Utrechtse Heuvelrug – Opgave voor dit gebied: waterbron voor de regio.
  - Gelderse Vallei – Opgave voor dit gebied: agrarisch natuurbeheer. Natuurbeheer via groen groeit mee.

  Financieringsmogelijkheden: grondbank, verdienmodel natuurbeheer, breder perspectief Groen Groeit mee.

Bomas, BVR Opvallend is de trots uit het gebied. Wat ook opvalt is tegenstellingen die nog niet overbrugd zijn.

WOUDENBERG

Woudenberg, 4 oktober 2023

Geachte mevrouw, meneer,

Hierbij ontvangt u de wensen en bedenkingen van de CDA-Woudenberg fractie met betrekking tot het groeidocument Handelingsperspectief Buitengebied.

Allereerst is het goed dat Regio Amersfoort via het groeidocument de druk op het buitengebied erkent en dat dat die druk wordt gekenschetst als een collectief vraagstuk waar we samen – gemeente overstijgend en sectoroverstijgend – een oplossing voor moeten vinden. Ook beschouwt CDA Woudenberg het als positief dat er wordt gezocht naar oplossingen waarbij met alle belangen rekening wordt gehouden. Dat het groeidocument een bottom-up benadering kiest als tegenwicht tegen een top-down benadering, juichen we toe. De vraag is echter hoe het nu verder moet met het Handelingsperspectief en daarbij hebben wij wel de nodige kanttekeningen, waarvan wij hopen dat deze worden meegenomen op weg naar een definitief document eind 2023.

We beginnen met het kraken van de hardste noot: financiering voor alle mogelijke ideeën die in het groeidocument de revue passeren. Want de vergezichten van een extensief agrarisch bedrijf, met minder vee op meer grond, met 25% landbouwproducten van gecertificeerde biologische oorsprong en dan ook liefst nog als onderdeel van een agro-circulaire hub, zijn natuurlijk prachtig – maar het kost gewoon geld om voor dat ideale boerenbedrijf van de toekomst een rendabele business case te maken. En dan stelt het Handelingsperspectief heel nuchter vast: “Vanuit een financieel perspectief is dit geen eenvoudige business case om rond te rekenen.” En bij gebiedsgerichte ingrepen is de conclusie: “Hierbij speelt ook een belangrijke rol welke partij bereid en in staat is om hiervoor geld ter beschikking te stellen.” Als je functies in het buitengebied op hetzelfde grondoppervlak in elkaar schuift, dan moet er helaas niet alleen dwars gedacht worden op het gebied van wet- en regelgeving en vergunningverlening, maar dan hoort daar ook passende financiering bij – want veel biologische producten in het schap is een mooi streven, maar als de consument liever voor de kiloknaller of het niet-circulaire alternatief wil betalen omdat dat goedkoper is, dan zien wij ineens veel minder Handelingsperspectief. Want de totale omzet aan biologisch voedsel bedroeg weliswaar 1.805 mln. euro in 2021, maar het aandeel van biologische producten in de voedselbestedingen blijft met 3% relatief beperkt (bron: Agrimatie / WUR september 2023).

Daarom wijzen wij op het belang van rendabele business cases en dan is het jammer om tussen de regels door te proeven dat er niet echt in waardeketens is gedacht. Een voorbeeld van een benadering vanuit waardeketens die volgens ons een nadere bestudering zou verdienen, is bijvoorbeeld vraaggestuurde productie van natuurlijke isolatiematerialen die kunnen worden ingezet tegen de achtergrond van het Nationaal Isolatieprogramma, dat als doel heeft om 2,5 miljoen woningen te isoleren in de periode tot en met 2030. Door de isolatiesector aan tafel te brengen bij agrariërs, gebiedsbeheerders en overheden en door samen te bekijken wat de mogelijkheden zijn om natuurlijke materialen zoals vlas, hennep en lisdodde in te zetten in plaats van gangbare fossiele isolatie als glas- en steenwol, kan een alternatief en vraaggestuurd businessmodel worden

geformuleerd dat daadwerkelijk rendement oplevert voor agrariërs die op zoek zijn naar een toekomstbestendig bedrijfsmodel, met minder vee. Zo'n benadering sluit aan op de kabinetsambitie van een circulaire maakindustrie met 50% minder primair abtiotisch grondstoffengebruik in 2030 en een volledig circulaire economie in 2050. Uit het groeidocument maken wij echter niet op dat ondernemersverenigingen als VNO-Midden Nederland of andere industrievertegenwoordigers betrokken zijn geweest bij de gebiedsateliers – wat volgens ons bij het vervolmaken van het Handelingsperspectief wél nodig zou zijn.

Nóg een zorg is dat wij in het groeidocument wél lezen over dubbel gebruik van gebieden, zoals natuur en recreatie en/of agrarisch en horeca, maar dat wij niet de indruk hebben dat de toeristische of horecasector bij het opstellen van het document betrokken is geweest. Bij het van de grond krijgen van dubbelfuncties met een toeristische en/of horecafunctie in een bepaald gebied, moeten professionele ondernemers uit de sector betrokken worden om die horecafuncties nader te bestuderen, en van advies te voorzien voor een volwaardige en rendabele invulling, anders blijft het bij goede voornemens.

Een kans voor Woudenberg zien wij als het gaat om het verbeteren van het Openbaar Vervoer. Bij de gebiedsagenda voor de Utrechtse Heuvelrug lezen wij namelijk dat OV-haltes dienen als de groene buitenpoorten van het gebied. Bij goedgekozen knooppunten in de routes is ruimte voor vertier en horeca, ook waar dat kan op de landgoederen, zo lezen we in het groeidocument. Mooi uitgangspunt. Aangezien Woudenberg op het snijvlak van Heuvelrug, Valleirand en Eemgebied ligt, maar dat ons dorp er qua openbaar vervoermogelijkheden nogal bekaaid vanaf komt, dagen wij de opstellers van het uiteindelijke Handelingsperspectief uit om de kaart van de buslijnen er nog eens bij te pakken, zodat zij wellicht verbeteringen kunnen aanbrengen in de wederzijdse bereikbaarheid van bijvoorbeeld Woudenberg en het treinstation van Maarn.

Ten slotte een wens met betrekking tot de status van het groeidocument, dat uiteindelijk moet leiden tot een voldragen Handelingsperspectief. Wij begrijpen dat Gedeputeerde Staten twijfelt over de vraag of dit document moet worden vastgesteld door Provinciale Staten, waarmee het in het eerste geval geen kaderstellende status krijgt en in het laatste geval wél. Het is onze nadrukkelijke wens dat als het Handelingsperspectief in december door de Raden is vastgesteld, het daaropvolgend ook door de Provinciale Staten wordt vastgesteld. Er worden over de hoofden van inwoners, bedrijven en agrariërs veel belangrijke besluiten genomen met betrekking tot ruimte, stikstof, milieu en klimaat; dit zijn vaak top-down besluiten die in de regio niet zelden met argwaan worden ontvangen. Het Handelingsperspectief is daarentegen een bottom-up document waarin het buitengebied zelf aangeeft hoe het tegen het eigen leefgebied aankijkt. Daarmee kan het een gedragen participatiedocument zijn dat bestuurders in het Provinciehuis zouden moeten waarderen en omarmen. Daarom: stel Provinciale Staten in de gelegenheid om na goedkeuring door de Raden ook zijn zegje te kunnen doen over het Handelingsperspectief.

Met vriendelijke groet,

CDA Woudenberg

Jan Bessembinders, Raadslid

Wensen en bedenkingen per partij gemeente Woudenberg (op alfabetische volgorde)
Woudenberg 3 oktober 2023: wensen en bedenkingen bij Groeidocument Handeling perspectief Buitengebied regio Amersfoort.

Goedenavond,

Hierbij de wensen en bedenkingen op het groeidocument Handelingsperspectief Buitengebied vanuit de CU fractie.

Allereerst een beeldspraak. Stelt u zich een bos vol met bomen voor. En elke boom in dat bos vindt wat van dat bos. Het groeidocument is dan één boom die ook in dat bestaande bos staat. Vol met ambities over een prachtig bos in de toekomst. Wensdenkend lijkt het, want er staan nog veel meer bomen in dat bos met ideeën en ambities voor de toekomst van dat bos, zoals nationaal programma landelijk gebied, groen groeit mee, nationaal park/blauwe agenda, RES2.0, de landbouwvisie, de woondeal etc. allemaal bomen en ze hebben allemaal ambities en wensen voor dat toekomstbestendige bos. Het bos staat echter al propvol met bomen. Dat bos is nu eenmaal de ruimte die er is. Maar dan ineens gebeurt er iets in dat bos. Een boom vertrekt, valt om of heeft het gevoel te worden omgehakt….en verlaat het bos. Dat betekent dat er een plekje vrij komt in het bos. Maar ja, welke boom gaat deze plek innemen? Een boom uit het bos met de naam agrarier zegt, doe mij maar, want ik moet extensiveren en heb meer ruimte nodig. Maar de boom RES 2.0 die naast het bos staat te trappelen van ongeduld voor een plekje in dat bos zegt, doe mij maar want ik vind dat ik het bos toekomstbestendiger maak maar een andere boom in het bos zegt, nee lekker leeg laten die plek, laat de natuur zn gang gaan. Voorzitter, zo kan ik nog wel even doorgaan, maar de conclusie lijkt me helder. Strijd om de ruimte, niet alles kan zomaar een plek krijgen in ons land, in onze provincie en in onze gemeente.
Dit voorliggend groeidocument heeft als doel richting te geven in de keuzes. Het college stelt concreet over het concept handelingsperspectief een aantal vragen aan de raad met als doel wensen en bedenkingen kenbaar te maken. Hieronder wil ik daar namens de CU fractie op ingaan.

Allereerst vraagt het college vraagt of we op de goede weg zijn met dit groeidocument. Na de metafoor van zojuist bleef er één woord hangen bij de CU en dat is helaas: Wensdenken.
Is het groeidocument een realistisch document? Of wordt hierin de realiteit verdrongen?

In de volgende punten ga ik daarop in:
1. In het groeidocument staat dat alle partijen moeten bewegen om voor de toekomst een economisch vitaal en gezond buitengebied te garanderen, anders gebeurt er niets. Maar in hoeverre is hiervan sprake van realiteitszin?
Als er staat dat de opgave is: stikstofreductie en klimaatadaptatie en recreatiebehoefte en een gezonde bodem en herstel van biodiversiteit dan overstijgt dat verreweg het beschikbare grondgebied. Dan staat er bijv. nog vermeld, minder vee per hectare is een mogelijke oplossing door extensivering. Dat is dan of minder vee of meer grond. Dat is toch wensdenken als er gesproken wordt over meer grond voor landbouw? Het hele areaal staat al onder druk door woningbouw, infrastructuur en energie. In de praktijk betekent dit dat alleen het houden van minder vee een mogelijkheid is en daardoor de economische zekerheid van individuele agrariërs direct onder spanning staat. Dan voel je je als agrariër een boom waar iemand al met de bijl aan de stam klaarstaat. Aanvullend daarop wordt gezegd dat het perspectief voor de toekomstbestendige landbouw een rendabel, duurzaam en natuurinclusief agrarisch bedrijf is. Je vraagt je dan toch af of dan nog een kansrijke en rendabele bedrijfsvoering mogelijk is? Gaan we dan respectabel met agrariërs om? In hoeverre krijg je ze dan mee in al die ambities?

2. En het wordt nog nijpender voor agrariërs wanneer in het document gesproken wordt over het vrijkomen van beschikbare landbouwgrond. In het document staat dat ze door vrijwillige bedrijfsbeëindiging verwachten dat er 30% landbouwgrond vrijkomt. Dan wordt wel gezegd dat dit nodig is voor extensivering van bedrijven, maar wel met een verdeelsleutel van 80% landbouw, 10% natuur en 10% recreatie. Dat betekent per saldo sowieso minder landbouw grond. En verderop in het document wordt nog gesproken over het benutten van landbouwgrond voor zon op veld of windenergie en voor de energie infrastructuur. Van welk percentage gaat dat dan af?

3. Vervolgens wordt gesproken over het feit dat 'de stad' kan bijdragen aan een deel van de oplossing. Bijv. door het zuiniger omgaan met water, voorkomen van afvallozing in bodem of watersysteem, bijdragen aan verdienvermogen van de recreatieve ondernemer, verminderen van autogebruik en de stad als afzetgebied voor de agrarische producten. Mooie woorden maar komt toch heel idealistisch over.
Vraag 2 van het college is vervolgens of we het als CU eens zijn met de uitgangspunten voor het toekomstperspectief?
Wij lezen deze uitgangspunten niet heel concreet terug. Wel een globaal kader hoe je tegen het gebied Utrechtse Heuvelrug en Gelderse Vallei aankijkt. Wat zijn voor het college de uitgangspunten in dit rapport? Richting lijkt wel te worden gegeven, ambities worden naar voren gebracht en dat is goed om een beweging in gang te zetten. Het combineren van grond is een goede weg, maar er wordt onvoldoende rekening gehouden met de economische werkelijkheid van bijv. agrariërs.

Vraag 3: hebben we dan zelf suggesties:
Het is goed dat deze verkenning wordt gedaan maar het vraagt wel om keuzes. Het is daarmee voor ons belangrijk dat agrariërs bottum up de kans krijgen om een toekomstvisie voor een economisch rendabel bedrijf te behouden en dat als uitgangspunt op te nemen. Het gaat er dan om dat zij een rendabele businessecase kunnen tonen waarmee ze zoveel mogelijk rekening houden met de ruimtevraag voor andere belangen, zoals energie, natuur, waterbeheer en recreatie. Gezegd wordt dat de boer ruimhartig en langjarig wordt beloond voor deze diensten via speciale fondsen. Dat mag voor ons wel meer worden uitgelegd. Wij bevelen ook aan dat er duidelijke uitgangspunten worden genoemd. Bijv. Wanneer een agrariër stopt dan blijft landbouw grond in principe eerst landbouwgrond blijft en dan een afwegingskader komt, zoals: eerst wordt de vrijgekomen grond aangeboden bij omliggende bedrijven tbv mogelijke nodige extensivering voor een rendabele businesscase. Is dat niet nodig, pas dan bepalen hoe deze ruimte kan worden benut. Hiervoor is een duidelijk afwegingskader nodig en volgordelijkheid. Dat vraagt om keuzes, bijv. als er grond beschikbaar komt, wat zijn de mogelijkheden als woningen, natuur, energie etc. en wat is dan het meest wenselijk en passend op die locatie.

De laatste vraag van het college is of dit proces voldoende opbrengst biedt voor een goede belangenafweging? Ingewikkelde vraag. Het blijft een complex vraagstuk. We staan voor een enorme opgave. Met beheer van bestaande ruimte kan natuurlijk direct een slag worden geslagen maar als het gaat om de invulling van de ruimte voor andere ambities barst de strijd om de ruimte los en wanneer doe je dan genoeg op al die thema's, wanneer zijn de belangen goed afgewogen? In dit document is voor ons nu geen duidelijk afwegingskader opgenomen.

Met vriendelijke groet,
Gerald van der Linden
Gemeenteraadslid ChristenUnie Woudenberg

Wensen & Bedenkingen Groeidocument Handelingsperspectief Buitengebied

Fractie Gemeentebelangen Woudenberg
Raadsleden : Peter van Schaik, Irene Houtsma, Björn de Jong en Jaap Westenberg

Het Groeidocument Handelingsperspectief Buitengebied is een eerste uitkomst van de gebiedsateliers welke zijn gehouden. Deze ateliers geven de belanghebbenden en belangstellenden een goed podium om inbreng te leveren. Gemeentebelangen is positief over hetgeen is opgehaald en dankt de deelnemers voor hun bijdragen.
Tegelijkertijd is het wenselijk om steeds de vastleggingen waarvan het groeidocument een eerste product is, aan te bieden aan onze inwoners om hiervan kennis te nemen en reacties op te kunnen leveren.
Op 14 september is door de Raad met de projectleider gesproken en zijn vragen gesteld en is inbreng geleverd. Een passende wijze van acteren door de projectleider.

De herinrichting van Nederland waarvan het buitengebied onderdeel uitmaakt, raakt ons allen. De beschikbare ruimte is beperkt en eindig, en het vergt opoffering om de vraagstukken mbt wonen, werken, bodem, natuur en water zo goed mogelijk met en voor elkaar op te lossen.

De beoordeling van het groeidocument levert een aantal wensen en bedenkingen op bij de fractie van Gemeentebelangen Woudenberg.

1. Er zijn veel ruimtevragers waaronder de agrarische sector. Het model van intensieve land- en veeteelt is een niet houdbaar model gebleken en de sector heeft een verandering door te maken naar extensieve land- en veeteelt. Het document geeft aan dat daarom extra land beschikbaar zou behoren te komen.
   Dat is een uitgangspunt welke niet reëel is kijkend naar stikstofreductie, waterberging, klimaatadaptie, gezonde bodem, herstel van biodiversiteit en wonen en werken. Hervorming van de agrarische sector is noodzaak (!), en zal met minder land toe moeten.
   Herziening van het huidig verdienmodel is daarom noodzakelijk. Het Landbouw-akkoord zal deze hervorming behoren te omvatten.

2. Veel agrarische bedrijven zijn maximaal afhankelijk geworden van de grootbanken zoals de Rabo-bank. Bij de hervorming van de agrarische sector zal onder regie van het Rijk met de Provincies de mogelijkheden van herfinanciering ingezet behoren te worden om tot gezonde en toekomstbestendige bedrijven te komen. Deze aanpak wordt gemist in combinatie met de grondbank welke wel wordt benoemd.

3. Wonen is een ruimtevrager. Niet wordt voorgestaan dat het buitengebied vol gezet wordt met burgerwoningen. Dat vraagt om met verstand bouwen waarbij het buitengebied zoveel mogelijk wordt ontzien en inbreidingslokaties binnen de bebouwde kom optimaal gebruikt worden. Daar waar ruimte schaars is zal optimale benutting plaats moeten vinden. Het VAB-beleid dient aan te sluiten bij deze ontwikkeling en wordt op dit moment node gemist.

4. Bij het herinrichten van het buitengebied zijn zowel particuliere grootgrondbezitters als ook defensie betrokken. Tevens is niet iedere agrariër eigenaar van de gebruikte ondergrond.

5. Water is van levensbelang. Onder meer de Heuvelrug heeft last van de wateronttrekking en klimaatverandering. Dat vraagt tevens om korte termijn maatregelen. Welke hiervoor worden voorgesteld is niet duidelijk.

6. In de Gelderse vallei zijn diverse beken aanwezig. Deze zijn veelal verworden tot sloten aan de randen van weilanden (vb de Heijgraaf). Het doen meanderen en het laten fungeren van deze beken voor de wateropvang om de verdroging tegen te gaan en biodiversiteit te stimuleren wordt niet benoemd.

7. Het groeidocument benoemt infra-verbetering , waaronder o.m. begrepen worden OV-punten en fietsgebruik. In het buitengebied is juist verschraling van het aantal OV-punten en vermindering van het OV-vervoer. Hierop dient actie te worden ondernomen.

Raadscommissie 3 oktober 2023

8. Wensen en bedenkingen Groeidocument Handelingsperspectief Buitengebied

Heeft onze fractie suggesties om de inhoud verder aan te scherpen?

Er moet in de komende jaren een manier gevonden worden hoe de verschillende belangen die bestaan in ons buitengebied verenigbaar worden. We lezen in het document: 'Ruimtevragers zitten elkaar in de weg'. Dit betekent dat er keuzes gemaakt moeten worden. En dat vergt in onze regio veel van alle betrokken partijen.

Wanneer ik mijzelf voorstel dat ik in 2035 door het buitengebied van Woudenberg fiets of wandel, zie ik voor mij dat de hoeveelheid agrarische bedrijven is afgenomen. Vrijwel zeker na ingrijpende overwegingen en besluiten van familiebedrijven. Dit levert niet per facto meer ruimte op voor bijvoorbeeld natuur of woningbouwlocaties. De agrarische bedrijven die dóórgaan hebben meer ruimte nodig om extensieve landbouw te realiseren, waar combinatie van functies mogelijk is. Bijvoorbeeld landbouw en energie, of natuur en landbouw. Daarbij moeten we kijken naar het maatschappelijk belang, ook wanneer die keuzes voor een enkele particulier soms verstrekkende consequenties hebben.

Geef antwoorden op de volgende vragen, waarmee de inhoud verder aangescherpt zou kunnen worden:

- Hoe kunnen we die verschillende belangen dienen?
- Hoe ziet u de lokale inzet voor u?
- En hoe gaan de lokale belangen niet ten onder aan de zeggenschap van het Rijk en de Provincie?

Onze wensen en bedenkingen op een rijtje:

- Concreter verwoorden hóe combinatie van functies zoals landbouw en energie, recreatie en energie of natuur en energie verder onderzocht gaat worden. Waar ligt de prioriteit?
- Bij de (her)inrichting van ons buitengebied: zet de boer in zijn kracht! Je kunt niet het landelijk gebied ontwikkelen zonder de boeren als experts te betrekken
- Onze wens is dan ook om op te nemen hoe dat in de praktijk gerealiseerd wordt (ook nu de gebiedsateliers erop zitten)
- Concretiseer hoe wij juist de lokale kracht gaan benutten. Een voorbeeld: een grondbank zou vooral lokaal of regionaal moeten kunnen functioneren. Hoe precies, dat zou onderdeel moeten uitmaken van dit Handelingsperspectief.

Woudenberg, 5 oktober 2023

Fractie PvdA-GroenLinks Woudenberg,

Henk van de Wetering
Jikke Wams

Uitwerking Wensen & Bedenkingen Handelingsperspectief SGP-fractie Woudenberg

- Wens Gelderse Vallei (GV)/Utrechtse Heuvelrug(UH): Het Handelingsperspectief geeft deels aan waar ruimtevragers concurreren. Vanuit het Handelingsperspectief hebben we behoefte aan duidelijke kaders om keuzes te maken voor de toekomst.
- Bedenking Gelderse Vallei: op basis van de observatie van de Woudenbergse SGP-fractie tijdens de gebiedsatelier in Woudenberg als later in tijd is onze observatie dat er veel voorzichtigheid en/of wantrouwen is vanuit de agrarische sector richting dit Handelingsperspectief omdat ze zich niet herkennen in de uitkomsten en uitkomsten op deelgebieden niet haalbaar achten. Wij constateren dat draagvlak ontbreekt. Wens is a) het proces transparanter te maken zodat duidelijk is waarom bepaalde afwegingen zijn gemaakt en b) meer aandacht voor draagvlak.
- Wens Wateropgave Utrechtse Heuvelrug: Bestaande en voormalige Defensieterreinen beslaan een behoorlijk deel van het oppervlakte met een vegetatie die niet per definitie gunstig is voor de waterhuishouding. Probeer Defensie ook onderdeel te laten zijn van de oplossing.
- Wens: Recreatie GV/UH: er lijkt aansluiting te worden gezocht bij mobiliteitsknooppunten. We willen graag meegeven om aansluiting te zoeken bij de doelstelling van RBT om juist een meer fijnmazig recreatienetwerk te ontwikkelen om overbelasting op hotspots te verminderen.
- Natuurinclusieve landbouw GV: In het Handelingsperspectief wordt vrijwel alleen gesproken over natuurinclusieve landbouw. Woudenberg kent relatief veel intensieve agrariërs met ook nog weinig grond. Wens: Wij missen hier ruimte voor diversiteit, ook voor intensievere vormen van veehouderij. Anderzijds missen we ook aandacht voor diversiteit zoals bijvoorbeeld regeneratieve landbouw.
- Extensivering GV: Als cf. handelingsperspectief 70% van de agrariërs doorgaat, hoeveel ruimte is er nodig als die allemaal zouden extensiveren? We begrijpen dat die rekensom (nog) niet is gemaakt. Wens: Oproep om die rekensom te gaan maken voor de Gelderse Vallei om te voorkomen dat we in allerlei prachtige wenkende perspectieven belanden waarvan we niet weten in hoeverre die echt haalbaar zijn.
- Grondbank GV:
  a) Wens: Trek lessen uit het verleden rondom ruilverkaveling
  b) Bedenking: als het een instrument wordt onder provinciaal bestuur, (wens) zet agrarische sector aan het roer, wat ook direct bijdraagt aan draagvlak.
  c) Wens: Voorkom dat het een van zichzelf gesloten financieel systeem moet worden. Zorg voor duidelijke subsidie op het moment dat gronden tegen lagere prijs kunnen worden uitgegeven als het bijdraagt aan bepaalde doelstellingen.
- Wens (door)starters GV: prima als agrariërs vanwege natuurlijk verloop stoppen, maar biedt ook ruimte voor starters en doorstarters in de agrarische sector. Jongere generaties zullen over het algemeen wat meer de innovatie zullen zoeken en dragen bij aan een vitale sector. Voorkom daarmee/daarbij ook dat extensivering alleen tot schaalvergroting leidt.
- Wens voedselzekerheid GV: agrarische sector brengt of vrij efficiënte wijze ons voedsel voort. Dit belang van zien we graag sterker naar voren komen in het Handelingsperspectief.

Groeidocument: op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort:

Met dit agendapunt kunnen wij wensen en bedenkingen geven met betrekking tot dit stuk, maar niet alleen dat, men vraag ook of men op de goede weg is en men het eens is met de uitganspunten en of het voldoende heeft opgebracht om later dit jaar de juist belangenafweging te maken.

Is u op de goede weg om te beginnen, ja en nee. Ja als je een ideaal wereld woont waarin alle belangen hetzelfde zijn en je gezamenlijk een Utopia kan creëren waarin we allemaal gelukkig kunnen leven en dan is dit stuk geslaagd.

Het is ook niet verkeerd om af en toe dat ideaalbeeld uit te spreken, alleen de werkelijkheid is weerbarstiger dan dat droombeeld. Het is vooral geschreven vanuit het perspectief van de overheid en de wensen die men zou kunnen en willen hebben. Het voelt en leest als een eenzijdige kant van de realiteit, waarbij ondanks de diverse werk ateliers, er, gevoelsmatig, geen sprake is van enig anders vormend geluid.

Hiermee hebben wij alvast onze grootse bedenking uitgesproken.

Overige wensen en bedenkingen;
Met het nog niet vastgestelde VAB-beleid neemt dit document al een voorschot op hoe dit eruit zou moeten komen te zien. Ons advies is dat dit beleid eerst bekend dient te zijn voor u er een voorschot opneemt. Als voorbeeld de rood voor rood regeling waarbij het uitgangspunt is dat bij het beëindigen van agrarische activiteiten en men gebruik wil maken van een rood voor regeling men van mening is dat dit dan verplaats dient te worden naar de kernranden en niet in het buitengebied. Los van welk standpunt je daar dan ook over wil hebben. Maar als men rood voor rood commercieel benut dan mag het wel weer. Is dit dan het nieuwe VAB beleid?

In zijn algemeenheid, onze wens is dat u afstemt met de agrarische sector wat zij van dit perspectief vinden, men refereert naar LTO, maar wij zouden graag een formeel advies willen van LTO hoe men dit document ziet en op welke wijze zij kan participeren aan dit document en de uitvoering.

Om het in een mooie volzin te plaatsen;
Dit perspectief schets een ideaalbeeld vanuit het perspectief dat de agrariër meebeweegt met wat het ideaal beeld is vanuit de overheid en niet vanuit de agrariër en/of de huidige realiteit.

Ook op de uitkomsten van de RES is ook niet gewacht en is de aanname dat we langs de A28, A1 en de A12 windturbines gaan bouwen, dit in weerwil van veel gemeentes dat men deze niet of minimaal wil hebben. Dus onze wens is om de uitkomsten af te wachten van de RES en de besluitvorming daarvan.

Daarmee komt dit stuk onder druk te staan omdat op veel beleidsterreinen er een discussie plaatsvindt van wat er moet gebeuren in Nederland, een discussie die zeker in aanloop naar de verkiezingen breed wordt gevoerd, en waar wij de uitkomsten nog maar van moeten afwachten. Derhalve laten wij het bij deze specifieke wensen en dus 1 zeer grote bedenking.

Op basis van de vraag of dit stuk voldoende opbrengst heeft voor een goede belangenafweging later dit jaar zegt onze fractie volmondig NEE, als dit stuk met dezelfde strekking terugkomt in deze raad zal de VVD dit stuk niet gaan steunen.

Om nog wat specifieker te zijn, op onze technische vraag wat de beleidsmatige status gaat worden van dit traject komt het volgende antwoord:

De verschillende ontwikkelingen in rijks- en provinciebeleid (o.a. UPLG) maken dat opnieuw bezien moet worden welke type einddocument met welke beleidsmatige status anno eind 2023 het meest passend is.

Gelezende dit antwoord en onze bevindingen zetten wij grote vraagtekens bij dit document als een beleidsmatig uitgangspunt voor de toekomst. Waarbij je dan de vraag moet gaan stellen, waarom hebben we dan dit document überhaupt laten opstellen.

Bijlage 2: integrale reactie collectief Eemland, collectief Utrecht-Oost en LTO

Verantwoording
De agrarische partijen in regio Amersfoort hebben zich gedurende het proces inhoudelijk laten vertegenwoordigen door K&G advies. Bijgaande reactie op het Groeidocument is hier integraal opgenomen.

Deze reactie is tevens verwerkt in het hoofdstuk "Samenvatting schriftelijke reacties".

K&G advies
ADVIESBUREAU VOOR DE AGRARISCHE SECTOR

Bureau Regio Amersfoort

Postbus 4000

3800 EA Amersfoort

t.a.v. Dhr. W. van der Stelt

Spakenburg, 6 september 2023

Betreft: reactie Groeidocument *"Op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort"*

Geachte heer Van der Stelt,

Bijgaand ontvangt u onze reactie op het groeidocument zoals dat per juli 2023 is opgesteld. Deze reactie is tot stand gekomen naar aanleiding van overleg momenten met collectief Eemland, collectief Utrecht-Oost en LTO. Deze reactie is verder aangevuld met opmerkingen en kanttekeningen die zijn geplaatst tijdens de overleggen van 30 augustus en 4 september en intern mailverkeer tussen betrokken partijen.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Ing W. van de Geest

Bedrijfsadviseur

Inhoudelijke reactie:

In het algemeen wordt er (voorzichtig) waardering uitgesproken over het rapport. Wel zijn er twijfels bij het vervolg, daadkracht en de economische onderbouwing van de voorgestelde maatregelen in het groeidocument. Is er voldoende budget en bestuurlijk 'lef' aanwezig om de genoemde ontwikkelingen daadwerkelijk bestuurlijk te ondersteunen en de hiervoor de benodigde budgetten voor de lange termijn te regelen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld agrarisch natuurbeheer wat tot op heden 'verliesgevend' is. Er zijn een aantal onderdelen waarbij het 'wensdenken' een overheersende rol heeft in dit groeidocument. De vraag is of dit in de praktijk ook zo gaat werken.

Men is blij dat dit een groeidocument is waarbij de hoop is uitgesproken dat met alle aanvullingen er sprake is van een soort 'iteratief' proces waarbij het document met alle aanvullingen waardevol kan worden voor het gebied en draagvlak kan gaan krijgen. Benadrukt wordt dat alle sectoren, dus niet alleen de landbouw, verantwoording hebben om de beoogde doelen, zoals waterkwaliteit, te realiseren. Dit is niet alleen van de landbouw afhankelijk, op dit moment wordt dit in het groeidocument nog gemist. Binnen het overleg was er daarom geen unanimiteit omdat sommigen ervaren dat de landbouw het ondergeschoven kindje is in dit groeidocument. Er is te weinig aandacht voor landbouw, voedselproductie en perspectief voor de landbouw terwijl de Landbouw juist de drager van het buitengebied is. Het leek mij goed dit afzonderlijk te benoemen.

Zonder daarmee volledig te zijn, zijn de volgende punten aan de orde geweest die aanvulling/correctie verdienen in het groeidocument:

1. De indruk bestaat dat 'verbrede landbouw' dé oplossing is voor veel problemen die in de sector spelen.
   Ons uitgangspunt is: Agrarische familiebedrijven moeten, zonder enige druk van schaalvergroting, een gezond rendement kunnen behalen en een goed economisch en sociaal toekomstperspectief blijven behouden. Het familiebedrijf moet bestaansrecht hebben. Dit zou als kern boven pagina 9 moeten staan. Hiervoor is van belang dat structuur van deze bedrijven versterkt wordt. Hierbij denken we aan (ruil)verkaveling, versterken van natuurbeheer daar waar mogelijk, etc. En verder zoals benoemd in de bullets per regio op pagina 9. Structuurverbetering moet dus bijdragen aan het primaire doel van deze bedrijven, productie van melk, vlees, natuurbeheer, vastleggen van CO_2 en het versterken van biodiversiteit en zo op deze wijze bijdragen aan een breed perspectief voor de bedrijven én het gebied.

2. Begrip voedselvoorziening en voedselzekerheid ontbreekt.
   Sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne is gebleken dat voedsel, in verkeerde handen, een wapen kan worden waarmee uiteindelijk de burger geconfronteerd wordt met hoge prijzen. Denk hierbij met name aan de prijsontwikkeling van granen en de prijs van brood bij de bakker.
   Het begrip voedselzekerheid moet als item benoemd worden.

3. Er wordt in het Groeidocument fors ingezet op extensivering.
   Echter, binnen de deelgebieden zijn er forse verschillen. Zo is Arkemheen zeer extensief, Eemland extensief, terwijl als voorbeeld Kootwijkerbroek zeer intensief is. Hier wordt onvoldoende rekening mee gehouden. Daarbij speelt de factor dat extensivering zeer kostbaar is met de huidige grondprijzen. Er wordt onvoldoende onderbouwd hoe die extensivering betaald moet gaan worden, waarbij onvoldoende rekening gehouden wordt met het feit dat extensieve bedrijven vaak minder rendabel zijn dan intensieve bedrijven.

4. Groeidocument sluit op bepaalde punten onvoldoende aan op de praktijk.
   Op pagina 10 wordt gesteld dat het waterpeil verhoogd moet worden. Echter dit is feitelijk de laatste 5 jaar al gebeurd. Dit geldt ook voor het gebruik van bufferstroken welke per 01-01-2023 wettelijk verplicht zijn geworden. Een groot aantal zaken die op pagina 13 als kansrijk wordt worden in de praktijk al uitgevoerd. Door de aanleg van blijvend grasland wordt er meer CO2 vastgelegd.

Omgekeerd zijn er al plannen voor woningbouw voor ca 23.000 huizen in de omgeving van Amersfoort terwijl die in het groeidocument niet aan de orde komen.

5. 80-10-10 regeling
   Op pagina 15 wordt een 80-10-10 regeling geïntroduceerd.
   Ons is niet duidelijk wat de achtergrond is van die verhouding. Van belang blijft om 'duel- purpose' te werken m.a.w. gronden moeten meer een dubbel-doel functie kunnen krijgen. Denk hierbij aan het begrip 331 – natuur met hoofdfunctie landbouw. Dit zijn gronden die vaak afgewaardeerd zijn maar die nog wel van (enige) betekenis kunnen zijn voor de landbouw.

6. Grondbank.
   Dit lijkt een goed idee waarbij er wordt gesteld dat er grond aangekocht gaat worden. Hierbij blijft een andere optie onderbelicht. Er is naast aankoop ook een andere mogelijkheid. Voorstel is dat alle gemeenten, als voorbeeld, 75% van hun eigendomsgronden beschikbaar stellen voor deze grondbank. Deze gronden kunnen vervolgens verhuurd worden, op basis van de regionorm, aan diverse bedrijven en zo bijdragen aan extensivering van deze bedrijven zonder dat dit veel inzet van kapitaal vergt voor die bedrijven. Aangezien de grondbank in Bunschoten in het verleden ten onder is gegaan door 'vrijblijvendheid' is het zaak hier meer verplichtend mee om te gaan.

7. Waterpeil verhoging en Peilvakken
   Ook hier zijn binnen de deelgebieden een grote verschillen. Zo kent Arkemheen een zeer hoog waterpeil gericht op weidevogels, Eemland kent een wat lager peil, terwijl als voorbeeld Woudenberg en Kootwijkerbroek als droogtegevoelig te typeren zijn.
   Er zullen meer en kleiner peilvakken moeten komen. Een hoger waterpeil, vastgelegd in een peilbesluit is niet bespreekbaar. Een flexibel peilbeheer is wel werkbaar, zoals nu al het geval is.
   Voor de hogere gronden zal het waterbeheer er opgericht moeten zijn om water vast te houden. Hierbij moet buiten de kaders van het gebied gekeken worden aangezien in droge periodes er water vanuit de Neder-rijn wordt ingelaten wat bij Eemland weer het randmeer in gaat.

   Een ander belangrijk punt wat wringt, is de grootschalige onttrekking van grondwater door industrie en Vitens. Enerzijds moet in het gebied waterpeilen verhoogd worden om de grondwaterstand te verbeteren terwijl in De Gind en inmiddels ook in Bunschoten er waterwinputten bijkomen die grote gevolgen zullen hebben voor de grondwaterstand in dit betreffende gebied.

   Voor alle partijen is het van belang om buiten de kaders te denken. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om bij een stuw een pomp te plaatsen die in droge periodes het water terugpompt. Wanneer op deze wijze de hoger gelegen zandgronden minder verdrogen, heeft dit onmiskenbaar een positieve invloed op de grondwaterstand en de natuur.

   Onder de aandacht is gebracht dat waterpeilverhoging in de afgelopen 5 jaar in de Eempolder feitelijk al gerealiseerd is. zie punt 4.

8. Regionale energiestrategie
   Zonnepanelen op kostbare landbouwgrond is onbespreekbaar. Het is van groot belang eerst alle daken van gebouwen, ook op industrieterreinen te benutten. Overweeg om windmolens in de Flevopolder te adopteren om zo de doelstellingen te halen.
   Concreet het Windpark van NUON aan de randmeerdijk wordt nu ontmanteld. Waarom kunnen die molens niet geadopteerd worden door deze 7 gemeentes? Het is van groot belang om de focus breder te trekken dan de provinciegrenzen.

9. Utrechtse Heuvelrug
   Gemist wordt dat in dit gebied, gemeente Soest, ten noorden van de Birkstraat, nog zeker een 10-tal toekomstgerichte bedrijven gesitueerd zijn die ook in toekomst graag boer willen blijven. Dit lezen we niet in het plan voor dit specifieke gebied.

10. Biologische landbouw
    Op pagina 35 wordt gesproken over 25% biologische landbouw in de Gelderse vallei. Hier is sprake van wensdenken aangezien er in Nederland en ook in dit gebied veel te weinig ruime is voor voldoende omvang van biologische landbouw en de grond in dit deel van Nederland veel te duur is. Biologisch neemt op dit moment nog maar enkele procenten van de markt in.
    Het gaat tevens voorbij aan initiatieven zoals “on the way to planet proof” die op milieutechnisch vlak zeer goede, soms wel betere, resultaten scoren.

11. Evenwichtsbemesting
    Op pagina 36 wordt in de rode bullet gesproken over evenwichtsbemesting. Op dit moment is dat al de gangbare praktijk, sterker nog, op zandgrond wordt 80% bemest van wat gewas-technisch mogelijk is. In de intensievere gebieden wordt met smart gewacht op de toestemming om kunstmestvervangers te mogen toepassen die met innovatieve processen geproduceerd kunnen worden.

12. Peildatum in relatie tot de te behalen doelen
    Op pagina 53 worden grote aantallen oppervlaktes genoemd. Echter wat is de peildatum dan wel nulmeting? Wat is er in de afgelopen jaren al gerealiseerd door de collectieven? Het areaal agrarisch natuurbeheer is fors gegroeid in de loop der jaren. Ons inziens wordt hier ten onrechte geen rekening mee gehouden. Wordt op deze wijze hier een grote claim neergelegd terwijl we juist toe moeten naar dubbel-doel functies van grond?

    Er worden grote vraagtekens geplaats bij de kosten/baten van nieuwe natuur. Op pagina 53 wordt gesteld dat er ca 1.500 ha nieuwe natuur gevormd moet worden. Dit brengt als voorbeeld de volgende kosten met zich mee:

Afwaardering grond per ha	€45.000
Inrichtingskosten per ha	€15.000
Totaal	€60.000

    €60.000 x 1.500 ha = €90.000.000. (Zegge negentig miljoen euro)

    Wanneer de rente van dit bedrag wordt besteed aan agrarisch natuurbeheer, dan ontstaat de volgende uitkomst: €90.000.000 x 5% = €4.500.000. Per ha is dat een vergoeding van €3.000/ha. Voor dit bedrag zijn er veel boeren te vinden die dit soort gronden met bijbehorend beheer willen beheren.

    Nu er met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid problemen komen met budgetten, is het verstandig om de beschikbare gelden zo effectief mogelijk in te zetten. Met dit voorbeeld bespaart de overheid 90 miljoen euro en biedt het rentevoordeel de mogelijkheid om een zeer goede vergoeding te betalen voor natuurbeheer zoals voor het beheer van NNN-gronden noodzakelijk wordt geacht.

13. Piekbelasters
    In aansluiting op punt 12 is het onderwerp ‘Piekbelaster” tijdens het overleg van 4 september uitgebreid aan de orde geweest. Gewezen is op het feit dat onnodig veel bedrijven als piekbelaster worden aangemerkt omdat wordt uitgegaan van ‘de norm’, terwijl als deze bedrijven bedrijfsspecifiek worden beoordeeld, dit geen piekbelasters zijn. Hoe gaat de provincie dit meenemen in haar beleid?

14. Verdienmodellen
    Het is gewenst dat dit meer concreet gemaakt wordt dan nu in het document wordt beschreven. Gebiedsprocessen en als voorbeeld agrarisch natuurbeheer vragen qua financiering en budgettering om langjarige afspraken die niet onderhevig mogen zijn aan politieke kleur of stembusuitslagen. Het is gewenst dat hierover meer duidelijkheid en zekerheid komt voor de directbetrokkenen.

15. Communicatie
    Veel avonden hadden een tijdstip waarbij het voor melkveehouders onmogelijk was om op dat tijdstip aanwezig te zijn. Dit heeft in de praktijk voor wrijving gezorgd. Met betrekking tot de communicatie rondom dit proces kan en moet er nog veel verbeterd worden.

16. Actielijst
    Het is gewenst om een (nog) concretere actielijst op te stellen dan nu al het geval is, waarin concrete acties en deadlines worden gecombineerd én wie hiervoor verantwoordelijk is. De aangedragen punten die tijdens de bijeenkomsten op gele papiertjes zijn geschreven worden deels gemist.

17. Vertrouwen & waardering
    Voor het slagen van een gebiedsproces is over en weer vertrouwen nodig om ervoor te zorgen dat ‘we’ verder komen in het proces. Punt 15 kan bijdragen om dat vertrouwen terug te winnen om met elkaar stappen te zetten waardoor veehouders zich gewaardeerd voelen in het gebied. In het overleg van 30 augustus zijn hier grote zorgen uitgesproken over de houding van de provincie Utrecht die per 31-12-2023 via het UPLG gaat bepalen hoe het landelijk gebied zich moet gaan ontwikkelen. Deze top-down methode schaadt het vertrouwen. Door diverse aanwezigen is aangegeven dat “Utrecht’ amper weet wat er zich in het veld afspeelt en welke resultaten de collectieven hebben gerealiseerd in de laatste 15 jaar. Zie ook punt 12.

18. Evaluatie moment
    Het lijkt ons zinvol om een evaluatie moment in te bouwen om, bijvoorbeeld, na 1.5 jaar te kijken wat men met dit groeidocument heeft gedaan en hoe de financiële onderbouwing c.q. budgettering tot stand is gekomen.

Bijlage 3: reacties stakeholders op het concept Handelingsperspectief

Verantwoording
In aanloop naar de behandeling van het Handelingsperspectief Buitengebied in het eerste kwartaal van 2024, is het concept gedeeld met stakeholders. Zij zijn in gelegenheid gesteld om aandachtspunten mee te geven voor de bestuurlijke bespreking van het document. Vijf partijen hebben daar gebruik van gemaakt. Deze reacties zijn op de volgende pagina's integraal opgenomen in dit consultatierapport, met uitzondering van e-mailadressen en persoonsgegevens.

Adviescommissie Milieu en Ruimte

p/a Gemeente Soest

Postbus 2000

3760 CA Soest

Aan: het college van burgemeester en wethouders van Soest

Soest, 29 november 2023

Onderwerp: advies Handelingsperspectief Buitengebied

Geacht college,

Interessant en waardevol initiatief! De commissie Milieu en Ruimte vindt in het Handelingsperspectief een strategie om de 'groei' in de regio in goede banen te leiden en een leidraad voor ontwikkelingsmogelijkheden in het buitengebied. Met dit advies geven we onze belangrijkste aandachtspunten mee en doen we een handreiking voor het vervolgproces.

Het handelingsperspectief is een goed te lezen en te volgen document met voldoende visie. Daarnaast worden er voldoende kaders en richtlijnen meegegeven om naar de 'stip op de horizon' toe te werken. De diverse punten die behandeld worden in de documenten geven een goede beschrijving van wat er in het buitengebied zou kunnen worden gedaan om het gebied kwalitatief te behouden of versterken. Het Handelingsperspectief biedt de mogelijkheid de ruimtelijke aspecten van verschillende sectorplannen (landbouw, energie, natuur, recreatie, etc.) beter te integreren. En niet onbelangrijk; het eigenlijke document is aantrekkelijk vormgegeven. Daarbij alvast een detail: de legenda's van de kaarten zijn niet altijd volledig, hetgeen terugbladeren naar eerdere kaarten vereist.
Ten opzichte van eerdere concepten en het Groeidocument zijn duidelijk verbeteringen en verhelderingen aangebracht. Voorbeelden zijn het niet meer gebruiken van slecht gedefinieerde "kwesties" en "kansen" als structurerende thema's, en het enigszins afzwakken van de dominantie van de landbouwsector als belangrijkste stakeholder.

Het document is ook realistisch is en geeft op bladzijde 10 aan dat als je alle beleidsdoelen een plek zou willen geven in de Regio Amersfoort, dat niet zou passen. Kortom, keuzes maken (prioriteren) en slimme oplossingen zoeken (combineren) zijn allebei nodig voor het realiseren van het Handelingsperspectief. Hier hebben de onderstaande punten, die de commissie graag mee geeft aan de opstellers en in het bijzonder de gemeente Soest, veelal betrekking op. De opmerkingen zouden kunnen worden geadresseerd in de geplande herziening van het document en/of tijdens het vertalen van het stuk naar de gemeente Soest.

1. **Groei of ontwikkeling?** Het document spreekt van "groei", waarschijnlijk voortkomend uit de gerechtvaardigde verwachting dat de regio *in kwantitatieve zin* qua inwoners en economische activiteiten zal groeien. In hoofdstuk 2 wordt informatie gegeven over grootte en samenstelling van die groei (27000 nieuwe woningen, 1000 ha extra landbouwgrond, 6000-7000 ha natuur plus

ruimtevraag vanuit de recreatie- en energiesector). Uitwerking van mogelijkheden om functies te combineren lijkt dan onvermijdelijk. Om de kwalitatieve ontwikkeling van het buitengebied expliciet mee te nemen zouden woorden als "ontwikkeling" of "verandering" beter op zijn plaats zijn geweest dan 'groei", een term die in het eerste deel van het document niet wordt gedefinieerd of toegelicht. Hoewel het woord 'kwaliteit' gebruikt wordt, wordt dit niet helder gedefinieerd. Hoewel het inderdaad moeilijker om kwalitatieve criteria op te stellen, zou een poging om dit te doen welkom zijn, zeker bij de vertaling naar het gemeentelijke niveau. Kwaliteit zou op te pakken zijn via indicatoren voor bijvoorbeeld welzijn en gezondheid, inclusie, levenskwaliteit, en identiteit. NB Pag 4: laatste alinea "Sommige belangen botsen zo sterk dat er" is niet volledig.

2. **Relatie met andere beleidsdocumenten.** Het handelingsperspectief is gerelateerd aan een groot aantal andere planningsdocumenten op diverse schaalniveaus[1]. Aangezien de meeste bestuurders en andere belanghebbenden deze documenten waarschijnlijk op zijn hoogst gedeeltelijk kennen zou een waardevolle aanvulling van het handelingsdocument een kwalitatieve inventarisatie zijn van knelpunten of juist meekoppelkansen, bijvoorbeeld in matrixvorm, naast de illustratie op pagina 9 en in hoofdstuk 2. Zo'n matrix zou het verband, overeenkomsten en tegenstellingen of conflicten helder in kaart moeten brengen, teneinde een beleid te ontwikkelen dat op alle aandachtsgebieden een stabiele koers biedt voor de toekomst. Het gaat hierbij meer om oplossingen vinden voor 'collectieve trends' dan voor individuele problemen. Een verwijzing naar waar deze documenten gevonden kunnen worden en wat hun status is zou de context verder verhelderen (wet, aanbeveling, verkenning?). Een voorbeeld is het potentieel zeer ingrijpende EU "No Net Land Take" doel, dat stelt dat per 2050 de netto verstedelijking in lidstaten naar nul moet zijn teruggebracht.

3. **Politieke, bestuurlijke en financiële knelpunten.** Evenals in het voorafgaande Groeidocument ontbreekt in dit uitvoeringsprogramma een analyse van de politieke en bestuurlijke knelpunten. Het is vrijwel zeker dat er grote verschillende in inzicht bestaan (over problemen, oplossingen en financiering) tussen gemeenten in de regio, binnen deelnemende gemeenten, en ook tussen de provincies Utrecht en Gelderland. In welke mate er over de genoemde problemen en oplossingen overeenstemming bestaat in de regio blijft onduidelijk. Mogelijk is er voor veel van de ideeën in het document brede steun (uitvoeringsprioriteiten?) maar zijn andere veel controversiëler (aan te pakken knelpunten?). Verder ontbreekt een analyse van de financiële implicaties van de nieuwe ontwikkelingen en de daarbij mogelijke financieringsmogelijkheden.

4. **Recreatie, energie, mobiliteit, natuur.** Met name in de samenvatting wordt sterk gefocust op de landbouw en de stad. Terwijl dit belangrijke sectoren zijn voor het buitengebied zou het goed zijn ook andere sectoren expliciet in de samenvatting te benoemen. Ook in de structuur van het eigenlijke document zouden sectoren die grote invloed hebben op het buitengebied, zoals recreatie, energieopwekking en mobiliteit, meer expliciet kunnen worden opgenomen (nu soms "verstopt" in de tekst) en vrijwel ontbrekend in het handelingsgerichte hoofdstuk 5.

5. **Bodem- en Watersysteem zijn sturend.** In hoofdstuk 4 (Perspectief) wordt benadrukt dat Bodem- en Watersysteem (A) sturend zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling in de regio. Het is niet duidelijk waarom "Herstel van het ecosysteem" (B) in een apart tekstdeel wordt beschreven, alsof dat herstel dus niet sturend zou zijn. Tegelijkertijd worden sociaal-economische ontwikkelingen (groei van aantal woningen en diverse economische sectoren) schijnbaar als randvoorwaarde genomen, waarbij een apart stuk tekst over de landbouw gaat (C). Een eenvoudige oplossing zou zijn "sturend" te verwijderen, waarbij A-D naast elkaar staan en elkaar beïnvloeden (zoals pas in de "stapelkaart" op pagina 36 gedaan).

[1] Pagina 4: In de regio lopen verschillende beleidstrajecten die van invloed zijn op de toekomst van het buitengebied. Rijksoverheid: Europese Natuurherstelwet, Vogel- en Habitatrichtlijn en Natura 2000; Europese Kaderrichtlijn Water (KRW); klimaatwet; No Net Land Take; Circulaire doelen; Stikstofaanpak; Nationale Bossenstrategie; Nationaal Programma Landelijk Gebied; Landbouwvisie; NOVEX. Provinciale overheid en waterschap: Ruimtelijk Voorstel en Arrangement/OPU; Strategisch Bosbeleid; Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG); Groen Groeit Mee; Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug/Blauwe Agenda.Regio Amersfoort/gemeenten: Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort Centraal!; NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort; Gebiedskompas A-Z; Woondeal en programmering wonen, werken en recreatie; Regionale Energiestrategie (RES) en ruimte voor energiesystemen; Landbouwtransitie.

6. **Keuzes en participatie.** Er zou benadrukt kunnen worden dat het zoeken naar evenwichtige, geïntegreerde oplossingen waarbij de sociaaleconomische en de ecologische (bodem- en water, natuur) ruimtevraag wordt gekoppeld politieke keuzes vereist (oplossingen die iedereen tevreden stellen lijken zeldzaam). Op pagina 46 wordt het belang genoemd van "multi-stakeholder partnerships" genoemd. Dit is belangrijk om conflicten te benoemen en op te lossen en ideeën "bottom-up" vanuit de maatschappij te genereren. Een korte definitie van de term met voorbeelden van mogelijkheden voor implementatie zou het document verder versterken. Een suggestie is om dit ook in de samenvatting te laten terugkomen.

7. **Transities.** In hoofdstuk 5 wordt het woord "transitie" veelal gebruikt op een enigszins modieuze manier, zonder echt dieper in te gaan op betekenis en vereisten van diepgaande fundamentele en complexe veranderingen in de systemen. Hoe ziet een transitie naar een nieuw systeem voor het inrichten van de ruimte er uit, en hoe bouwen we het huidige systeem om? De voorgaande hoofdstukken beschrijven op zijn hoogst een geleidelijke verandering naar meer natuur-inclusieve kringlooplandbouw. De opmerking op pagina 48 dat "de landbouwtransitie is een feit" lijkt dan ook overdreven. Wellicht zou het een verbetering zijn als er (bijvoorbeeld in figuur op pagina's 51-54 en de begeleidende tekst) duidelijker onderscheid gemaakt zou worden tussen kortere termijnstappen (bijv. 2030) en meer langere termijn systeemveranderingen (bijv. 2050, onzekerder bijv. met lichtere kleur aangegeven). Een detail: het rapport maakt een onnodige en politiek gevoelige keuze door bij het halen van de stikstofdoelen het jaar 2035 te zetten. Wat de tijdpaden betreft zijn er op details verschillen van inzicht mogelijk (bijv. waarom wordt bij stal-innovaties, opzetten herenboerderijen, verbeteren bodemkwaliteit 2040 i.p.v. 2030 gezet?

8. **Goede voorbeelden.** De lijstjes van goede voorbeelden (pagina 55-57) geven aan dat veel van de besproken veranderingen lokaal al met succes worden uitgevoerd. Een suggestie is om deze voorbeelden daarom in het document prominenter te maken (apart hoofdstuknummer of opvallende bijlage, kaartje met aanklikbare locaties, etc.).

9. **Grondgebruik door de landbouw.** Het dient duidelijk te zijn in het handelingsperspectief dat er voor de agrariërs een verdienmodel moet blijven om hun bestaanszekerheid te kunnen waarborgen. Waarbij de voedselvoorziening en voedselzekerheid ook een onderdeel is in dit document. Het is sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne duidelijk geworden dat wij als Nederlandse landbouw, ondanks dat de landbouw op onderdelen exporterend is, ook afhankelijk zijn van import van landbouwproducten voor menselijke consumptie. Daarnaast is de wens in het handelingsperspectief om de landbouw steeds verder te extensiveren. Er is onvoldoende onderbouwd hoe dit dan betaald moet gaan worden. Extensiever landbouw is veelal minder rendabel dan intensiever landbouw. In Soest zijn er ruim 10 agrarische ondernemingen die kunnen bijdragen aan de diverse punten uit dit handelingsperspectief. In de beeldvormende Raadsvergadering van 5 oktober 2023 is onvoldoende uit de verf gekomen hoe deze ondernemingen hiervoor de ruimte krijgen. De vraag is dan ook hoe de gemeente Soest ruimte heeft (of kan maken) voor de verschillende voorgestelde ontwikkelingen in dit Handelingsperspectief. Ook voor de overige punten(o.a. bodem, water, recreatie, energie, mobiliteit en natuur) zijn zoals eerder genoemd de agrariërs een belangrijke stakeholder. Onder welke conditie dit dan kan wordt wel in algemene zin genoemd, maar het rekenvoorbeeld is weinig concreet. Dat 40 % van de agrarische bedrijven gaat stoppen geldt bijvoorbeeld niet in Soest. Dit is immers ook opgehaald door de wethouder. Daarbij is het een illusie dat binnenkort 30% van de landbouwgrond vrijkomt. En wanneer die grond mogelijk wel (deels) vrijkomt, wat is dan het verdienmodel van nieuwe ondernemers om het te kunnen overnemen van de stoppende agrariër? Het verdient dan ook de aanbeveling om bij de verdere uitwerking op gemeentelijk niveau deze verdienmodellen concreter te maken.

Tot slot willen we er op wijzen dat de commissie, met haar focus op ontwikkelingen op milieu en ruimte en de diverse expertises onder haar leden, de gemeente graag adviseert bij de opgaven in het buitengebied. Juíst in het buitengebied. De teleurstelling was dan ook groot dat we pas laat in het proces betrokken zijn. We hopen van harte dat dit uitgebreide advies leidt tot beter contact in het vervolg van het handelingsperspectief en daar waar nieuwe, aanpalende opgaven zich aandienen.

Indien gewenst lichten we graag een en ander toe en we kijken uit naar informatie over de vervolgstappen.

Beste allen,

Ik denk dat er inderdaad gereageerd moet worden. Het is vooral zo geschreven dat het buitengebied de bebouwde kom problemen mag oplossen. De landbouw moet dit, de landbouw moet dat.
Binnen het handelingsperspectief moet men ook echt keuzes durven maken, die ook de burger raken. Er is gewoon een tekort aan grond voor al deze doelstellingen, dan moet niet verder blijven snoepen van de landbouwgrond, maar we moeten echt gaan omdenken. Helaas wordt dit (bewust??) niet meegenomen in het handelingsperspectief.
In het handelingsperspectief staat niets over de burger moet dit, de burger moet dat. Alleen al op woning gebied is er veel te winnen, echter het vraagt aanpassing van gedrag van burgers, bijvoorbeeld:

- accepteren dat er alleen nog kleine woningen gebouwd worden, overal;
- leegstand van woningen effectief aanpakken (zowel binnen huur- als koop);
- woningspeculanten zeer fors belasten, zodat speculeren niet meer loont;
- herinvoering van het bejaardentehuis (maar dan in een nieuw modern jasje);
- bouwen boven snelwegen (in combinatie met natuur en energieopwekking;
- zo is er nog wel meer te verzinnen, het vergt alleen veel politieke moed en daadkracht!

Ook op het gebied van energie: men blijft zich alleen focussen op energieproductie. Het duurder worden van gas en elektra heeft al een positief en zeer snel effect op een lagere energievraag. Er is verder vrijwel geen enkel vorm van drang en dwang om energie te besparen. Niet door de consument, niet door de producent.

Het handelingsperspectief buitengebied is niet anders dan een andere manier om op korte termijn een aantal bebouwde kom problemen op te lossen. Of het op termijn effect zal hebben is twijfelachtig. De verdere aantasting van het buitengebied zal er alleen maar toe leiden dat er binnen niet al te lange termijn nog meer problemen opgelost moeten worden door het buitengebied, tot we ontdekken dat de huizen al tot aan het Eemmeer gebouwd zijn en er geen buitengebied meer is.

Ik kan er nog veel meer over zeggen, maar dat laat ik nu maar even.
Het is nog steeds wensdenken, maar dan ZONDER NA TE DENKEN.
Men kijkt niet verder dan zijn/haar eigen achtertuin, en denkt ook niet na welke gevolgen deze keuzes allemaal gaan hebben.
Nog meer woningen in Amersfoort/Utrecht = nog meer monden die gevoed moeten worden.

Het is kennelijk niet belangrijk om ook na te denken over waar het voedsel vandaan komt, hoe het geteeld of geproduceerd wordt, welke gevolgen dit heeft in de regio waar het voedsel vandaan komt, welke sociale/maatschappelijke gevolgen dit daar heeft, enz.
Men zal snel geneigd zijn om te zeggen dat dit niet in het handelingsperspectief buitengebied thuishoort. Echter is dat dit zeker de kern van het handelingsperspectief moet zijn.
Dan ben je serieus bezig met je gebied, met je omgeving.

Hierbij ontvangt u de reactie van de vereniging Eemland300 op het concept Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort (HPB), versie 10 november 2023.

Als Eemland300 hebben wij meegedacht tijdens de informatie avonden die georganiseerd waren in het proces om het Handelingsperspectief vorm te geven.

In deze reactie is de focus vooral gericht op het Eemlandgebied.

Wij zien vele positieve punten terug in het concept HPB, onze zorg is echter dat er door de vele plannen die op de diverse bestuurlijke niveaus worden ontwikkeld de doelstellingen in dit HPB niet worden gehaald. We denken hierbij aan landelijke, provinciale, regionale en lokale plannen. Daarnaast zijn er de waterschappen en de verschillende organisaties die aan natuurbehoud werken b.v. Utrechts Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Al deze spelers hebben een eigen agenda en eigen prioriteiten.

Als Eemland300 vragen wij aandacht voor de volgende punten:

- <u>Wonen, werken en ruimte:</u>
    - Wij vragen aandacht om het open en wijde Eemlandschap ook open en wijds te houden.
    - Beperk het gebruik van de randzones van het Eemlandgebied voor woningbouw en industriegebied. Door de ‘salami’ optie verdwijnt er iedere keer een stukje Eemland.

- <u>Landbouwtransitie:</u>
    - Stimuleer initiatieven om Korte Kringloop projecten op te zetten. Hieronder verstaan wij projecten die lokaal verbouwd voedsel rechtstreeks verkopen aan burgers in het gebied.
    - Door de Eemlandhoeve in Bunschoten is de verbinding van de gebieden Eemland, Utrechtse Heuvelrug en Gelderse Vallei in gang gezet. In deze verbinding ontstaat een Eemvalley die het gebied groter maakt. Meer boeren die lokaal voedsel en daar meer visie en kennis over kunnen verwerven. In dit initiatief is ook de belangstelling van scholen, bedrijven, natuurorganisaties, en bewoners meegenomen. Ondersteuning van dit soort initiatieven vinden wij als Eemland300 van groot belang.
    - Wij onderschrijven de noodzaak om tot een meer extensief landbouw- en veeteelt beleid te komen. Kruidenrijke veenweiden met duidelijke aandacht voor weidevogel beheer zijn hierin leidend.

- Energietransitie
    - De overgang naar een andere manier van energieopwekking onderschrijven wij als Eemland300. Het plaatsen van grote/kleine windturbines en de aanleg van grote zonneparken in het open Eemlandschap vinden wij niet passen in deze omgeving.
    - Zon op dak kan meer ingezet worden in zowel de stedelijke ruimte als in de buitengebieden.

- Water- en bodemkwaliteit:
    - Verbetering van de water- en bodemkwaliteit in het gebied is voor Eemland300 zeer belangrijk. De biodiversiteit in het gebied kan hierdoor groeien.
    - Aandacht voor biodivers bermbeheer, sloten en oevers geeft grote kansen om het ecosysteem te verbeteren.
    - Flexibel peilbeheer in de Eempolders om de lopende initiatieven van plas/dras stroken voor weidevogels te ondersteunen zijn belangrijk.
    - Voorkomen van bodemdaling in het veenweide landschap is voor Eemland300 belangrijk. Door veen oxidatie te voorkomen beperken we ook de milieueffecten op de ozonlaag in de atmosfeer rond de aarde.

Met deze reactie hopen wij het HPB te ondersteunen.

Reactie Vitens op het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort 1.0

30 november 2023

Vooraf

Om te beginnen zijn wij blij dat we mogen reageren op bovenstaand handelingsperspectief waarin de gezamenlijke ambities en uitgangspunten van de verschillende partijen zijn uitgewerkt.

Vewin m.b.t. ruimtelijke initiatieven

Vewin roept overheden op om bij de uitwerking van ruimtelijke initiatieven keuzes te maken voor de ruimtelijke inrichting van hun gebieden die een duurzame en toekomstbestendige drinkwatervoorziening veiligstellen. Voor Vewin is het vooral belangrijk dat bij de uitwerking van de ruimtelijke vraagstukken op provinciaal niveau goed invulling wordt gegeven aan de zorgplicht van overheden voor de openbare drinkwatervoorziening uit de Drinkwaterwet. Dit betekent onder andere dat de kwaliteit en beschikbaarheid van bestaande drinkwaterbronnen wordt beschermd en dat er voldoende mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van nieuwe en aanvullende drinkwaterbronnen.

Algemene reactie op het Handelingsperspectief

Om te beginnen willen we jullie complimenteren voor het huidige product. Een goed en prettig leesbaar document waarin de verschillende complexe nationale beleidsopgaves zo goed mogelijk zijn verwerkt in regionale gezamenlijke ambities en uitgangspunten.

De focus van het Handelingsperspectief is gericht op 2040. De focus van de meeste drinkwaterbedrijven in Nederland richten zich op 2050 en zijn verwerkt in hun respectievelijke toekomstvisies om zo te kunnen anticiperen op de veranderingen op de verschillende thema's. Daarbij moet gedacht worden aan de bevolkingsgroei en daaraan gekoppeld de woningbouwopgave, economische groei, de stikstofaanpak, verduurzaming van de landbouw, verbeteren van de waterkwaliteit en het klimaatvraagstuk. Dit met als doel om in de toekomst gezond en voldoende drinkwater te kunnen blijven leveren. Het Handelingsperspectief heeft gelukkig ook aandacht op de verschillende drinkwateraspecten maar vinden dat op dit moment te summier. We waarderen het dan ook dat we juist op dit onderdeel onze inbreng mogen poneren.

In het Handelingsperspectief wordt o.a. gesproken over de gebiedskenmerken en de kwaliteit van het landschap, de natuur en het milieu te versterken, maar ook om het woon-werk en leefgebied te vernieuwen en op peil te houden. Denk aan opgaven voor de landbouw, natuurontwikkeling, woningbouw, bedrijvigheid, mobiliteit, toerisme, recreatie en energietransitie. Als drinkwaterbedrijven vinden wij dat daarbij ook de drinkwateropgaves mee/bij moet worden genomen/vermeld.

Uitgaande van hetgeen er nu over de drinkwatervoorziening is opgenomen in dit Handelingsperspectief en de nadruk op het verminderen van grondwaterbronnen en

voorkomen van negatieve effecten van een grondwaterwinning, missen we het aspect van de bronbescherming zowel voor de huidige als de toekomstige bronnen. Deze is essentieel om een betrouwbare bron voor de drinkwatervoorziening te blijven behouden. Ook missen we de urgentie van het behoud van bestaande bronnen totdat er overcapaciteit in het drinkwatersysteem zit om te kijken naar vermindering van grondwaterbronnen die niet optimaal in het watersysteem zitten.

Tot slot de suggestie om een aparte paragraaf te besteden aan de drinkwatervoorziening in het gebied zoals dat ook is gedaan voor de energietransitie en de landbouwtransitie. Drinkwater komt nu versnippert terug in het document. Ik zou hier een voorzet geven en/of aangeven dat we hieraan mee willen werken. In welk opzicht is Vitens afhankelijk van water in het gebied van regio Amersfoort om drinkwater te maken? Hoeveel inwoners (en bedrijven) zijn afhankelijk van het drinkwater dat Vitens maakt? Wat is de opgave, hoeveel extra drinkwater is er nodig?

Inhoudelijke reactie op het Handelingsperspectief buitengebied regio Amersfoort

Hoofdstuk en pagina	Alinea en zin	Inhoudelijke Reactie
p. 6 Stad	De nieuwe woningen zijn natuur inclusief, aangepast aan klimaatverandering, CO2 neutraal en gebouwd volgens de principes van circulaire economie	Prachtige initiatieven. Graag zien wij hier ook dat er bewust wordt gekeken naar drinkwaterbesparing in nieuwbouwwoningen. Daarvoor gebruiken wij vaak de term ‘watervriendelijk bouwen’.
2. p. 10	Transities van klimaatverandering, energie, circulaire economie en grondstoffen, landbouw en voedsel en mobiliteit	Toevoeging: drinkwater. Drinkwater is niet meer vanzelfsprekend en een bepalende factor voor de groei van regio Amersfoort. Desnoods kan drinkwater geplaatst worden bij de regel hier: bij de vraagstukken
3. Wat botst en vraagt om het maken van keuzes? p. 17	Flexibel waterpeil, water beter vasthouden en het aanpakken van vervuiling bij de bron is nodig. Voor het drinkwater wordt grondwater onttrokken. Dat beïnvloedt de waterhuishouding. Er zijn afspraken met Vitens nodig om de negatieve effecten van grondwateronttrekking in het gebied te beperken.	Met deze tekst wordt gesuggereerd dat grondwateronttrekkingen voor drinkwater de hele waterhuishouding beïnvloed. Peil volgt functie heeft hierbij de grootste invloed op de waterhuishouding waardoor het effect van het onttrekken van grondwater voor drinkwater beter zichtbaar is. Ook zijn er drinkwater locaties met een beschermende kleilaag waar freatische effecten van de onttrekking niet in de directe omgeving plaatsvinden. Locatie specifiek kunnen er

		afspraken nodig zijn om negatieve effecten te beperken. De regie ligt echter bij de waterschappen om het peilbeheer aan te passen volgens de principes van water & bodem sturend. Vitens stimuleert de gedachte om het water beter vast te houden in het gebied. Nuancering op dit onderdeel is gewenst. Ook gezien de druk op de drinkwatervraag en de beperkte beschikbare bronnen in het gebied. Voorstel: Voor het drinkwater wordt grondwater onttrokken. In combinatie met overige onttrekkingen en lokaal peilbeheer beïnvloedt dit de waterhuishouding. Waar negatieve effecten van grondwateronttrekkingen aanwezig zijn moet gezamenlijk keuzes gemaakt worden om de effecten te beperken.
4. Systeem doorgrond en p. 18	Bodem- en watersysteem zijn sturend	Voorstel: Water- en bodemsysteem zijn sturend Gezien de kamerbrief Water- en bodem sturend wordt genoemd.
A. Herstel van de 'blauwe motor' p.20	Bovendien zijn de effecten van grondwaterwinning op sommige plekken groter dan op andere plekken. Bijvoorbeeld grondwaterdaling in het veenweidegebied van het Eemland, waar veel weidevogels afhankelijk zijn van een hoger waterpeil en de veenbodem niet droog mag komen te liggen.	Met deze tekst wordt gesuggereerd dat de grondwateronttrekking voor drinkwater de oorzaak is voor de drooglegging van veen in het gebied. Deels klopt dit, maar ook hier is dit een gevolg van peilbeheer wat volgend is aan de functie. Nogmaals is de nuance hierbij van groot belang.
A. Grondwater aanvullen = meer vasthouden P.21	De grondwatervoorraad in de Regio Amersfoort is een belangrijke collectieve waarde waarvan we de zorg delen met de buurregio's en provincies. Uit de diepe grondwatervoorraad wordt drinkwater gewonnen. Uit de gegevens van het waterschap	Prachtig voorbeeld waar de nuance tussen grondwateronttrekkingen t.b.v. drinkwater en de afvoer van oppervlaktewater wordt beschreven. Vanuit Vitens zijn wij ons ook bewust dat specifieke winningen een nadelig effect hebben op de grondwaterstand. Daar zijn wij bereid om samen te werken aan het beter vasthouden van water in het gebied. Het is van belang om de bestaande drinkwaterbronnen te beschermen,

	blijkt dat de hoeveelheid gewonnen drinkwater gemiddeld in evenwicht is met de hoeveelheid aanvulling door neerslag. Lokaal kan de grondwaterstand dalen door de winningen, wat negatief is voor agrariërs en de natuur. 80-90% van het grondwater wordt echter afgevoerd via het oppervlaktewatersysteem. Wil je het grondwater aanvullen, dan moet je meer water vasthouden.	maar ook om de waterkwaliteit in het gebied te verbeteren. Een goede water- en bodemkwaliteit is essentieel om in de toekomst ook een goede drinkwaterkwaliteit te behouden. De natuur is immers de eerste zuiveringsstap in het proces tot drinkwater 'Filter nul'.
A. Grondwater aanvullen = meer vasthouden p. 21	Minder grondwaterwinning voor drinkwater door alternatieve bronnen (oppervlaktewater) te benutten	Dit is op korte en middellange termijn niet mogelijk. Voor regio Amersfoort zien we dat de grens van de huidige drinkwatervoorzieningen bereikt wordt rond 2030. Minder grondwaterwinningen zou dus betekenen dat de grens nog eerder bereikt wordt, nieuwbouw en bedrijven geen aansluiting meer kunnen krijgen. Overgaan naar alternatieve bronnen zoals oppervlaktewater is een toekomstbeeld. Momenteel zijn we bezig met WAAG (Water Aanvoer, Aanvulling 't Gooi) met een strakke deadline voor 2035. Mocht WAAG, een oppervlaktewaterwinning, gerealiseerd zijn betekent het niet dat er grondwaterwinningen in het gebied verminderd kunnen worden. De toevoeging van een oppervlaktewaterwinning dekt alleen de toenemende vraag. Het zorgt niet voor een overschot aan drinkwater. Alternatieve bronnen die zorgen voor overcapaciteit zijn pas realiseerbaar op de langere termijn. Denk hierbij aan 2050 + Deze tekst suggereert dat er nu overgestapt kan worden op alternatieve bronnen waardoor de bestaande grondwaterbronnen ter discussie komen te staan. Terwijl de bestaande grondwaterbronnen op de korte en middellange termijn niet verminderd kunnen worden.

Op 2 juni ontvingen wij een mail met daarin de uitnodiging voor de avond in Eemnes op 5 juni over de tussenresultaten van het handelingsperspectief. Deze uitnodiging kwam via collectief Utrecht oost.
Sinds die dag volg ik het proces met enige ergernis. Op de maandag 5 juni zelf werden we nog geattendeerd door de boerenactie groepsapp. Geen enkele uitnodiging ontvingen wij via de organisatie zelf.
Ik ben die maandag avond bij de avond in Eemnes geweest. Ik was de enige boer uit Soest die avond.
Er werd gesproken over participatie via gebiedsateliers. Wij hadden nog nooit van deze gebiedsateliers gehoord en ook daar was geen enkele boer uit Soest aanwezig zag ik later op een lijst met deelnemers. Ook heb ik van 2 gebiedsateliers geluiden gehoord van boeren die aan wilden sluiten en weg zijn gestuurd bij de ingang.

Ik heb via het invul formulier gereageerd op het handelingsperspectief. Er was ook een vraag bij of je op de hoogte gehouden wilde worden. Daar heb ik aan gegeven dat ik overal van op de hoogte gehouden wil worden. Wederom loopt dit niet want ik ben door Marlein benaderd dat ik tot 30 november nog kan reageren en zij heeft dat document alleen naar mij gestuurd.
De andere boeren uit Soest zijn waarschijnlijk niet op de hoogte van het huidige handelingsperspectief.
Ik begrijp daar werkelijk niks van. Het lijkt wel alsof alles bewust onder de pet gehouden wordt. Terwijl het grootste deel van de inhoud gaat over onze toekomst en onze bedrijfsvoering en onze gronden.
Daarmee wil ik wel zeggen dat het vertrouwen wat mij betreft nu al weg is en dan moeten de processen nog beginnen.

Dan wil ik ook graag reageren op de inhoud.

Blz 4: Het handelingsperspectie is voorgelegd aan verschillende belanghebbenden". Dat is dus een heel summier groepje geweest. De grootste groep belanghebbenden in dit geval, de boeren, die worden bewust niet in het proces betrokken.

Blz 5: "Het ecosysteem is er slecht aan toe". En "Er is meer ruimte voor natuur nodig". Waar is dit op gebaseerd? De databank waar in staat wat de staat van de natuur is wordt angstvallig geheim gehouden. Is dit op basis van de staat van de natuur of op basis van de wens natuur? Natuurverenigingen lijken het in dit land voor het zeggen te hebben.

Blz 10: Klimaatverandering vragen om een antwoord. En vervolgens gaat Nederland miljarden

steken in een klimaatfonds om de opwarming van de aarde met 0,00036 graden terug te dringen. Ik hoop dat de nieuwe coalitie hier in gaat snijden want dit is bizar.

Blz 14: 6000 a 7000 extra hectare NNN. Aangezien wij sinds kort NNN op 500 meter van ons huis hebben gekregen heb ik inzage gevraagd in de plaatsen waar die nieuwe NNN moet komen. Ik heb daar geen antwoord op gekregen.

Blz 16: wat betreft natuurbeheer. De vergoedingen voor natuurbeheer zijn veel te laag. Wij hebben onlangs juist een pakket uit ons beheer gehaald. De vergoeding was zo laag, maar je zit wel vast aan regels en afspraken over hoe en wanneer te snoeien. Dat geld kunnen we op een andere manier sneller verdienen. Zolang de vergoeding niet omhoog gaat naar een fatsoenlijk verdienmodel gaat de hele uitwerking van dit handelingsperspectief nog een zware dobber worden. En niemand geeft daar op dit moment een duidelijk antwoord op. In het coalitie akkoord van de provincie Utrecht staat : kostendekkend'. Dat is geen inkomen. Daarnaast vind ik het best bezwaarlijk om als boer je inkomen te halen uit subsidies, ook als dit langjarige contracten zijn. Ook die lopen af en geven geen zekerheid.

Blz 17: "Er vindt een verschuiving plaats van dierlijke eiwitten naar plantaardige eiwitten." Dat is de wens van een kleine groep mensen. Uit cijfers blijkt dat die groep niet groeit Gedragsverandering kun je niet dwingen.

Blz 24 : "verminder de deken van stikstof." Dit is echt de grootste onzin in dit plan. De deken van stikstof bestaat niet. Dat is drama taal van politici. De laatste rapporten laten ook zien dat de stikstof al snel niet meer te herleiden is tot de bron. Het hele stikstof verhaal moet sowieso op de schop. Ook dat zal met een nieuwe regering hopelijk zo snel mogelijk aangepast gaan worden. Meten is weten.

Blz 42: "In het zuidelijk deel van de Eemvallei waar de Eem Amersfoort uit stroomt wordt het buitengebied intensiever benut voor recreatie". En dat is dus mijn grootste angst. Want ik kreeg 2 jaar geleden al te horen dat ik eerder een vergunning kreeg voor een recreatie tak dan voor een andere tweede tak. En als dat als agrariër nou niet bij je past? Wel eens bedacht dat het recreatie seizoen ook het drukste seizoen is voor de boer? We worden in een hoek gedwongen. Althans zo voelt dat.

Blz 49; "stel de boer in staat om plattelandsondernemer te worden die vee houden en groenblauwe diensten leveren. "
Wij doen al jaren aan natuurbeheer en hebben een tweede tak. Maar mijn man is boer geworden vanwege de dieren. De koeien en het werken met de koeien. 7 dagen in de week werken wij. En dat doet mijn man zonder tegenzin want dat is zijn passie En jullie verwachten van ons om dan maar even wat anders te gaan doen. Dat is 1 van de dingen waar dit plan volledig voorbij gaat. Ook bij de presentatie in Eemnes werd er geen woord gezegd over de huidige manier van boeren. Er werd met het grootste gemak maar vanuit gegaan dat je het wel even anders kunt gaan doen. Maar nederland heeft de beste boeren van de wereld.

Blz 58: "de indruk ontstond dat de landbouwsector zwaar vertegenwoordigd was bij de gebiedsateliers". Dat klopt volgens mij dus absoluuut niet. Er hadden nog veel meer boeren aanwezig moeten zijn.

Er komt nogal niet wat op ons af in de plan
En het woordje “moeten” staat er dan ook nog bij.
Om even wat punten aan te halen die genoemd worden en bij de boeren over de heg gesmeten worden;

- Wateropslag
- Stikstofuitstoot 46 % omlaag
- Het landschap beheren
- Bodemkwaliteit verbeteren
- Landbouwpercelen anders indelen
- Innoveren
- Extensiveren
- Organische mest
- natuurinclusieve kringlooplandbouw
- Investeren
- Omschakelen naar plantaardige eiwitten
- Minder bestrijdingsmiddelen
- Kruidenrijk grasland
- Meer houtwallen en andere landschapselementen
- Grondgbonden landbouw
- Multifunctionle landbouw
- Andere gewassen telen
- Omschakelen naar loonwerk, recreatie, energielevering en circulaire activiteiten
- Biobased materialen telen
- Kweek van insecten

Natuurlijk begrijp ik dat je hieruit een keuze maakt. Maar begrijpt u dat dit mij naar de keel grijpt. Dat we heus wel willen veranderen maar als je dit plan leest en de manier waarop het proces gaat dat bij ons de hakken in het zand gaan?
Dat de burger niet moet verwachten dat die boeren overal de oplossing voor zijn?

Tot slot wil ik nog een opmerking maken over de voorbeelden die jullie noemen. Zoals Land van Ons en herenboeren. Als gangbare boer die allicht extensiever moet boeren zijn dit grote tegenwerkers. Want we zien nu al in Soest dat zij de gronden aankopen en uit de markt halen. Dus is dat voor ons al lastiger om bovenstaande plannen uit te voeren.

En een laatste tip,
Ga ook eens in gesprek met agractie in plaats van LTO. Veel boeren staan niet meer achter het beleid van LTO.

Colofon

Consultatiedocument bij het Groeidocument Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort en het concept Handelingsperspectief (versie oktober 2023)

Dit is een bijlage bij het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort

Januari 2024

In opdracht van Regio Amersfoort en medeopdrachtgever provincie Utrecht en Waterschap Vallei en Veluwe

BVR adviseurs / Ecorys

Het gebruik van teksten en beelden is toegestaan mits de bron wordt vermeld. Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden verbonden.

Meer informatie:

Bureau Regio Amersfoort
Telefoon: (033) 469 52 60
E-mail: info@bureauregioamersfoort.nl